

BECCATVTAN EGON GOGO DVENAZ 203

§ 2.

ARe gueni ago, gairz iñanen da heriot-
ceco orenean, behar den bidean, peni-
tencia eguita. Ceren penitenciac, eta edo
ecin bertce obra on batec ere, eguiatzco, eta
valios iñaitetcoz, behar du, gogotic, amo-
rioz, vorondate onez era librequi eguina iñan
eta ez bortchaz, ez ecin bertceez, edo veldur-
rez. Eta azquen oreneco penitencia harc, ba-
dirudi, bortchazcoa, ecin bertceezcoa, edo
veldurrezcoa dela, eta ez behar beçalacoa, eta
ez behar beçain librea eta vorondatezcoa.

August 1
57 de te
tom. 10.

Halatan erraiten du San Agustinec. *Peni-
tencia qua ab infirmo petitur, infirma est, penitencia
qua à moriente tantum petitur, timeo ne ipsa moria-
tur.* Eriaren penitencia, penitencia eria da,
veldur naiz hil dadin, hiltceracoan baicen, e-
guiten eztena. Iehen behar da Iehen eguin.

Psaln. 4

Quoniam non est in morte qui memor sit tui.

Ceron Propheta Davitec dioen beçala. Ezta
nehor heriotcean Iaincoaz orhoitcen. Ordea
cer erran nahi du, minçatçe, molde hunec, ez-
tela nehor heriotcean, Iaincoaz orhoitcen?
Ceren gu orduco esperantçac bici gaituz
eta esperantça harequin ezrugu an arteraiño-
coan gaixra queriaric baicen eguiten? Ez cara
eppe hartaraiño Iaincoaz ere orhoitcen.

304 HERIOTCECO ORENERAINO

Baifia orduan diren gaixto enac ere, hasten dira, bere concientzien iratiotcen eta iraultcen, batari eta bertceari barccamendu escatcen, eta bertce eguiteco guztia e vtciric, aha-
lez Iaincoa bera baithan pensatcen

Nolatanahal dateque beraz eguia, erregue Dauitec dioena, eztela nehor heriotcean Iaincoaz orhoitcen? Ezta gaitz ihardesten. Ceren bataz, lehen erran den beçala, orduan, eritasunac berac, bore gorpntzeco gaitzac, emaiten baitio bat bederari, eguitecoric alcor eta berriz bertcea ceren peril baita, orduco orhoitcea, orhoitcen bada ere, ez orhoitcea beçala, yeldurtezcoa, edo borchazcoa içanen den, eta ez behar beçalacoa. Ceren San

Agustinec dioen beçala. *Quis etiam hac animaduersione percussus peccator, ut moriens obliuiscatur sui, qui dum uiuere oblitus est Dei.* Bici deifio Iaincoaz ahantciric egon denac, mercedi du, berari ere hiltceracoan, ahantz daquion bere burus, eta orhoitcen bada ere, orhoitce hura, eztaquion deus valia. Era iduri ere badu orçaicala deus valiatcen Ceren comulzqui halacoa, eritasunetic escapatcen denean, leheneco beccatuetara bihurtcen ohi da.

Halacoaz eta italacoetz mintço dela, erraitte du erreque Dauitec. *In multitudine virtutis sue mentsentur sibi inimici tui.* Ceure-verthutearen multçurafuean, gueçur eguinen deratçute ceure etçaiet. Cer erran nahi du minçatce mol-

agu ferm
de sanct
mo 10.

al. 65.

BECCATVTAN EGON GOGO DVENAZ 205
 de hunc ecōparacino batez edo biaz adituce
 duçue. Bi aitonen Semec, edo çaldunec elc- digi
 careu artean etçaiçoa duteneç, eta elccar dichi-
 daturic, defaçiaturic, combatera eta gudura
 deituric, colpeca hatten direnean, comunz-
 qui sendo enac, edo ançatsuenac garaitcen du
 berceca, bere meneratcen du, azpiratcen du
 lurrera egortçie du, ezpataz iragaitera darama.
 Orduan lurrean datçanac, herçtura handian
 baitago, erraiten dio bere etçaiari. Ha iauna
 orhoi barcca iaça daçu, bicia indaçu.

Eçagutcen dut orainocoan, çure alderacor-
 çat, falçatu dudala, gaizqui eguin dudala, bai-
 na prometatcen deratçut ecen, hemendic ait-
 cina çure cerbitçari içanen naiçela. Hunela
 minçatcen çaiça, hunela orhoitz eguiten dio.
 Eta orhoitz hauc gogoan harturic, bihotza
 hautsten çaiça, vrricatcen çaiça, barccatcen
 dio, vrtzen du iaiquitcera. Ordea iaiqui den
 beçain fite, bere eman duen promelaz, eta
 eguin çaiçan garaciaz contu guti eguinic, be-
 ra leheneco tornura, eta etçaiçara bihurtcen
 da. Halacoari bere etçaiaren indarrac, bothe-
 reac, eta garaitiac gueçurra erran araci derauca
 eta prometa araci complitcen ezçuena. *In*
multitudine virtutis tua mentiensur tibi inimici tui.

Hala eriec ere bere eritasunetan, eta mari-
 nel tormentatuec bere tormentetan, anhitz
 promes eder eguiten dute, çaindutecco gogo
 hartzen dute deboçino bat eracustendute.

206 HERIOTCECO OREN ERATNO

Ordea nola hura guzria veldurrez eguiten baitute, eritasuna eta tormenta iragan direnean iragan dareque hequen debocinoa ere, eta handic harat lehen beçain gaixto, edo gaixto ago eguiten dira. Halacoey eritasunaren eta tormentatê indarrac gueçurra erran araci deraue, eta prometa araci complitcen ezrutena.

co
merus
1. qui
reçte. Garcelean dagoenac eguiten duen ordenueac eta testamentac, ezuela deus valio dio legueac. Ez eta beraz eztu deus valioeo, eritatunaren eta heriotcearen garcelean eta hersturan dagoenac eguiten duen promefac eta penitenciac ere. Ceren hec guztieç dirudite, direla, bortchaz eguinac, eta ez amorioz, eta ez vorondatez.

§ 3

ERraiten du escriptura sainduse. Antioço Erregue gaixto hanc, heriotceco orenera cenean, vrtiquimendu handi bat eracutsi çuela anhitz promes eder eguin çuela, hanbat ecen baitcirudien, bere hitz etan saindu bat cela, eta saindu bat beçala mintço cela, erraiten çuela bertce anhitz gauçaren artean.

ichab *Iustum est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire.* Iustuda eta araçoïn, Iaincoari errendaturic egoitea; eta guiçonac Iaincoaren berdin, bere buruaren ez eduquitceç.

Eta guztiarequin ere, hunela mintço bacen ere, erraiten du escriptura sainduac berac, leccu

BECCATVTAN EGON GOGODVENAZ 207

beiean *Orabat autem hic scelestus Dominum a quo non esset misericordiam consequuturus.* Gáixto hura othoitzez cegocan Iaincoari, baiña alferric, etçuen barccamendu erdiefteco perillic. Ceren othoitz hec, eta Iaincoaz orhoitce hec, bortchac, heriotcearen veldurrac eraguiten baitceraurçan. Pontu hunen gainean eraiten du Soco doctör handi hanc. *Antiochus propterea non est veniã consequutus, quod penitentiam non habuit, sed ob id nobis exemplo propositus est, ut admoneamur dolorem peccatorum, qui ex cruciatibus mortis enascitur fallacem esse sapissime.*

Soto in
sent di
93 ar.

Etçuen erregue Antiococ barccamenduric erdiefti, ceren ezpaitçuen behar cen bidan penitenciaric eguin. Ordea hanc bere azquen finean, eguin çuen enfeiuua, eta penitencia itchurapena, ibentcen çaicu gueure beguion aircinean exmplotçar eta miraili beçala: laquin deçagun, eritasunaren eta heriotcearen oimhacetic eta hersturetaric sortcenden penitencia, maiz dela alfer, faun, falso gueçurti, eta guti valio. Iccusten duçunean, bere mende guzciã gáixto içatu den bat, eritu denean, eta ia hiltcera, eritu duenean, hastê dela batari eta bertceari barccamendu escatcê beharrey bere haciédaren partitcê, eta hats-beherapen hãdi batçuequin, beguicac cetura iraulitic, Iaincoari gomédaccen, ezteçaçula ez hargatic pēla, segur duela halacoac bere falbamēdua. Aitcinetic, aiccinetic eritu baiño lehê

208 HERTOTCECO ORENERATNO

era heriotceco herstura iari baiño lehē, behar da, beccarua vtei eta debocinoa hariu. Ceren bertcela erituz guerozco debocinoan ezta cer fidaturic ezta legurantzari. Eritasuneco debocinoa, comunzqui, heriotcearen veldur tafnetic helduda, eta ez lainco ganeco amoriotic. Eritu ezpacina, lehen beçala, ceure leheneco beccatuen chisteran, etçauntçan era toquian egouen cinen.

pisterra,

Baldin aircnetic, eritu baiño lehen, beccarua vtzren baduçu, intencione ona harteen baduçu, eta ahalez ceure leheneco falten, erremediatcen, hari çarela, ceure azquen eritasunac arrapatcen baçaitu, iaquiçu ecen orduan, munduco beccatoreric habdiens içan baçara ere, salbatceco bidean çarela, eta talbatceco esperantça, habdi bat ahal duque çuia.

Baiña bertcela, laincoac beguira çaiçala, beccatutan eta beccatu eguiteco gogoan, eta vorotatcan çaudela, çeure azquen eritasunac edireitetic. Ceren baldin hala edireiten baçaitu, perit da, çeure eritasun hattaco confessatceac, vrriquimēduac, debocinoac, eta eguiren dirurçun bertce enselu guztiec ere, deus guti valioco duten, indar guti içanen duten.

agnif de
erit & falsa
conitenti,
lom. 41.

Eznariz neure burutic mintço. Hala eraiten du San Agustinec. *Agens penitentiam & vconuersatus cum sanus est & postea bene viuens securus hinc exit. Agens penitentiam ad vitium,*

BECCATVTAN EGON GOGO DVENAZ. 209

& reconciliatus, si securus hinc exit, ego non
 sum securus. Unde sum securus disco, & do securi-
 tatem. Unde non sum securus, penitentiam dare
 possum, securitatem dare non possum. Nunquid
 dico damnabitur? Non dico. sed dico etiam libe-
 ratur? Non. Sed quid dicis mihi? Nescio, non
 profano, non promisso, reficio. O safuna duela,
 bere beccatu en cofessa, eta penitencia egui-
 ten duena, eta guero handic harat, ongui bi-
 ciscen dena. ongui, eta iegur ilquit cen da he-
 mendic. Baiña bere azquen fineraño, eta az-
 quen erita funeraño, gauça hauquen eguitera
 iguriquit cen duena, eznaiz segur, ongui, eta
 segur ilquit cen denz. Segur naicenean errai-
 ten dut segur naicela, eta eznaicenean, ez-
 naicela. Ahalderraquet, orduan ere ba-
 daidiqueyela penitencia, ez ordea eman se-
 gurantzaric. Eztut erraiten condenatuco de-
 la, eta ez salbatuco dela ere. Eznaiz fida, ez-
 naiz segur, eztaquit. Hunela dio san Augusti-
 nec. Era erraité du oraiño guehi ago ere. *Vis*
te de dubio liberare? Vis quod incertum est euadere?
Age penitentiam cum sanus es. Si sic agis securus es.
Quia egisti penitentiam, eo tempore quo peccare
potuisti. Si autem vis agere penitentiam tunc, quan-
do peccare non poteris, peccata te dimiserunt, non tu
illa. Nahi duçu duda taric iliqui? Nahi duçu
segurean iocatu? Eguicu penitencia sendo
çareño, beccatu ere ah al daidi çuifio. Ceren
bertcela, baldin çuc eguin nahi baduçu penia.

310 HERTOTCECO OKEN ERAIÑO

tencia eri çarenean, niltceracoan, beccaturic ere ecin daidiqueçun demboran ; eziturçu orduan çuc vtzren beccatuac, baiña beccatuec çu vtzren çaituzte.

Ceresquer edo merecimendu, vste duçu, içanen duçula, ia ecin guehi ago daidiçunean, eta hiltcera etlitu duçunean tratu gaixtoen vtzteaz, eta batari, eta bertceari, ceure onen hurtzteaz, eta partitceaz ? Ceren berdin ecin eramam cinitçaqueyen ceurequin. Baldin obra on horiet eguin bacinitu, ofasuna cenduenean, eta ceure burua, hala oneco, nola gaixtoco, ceure escuco cenduenean, badirudi indarguehiago içanen çutela, valios ago içanen çirela, segurantça handi bat emanen ceratçutela, eta çutçaz ongui ioanen cela. Baiña ceure azquç finean, ia ecin guehiago irauin deça queçula iccuçfiric, eta ezituric eguiten duçun obra onean, eta penitencian, ezta cer sobera fidaturic. Ceren peril baita, ezten orduco obra on huta, eta penitencia behar beçain fin, eta eguiazco içanen.

Eztagoela beraz nehor penitenciaric eguin gabe, eta beccatuac vti gabe, beccaturic ecin daidiqueyen dembora raifio, eztagoela bortcharen beguira : begui bete eguin bidea librequi, eta vorondatez : begui mugaz, eta goiz. Ceren san Agustinec dioen beçala. *Multos solet serotina penitentia decipere.* Anhitz enganatcen ohi du arratz aldeco vrriquimen-

de
issa
cia

BECCATVTAN, EGON GOGO, DVENAZ. 211.
duac, penitencia berant corrac.

Badira çuhaltz batçuc, vdaren finean, fa-
soinetic campoan hasten baitira loraccen, edo
bir-loraccen. Baiña lore hetaric guti lotcen,
eta itchatchequitcen ohi da: hequen fruitu-
tic guti vmotcen, eta ontcen da: norc nola
eztaquiela, ihartcen, eta iraunguitcen ohi
dira. Hala dira bada, bere adinare finean,
erirasunean, eta hiltceracoan, desira onez
bethatcen hasten direnac ere. Orduco desira
on hec, nahicunde hec, neguco loreac dira,
dembora gaitzeoac, falsoinetic campocoac,
itchatchequi gabe, fruituric eccari gabe, de-
sircundetari ihartcen, eta iraunguitcen di-
renac.

S. 4.

ERregue Pharaonec Israeleco semen on-
dotic, hequen hil nahiz, cihoanean, iccus-
sific ecen vrac hartcera ceramala, erran çu-
en. *Fugiamus Israel, Dominus enim pugnat pro eis.* Exod. 14.
contra nos. Daguigun ihes, bihurtatecin
guibelat, eztaidiquegu nahi dugunic. Ce-
ren Iaincoa bere alde dute iende hauc.
Abiatu cen bada guibelat, eman cioen ihe-
sari, baiña alferic, probetchu gutitan,
berant orhoitu cen: hura laster, baiña
vra laster, ago, han here lagun guztie-
quin itho, eta hondatu cen. Hala guer-

213 HERIOTCECO ORENERAIÑO,

thatcen çaye bada comunzqui, heriotceco orenean, bere gaxta quetietaric, guibelat bihurtu, eta ihes eguin nahi duteney ere. Abiatcen dira, eguiten dute cenbait enseiu, baiña ez asco, flaco dira, eta halatan atcemaiten, eta atrapatcen dira.

Ioab, eta Abner, bi capitain hec, guerla hãdia erabili çuten elccarren artean.. Eta azque-
nean, iccuffiric Abnerrec, gaizqui ciohacola, vençutu hurrãn cela erran cioen Ioab bere contractari. *Nam usque ad internecionem macro-
tus defecit?* Cer da haur Ioab capitain fama-
tua? Cer eguin gogo duçu? Accabatu nahi
ohe gaitucu? Asco eguin duçu, garaitia
baduçu vitzcuçu bicia. Orduan iharderfi cio-
en loabec. *Vni Dominus, se loquutus fuisse ma-
no recessisset populus.* Promesemaiten deratçue
ecin, baldin goizean mintçatu bacina, iendea
barraiatuco cela, eta ençuna içanen cinela.
Etran baillio beçala. Eta nola? egun guz-
tian, orai arteiño, ene contra ibili çara, har-
tan ceure ahal guztiaz permatu, eta emple-
gatu çara, eta guero orai, arratsçon, atrapatu
çareneon, guehi ago ecin dai diçuncan, nahi-
duçu baquetu, eta adifquidetu? Bada ez ez
verandu duçu, alfer mintço çara, orai ene al-
dia da, lehen çurea cen beçala. Huna non
duçun clarqui pintaturic, beccatore bati,
bere mende guztian, beccatutan, Iaincoar-
ren contra, guerlan ibiliric, heriotceco ore-

BECCATVTAN EGON GOGO DVENAZ. 313

nean, ia atrapatu denean, Iaincoarequin guet-
 thatcen çaicana. Halacoari, eta halacoey er-
 ranen deraue Iaincoac, Abimelec erregueari,
 eta harequin ciren laguney Ifac Patriarcac
 erran cerauena. *Quid venistis ad me hominem,*
quem odistis, & expulstis à vobis? Certara ethor- Genes. 28
 ri çarete orai ene gana, lehen gaitz etfia, al-
 fer-etfia, eta ceuen ganic egotcia, erabili du-
 çuen guiçon baten gana? Erranen deraue ha-
 laber, halacoey, Euangelioco borz virgina er-
 guel hey erran cerauena. *Amen dico vobis nes-*
cio vos. Çoazte hortic, etçaituztet eçagutcen. Matth. 25
Clausula est ianua. Hertti da athea, ezta ide-
 quit-ceric, verandu duçue. Erranen deraue
 halacoey. Çuec ahala cendutenean, etcendu-
 ten ontasunic eguin nahi, cergatic bada orai,
 ahalic ezruçuenen, eguin behar deratçuet
 nic çuey? Finean erranen deraue. Non dira
 oraiñocoan cerbitçatu dituçuen Iaunac, eça
 nabufiac. Erabili dituçnen beccatuac, eta Deut. 32
Surgant & opulentur vobis. Ço-
azte hetera, eta hec lagun bequizquitçue: eta
vtz naçaçue ni orai ere, oraiñocoan vti
nauçuen beçala. Çuec lehen eguiten cendu-
ten: nitzaz irri, eta escarnio, hala bada aldiz,
nic ere orai eguinen dut çuetçaz. Ego quoq; in
invenitn vestro ridebo.

Hunela erranen deraue, herioteco ore-
 nerañño, beccatutan ibiliric, oren hartan bere
 beccatuac erremediati nahi dituzteney. Eta

214 HERIOTCECO OREN ERAIÑO,

arraçoinequin erranen deraue hunela. Ceren orduan bortchaz, eta ecin bertcez hartaracencen baitira, eta borchazco ongui eguiteac, deusguti valio baitu.

lege. Si
plures in ff.
nouo lib. 5.

Halacoec nahi dute bici direiño, Deabruaren cerbitçuan egon, eta guero hiltceracoan Iaincoa gana aldatu. Ordea hura da, leguacaren contra. Ceren erraiten du leguacac. Çuhairz bat, bere dembora guztian, ondoz, eta erroz, çure baratcean, edo lurrean egon dena, azquenean bertceren baratcera edo lurrera maccurtuagatic: eta ebaquitcen dutenean, bertceren lur hartara, erori agatic, çure içanen dela, eta ez eroritic datçaneco, lurraren iabearen. Hala comunzqui içanen da bada halaber, bici deiño Deabruarē cerbitçuan erroac eguinic egon dena ere, hiltcen denean, Deabruaren, eta ez orduan Iaincoa gana maccurtu agatic, Iaincoaren.

Jugenduco

Eta nola çuhaitza çutic dagoenean, maccurtua dagoen aldera, erortcon ohi baita comunzqui ebaquitcen denean: hala çu ere bici çareiño, norat baitçau de maccurtua, harat erorico çara hiltcen çatenéan. Ezteçaçula penfa, eztaquiçula iduri, baldin bici çareino, sendo, eta ofasunarequin çabilçaiño, ezquererat maccurtua, eta alderditua baçau de, eritafunean, eta heriotcean, efcuiferat iarrico, eta chutchenduco çarela. Bicitceari darraica heriotcea, nola bici hala hil.

BECCATVTAN EGON GOGO DVENAZ. 215

Vr guztiaç ilquiteen dira itlaforic. Ordea guztiaç requin ere vr hetaric batçuc dira gaci, eta bertceac gueça : batçuc gogor , bertceac bera. Eta arraçoifia. Ceren nolaco baita lurra, ceinetatic iragaiten baita vra, halaco guerthaccen baita vra ere. Vrac lurraren goçoaz eta çappotea hartcen du. Vra, lurrac ontcen, edo gaixtatcen du. Hala bada heriotcea ere, nola bicitceac iragaiten baita, bicitceac ontcen edo gaixtatcen du. Nolaco baita ehaiten den ehuna, eta oihala, halaco içanen da oihalaren albenia, eta bazterra ere. Beraz hunelatan, nolaco baita bicitcea, halaco içanen da halaber, bicitcearen bazterra , eta acabatcea ere , cein baita heriotcea. Ongui bici, ongui hil, gaizqui bici, gaizqui hil.

§. 5.

GVertha diteque Jaincoaren cenbait lequeretuz, eta ordenamendu estaliz , ongui, eta prestuqui bici içatuden gaizqui hiltcera, azqueneâ behaztopatcera, eta galtcera; vntci an arteraifio ongui ibiliric portuâ fartcean, galtcen dena beçala. Nola halaber bere mendean gaizqui bici içatu dena, azquẽ fineâ erremedia baititeque, ohoin ona eguin cen beçala , Baiñ hunelacoric oraiñocoangutitan guerthatu da , eta venturaz ez feculan guehi ago eguinen. Comũzqui ongui bicitcẽ

216 HEBROTCECO ORENERAIÑO,

Gidorrae
August de
disciplina
Christiana
libro vnto
Tom. 9.

dena, ongui hiltcen da: eta gaizqui bicitcen dena, gaizqui hiltcen da. Haur da bide çabala, erreala, plauna, eta segura. Berce guztiac dira bidexcac, bide chidorrae, hertsiaç, mecharac, malccorac, eta perilez betheac. *Male*

mori times, & male viuere non times. Non potest

male mori qui bene vixeris. Gaizqui hiltcearen

çara veldur, eta ez gaizqui bicitcearen. Bada

ecin hilditeque gaizqui, ongui bici çacu de-

na. Eta iaquiteco, duda guti dela, eguiteco

hinetan, bada seifiale bat han lia. Ceren bat

bederac sendo ceifio certan baitceducan go-

goa, hartan ohi daduca, eta hartçaz minçat-

cen ohi da erita funean, eta hiltceracoan ere:

hartan edireiten da ametsetan, eta eldarnio-

etan ere: asco baita aditcera emaiteco, bicit-

cen beçala hiltcen ere dela. *Que seminaueris*

homo, hac & metet. Dio Iondone Pauloc. Gui-

çonac cer ere ereiten baitu, hura viltcen ere

du. Eta galdeguité du S Matheo Euägelistac,

ezetzco contuan beçala. *Nunquid colligunt de*

spinis vbas, aut de tribulis ficus? Orthe da nehor,

elhorri-arantçetarie mahats, edo sappar-la-

har etarie fico viltcen duenic? Biei deiño

gaixtaqueria banatcen, eta ereitè ibil: denac,

eta guero bere azquen finean, saindu batec

beçala, hil vste duenac, elhorri arantçetarie,

mahats: sappar-lahar etarie fico, gaixtaque-

rietarie ontasun vildu nahidu: ecin date-

queyengança desiraten du.

Ad Gal. 6.

Math. 7.

Bere

BECCATVTAN EGON GOGO DVENAZ. 217

Bere mède guztian errebelatua ibiliric, heriotceco orenean, ilhunteen hasteracoan, bide onera, eta arthecera bihurtuco dela vste duenachuts eguiten dū. Lehen behar da lehen. Ceren heriotceco, orenhura, oren ilhuna, nahasia, eta tormentatua da. Ezta tormenta capitaiñic hanbat eguiteco emaiten dueñic. Orduan, lehen erraz cena ere, gaitz bihurtcen da. Vntcia itfas çabalean, dembora ederarequin aise erabiltcen da, alde hatera, eta bertcera errazqui lemaz itçultcen eta gouernatcen da. Baiña bazter eraz guero, costa ioz guero, ezta gouernatceric, eta ez nahi beçala manaiatceric. Dembora clar deiño, adin onean, eta ofasunarequin, vntcia itfas çabalean, dembora eder arequin beçala, ceure gogara, çabilt çaiño, escuey eraguieçu, orduan perma çaiteci. Ceren dembora gaitzac, eritasunaren oiñhaceac, eta heriotcearen tormentac hartuz guero, costaraz guero, bicitcearen bazterra, heriotceac vquituz guero, eguin da, miracuillu içanen da salbatcea.

Vtçaçu beraz burutic, buruan databillaçun erhoqueria hori, egunetic egunera, heriotce-çaiño lucatuz eta eppe hartuz, orduan erremediatuco çarelaco esperantçarequin, an arteraiño beccatutan egoite hori. Ceren badaquiçu tormenta handiarequin, costan ioiterra, dohan vntci cगतatua, ezicela peril gabe, aicitic galdutçat daducaçu halaco vntcia.

218 HERIOTCECO OREN ERAIÑO

Hala educaçu bada halaber, çuc ere galdurçat ceure burua, beccatuz betheric, eta carga, turic, heriotcearen cosla ioitê duçunean: be-
thi ere guero onduco çarela erraiten duçula:
eta beccatu eguitceco gogoan, eta voronda-
tean çandela, ceure azquen eritasunac edirei-
ien çaituenean. Ceren hartaraz guero, gutiac
dira ongui libratcen direnac, galdu gaue esca-
patcen direnac?

Beraz hunelatan, orai baituçu ofasuna, in-
dar, antce, adimendu, eta ceure burua, ceure
escuco: orai ezpaitçara oraiño eri, eta ez he-
riotceco herfluran iarri: orai baitçara libre,
eta nahi baduçu ongui, eta gaizqui ere, daidi-
queçun demboran. Orai bada orai, men me-
nean iarri gabe, succarac nahasi gabe, eta eri-
tasuna iaundu gabe, eguintçatçu, guero eguin
gogo ditutçun onguiac, eta descarguac. Eta
orai dior. Ceren nola orai eguiten duçun
guztia, eritu gabe, heriotceco herfluran iarri
gabe, eta nehore bortchatu gabe, librequi, eta
vorondatez eguiten baituçu: hura içanen da
gauça handia, estimatua indarttua, boheret-
sua, valioffa, Iaincoari eder içanen çaicana,
eta merecient azquen finean ceruco loriaren
erdiestecco.

*Erremusina equiteaz, eta handic sortcen
den probetchuaz.*

CAP. XVI.

Rraiten du espiritu sainduac. *Ig-* Eccles. 3.
nem ardentem exstinguit aqua, & elc-
mosyna resistit peccatis. Vrac iraun-
guitcen du sua, eta erremusinae
eguiten deraue beccaruey contra. Vrac sua
beçaiia, erremusinae iraunguitcen du becca-
tua. Halaber erraiten du san Matheoc. *Beati* Matth. 5.
misericaes, quoniam ipsi misericordiam conse-
quentur. Dohatsu dira misericordiosac, ceren
hec erdietsico dute misericordia. Hunen ara-
uaz erraiten du erregue Dauitec etc. *Beatus* Psal. 49
qui intelligit, super egenum & pauperem, in die mala
liberabit eum Dominus. Dohatsu da, beharraren,
eta probearen gainean emplegatcen dena.
Cerenhura, egun gaitzean, heriotceco ore-
nean, beguiratuco, eta libratuco du lain-
coac? Eta badio oraino spiritu sainduac.
Conclude elemosynam in corde pauperis, & hac Tinnu
pro te exorabit, ab omni malo. Gordeçacu erre- Eccles. 29.
musua probearen goltcoan, eta hanc egui-
nen dio laincoari othoitz, gaitz guffietaric,
beguira çaitçala. Finean hanbat gauça errai-

220 ERREMVSINAREN ONTASVNAZ

tenda erremusinaz, non baititudiecen, bat be-
deraren sal batceco, eta arimaren seguratce-
ço, asco içanen dela, bertce gauçaric gabe, bi-
hotz bera, eta erremusina lari içaitca. Ceren
handia baita, erremusinatzen indarra, eta bo-
therea.

Glosa y-
rana in ca.
29. eccles.

Eguia da hala da, handia da, eta Glosac
dioen beçala, san Agustin ganie atheratic.
Sola misericordia comes est defunctorum. Mife-
ricordia bera da, eta ez bertceric, defunctuac
compainiatzen dituen, arima ioaney lagunt-
çen çayena, erremusinaç eduquitzen du be-
thiere on.

Vide S.
Thom. 2. 2.
qu. 154. ar.
3. ad 7.

Ordea eztuçu ez pensatu behar, erremusi-
nac berac, sacramendu batec beçala. *Ex opere
operato*, bere indarrez eta botherez, beccatua
iraunguitzen, eta barccatzen duela. Eztu be-
rac, hartaracotçat indarric asco.

1. Cor. 13.

Alde batetic duçun guztia probey eman
agatic, baldin bertcetic, beccatutan baçau-
de, eta heran finatzen baçara, deus guti va-
liatuco çaitçu ceure erremusina, eta miseri-
cordios içaitca. Hala erraiten du iondone
Pauloc. *Et si distribuero, in cibos pauperum,
omnes facultates meas, & tradidero corpus
meum, ita ut ardeam charitatem autem non
habuero, nihil mihi prodest.* Dudan guztia
probey eman badiacet ere, eta neure bu-
rua erratcera vtz badecat ere, etçaiçquit
hec guztiaç deus valiatuco, baldin caritateric

ETA INDARRAZ.

221

ezpadut. Erran nahidu. Erremusnac, eta berrece obra misericordiazcoac ere, deus guti probetchatcen çaitçala, beccatutan dagoenari

Ordea guztiarequin ere anhitz, etahandiac dira, erremusnari emaiten çaitçan, ohoreac, laudorioac, eta abantailac. Eta arraçoifnequin, eta merecituric emaiten çaitça. Ceren erremusnac berac, indarric asco ezpadu ere, beccatutic atheratceco, bai-ordea badu athera aracitceco. Ceren badi-rudi ecen Iaincoac bere ontasuna gatic, hartceco duela occasino, misericordios denari, ceren misericordios den misericordia eguiteco. Çure erremusinae, çure bihotz-bera tafunac, beratcen, eta hautsten dio Iaincoari bihorza, eta emaiten occasino çure faboratceco. Çu misericordios içaiteaz, gaitcen çara, disposicionean iartcen, eta prestatcen Iaincoaganic misericordia erdiestece, eta errecibitceco : eta Iaincoa ere hartçaz iratçartcen, eta ernatcen beçala da, çuri ongui eguiteco, eta bere garaciaren emaiteco. Hunetacotçat, eguia hunen frogatceco, anhitz exemplo ediren ahal diteque, baiña nic orai presenteon, ezut bat baicen eccarrico. Bonifacio martira dembora batez ibili cen emazte eder noble aberatz batequin galdua, eta haraguizco beccatuan barrena farrhua. Eta baçuen Bonifacio harc, bertceric ere an-

222 ERREMVSINAREN ONTASVNAZ

hitz beccatu ; edale cen , iocari cen , arnegari cen , halacoac ohi diren beçala. Gauça bat çuen ona. Bihotz-bera cen , erremusinafari cen. Alde batetic beccatu anhitz eguiten baçuen , bertetic probeac faboratçé cituen. Eta halatan bera ere Iaincoac faboratu çuen , bihorzean vtqitu çuen , inspiracino saindu batçuc , gogoeta on batçuc eman cerautçan. Eta guero hequin batean conuertitu cen , aitcinerat obra oneran emlegatu cen , eta azquenean martir hiltcen. Iccussaçu cer eguiten edo eraguiten duen erremusinaç , misericordios , eta vrricalmendutsu içaiteac. Hainçaica eder Iaincoari vrricalmendua , eta beharrari ongui eguitea , non berari ere handic vrricaltçen baitçaica ongui eguille hura , eta lehen edo guero eracusten baitio , eta emaiten bide oncan iartceco bidea. Bonifaciari eman , eta eracutçi cioen beçala.

Espoitça gaitecin beraz , eta enseia misericordios , eta erremusinalari içaitera ; Ceren anhitz baitira ; eta handiac , handic , eta hartatçé fortcen diren proberchuac , ontasunac , eta irabaciac.

Eleemosy-
na est me-
ritoria sa-
tisfactoria
& impetra-
toria.

Eta bertce anhitzen artean hirur dira erremusinarene proberchu principalac. Lehen bicicocia. *Eleemosyna est meritoria gloria & augmenti gratia , si fiat ab homine existente in gratia & propter Deum.* Beccaturic gabe dagoela , Iainco gatic eguiten den erremusinaç , merecitcen du

ETA INDARRAZ.

223

ceruco loria, eta berretcen Iaincoaren garacia. Bi garren probetchua da. *Eleemosyna est satisfactoria pro peccatorum dimissorum.* Erremusnac satisfatcen, eta pagatcen ditu, beccatu barccatuen pena, temporalac, guztiaac edo parte bat, hemen edo purgã torioetan pagatu behar cirenac. Eta haur da escriptura fainduac eraiten duena. *Peccata tua eleemosinis redime.* Hirurgarrena. *Eleemosyna est impetratoria.* Erremusnac anhitz ontasun erdiestendu Iaincoaganic. *Beati misericordes, quoniam ipsi* Match. 5. *misericiordiam consequentur.* Dohatsu dira misericordiosac. Ceren hec erdiestico dute misericordia. Eta hala çure erremusnac berretcen du ceruco loria, eta handitcen Ioaincoaren garacia: gutitcen du purgatorioetaco pena: eta erdiesten du Iaincoaganic anhitz fabore, eta ontasun. Iaquin decagun ecen erremusna-guilleari, bihotz beta, eta miseticordios denari eguinen çaicala misericordia. Eta cer ere emaiten baitiogu orai hemen probeari, edo bertce obra onetan emplegatcen baitugu, hura guero edirenen dugula bertce munduan, eta ez bertceric.

§. I.

IAquin decagun, eztiogula probeari liscaric edo erãçuteric eguin behar, eta ez gaizquiric errã. Baldin ematecõ gaietan bagara,

224. ERREMSINAREN ONTASVNAZ

edo debocinoric badugu, eman diaçogun, eta gaineraçan vtz deçagun. Ceren probea, onguien dena ere, on beharda, eta vrricalquigun. Biluz da : orthuz da : ezti aldat cecco athorric, eta ez etçateco oheric : eztaqui othuruntça on baten berriric. Afco du bere laceria, escafia, eta miseria. Beraz etçaica halacoari liscarric, erâçuteric, edo mehatechuric eguin behar. Ceren hala eguiteaz, batean ezpada bertcean, periletan iar cindezque hurs eguiteco : eta probearen, bere probetasunaren gainera, bere gogoan, eta bihorzean çaurtua, gaizcoatua eta tristetua igorteeço. Eztut vste, galdeguinen deraçula Iaincoac, ea probe onari, ala gaixtoari eman diogunz, eman diogunz baiten. Daguigun ongui, eta ezteçagula beha nori.

Aberatsac beçala, probeac ere Iaincoac eguinac dira. Aberatsa hain biluz-gorri forthu cen, nola probea. Eta Iaincoac nahii çan balu, eguin çuqueyen probea aberats, eta bai aberatsa ere probe. Eta hala orai ere anhirzetan hequen çorthea, eta fortuna trucatcendu, probeac aberatsten, eta aberatsac probetcen baititu.

Probeac pairatuz, paciencia icanez, eta bere ongui eguilez orthoitz eguinez, behar du salbatu; eta bai aberatsac ere, bere onetarie pro-

ONTASVNAZ ETA INDARRAZ 225

beari emanetz eta partituz. Eta ongui guehi ago eguiten deracu probeac guri, escatceaz, eta gure ganic errecibitceaz, guc hari emaitceaz eguiten diogun baiño. Ceren guc hari labore pochin bat, cornadubat, edo hunelaco cenbait bertce gauça appur emaiten diogu, baiña guc handic ceruco loria irabazten dugu

Are guehi ago, probeari emaitceaz, gueure descargua eguiten dugu. Ceren Iaincoac orai guri emaiten derauzquigun onac eta onhafunac, hetaric, gueure mailadaren mantenatceco, eta estatuaren eduquitceco behar duguna hartu, eta ethorqui çuneco casuetaco erocerbait guelditu eta gaincracoac probe behar renac dira.

Eztu ez Iaincoac vti probeac mundu hunetan haberic eca sostenguric gabe, aberatsen gomendioan vtiçu: Eta halatan emaiten deraue aberratsey beretçat behar duten baiño guehi ago, guehi agoco hura, probetara partideçaten amoreac gatic. Eta handic erratzen du San Crisostomoc. *Nam si pauperes esse,*

etiam hoc diuinitus gratia factum est, ut per eleemosynam peccata possint abluere. Permittiten du Iaincoac, munduan diren probeac, hey ongui eguinez, salba ditecin aberatsac. Eta Iaincoaren õtafuna eta liberaltafuna hain da handi non orai çuc dituçun on horiec Iaincoarenac berarenac, eta Iaincoac emanac dituçularic, guztiarequin ere, çuc horietaric probeari ema

permissit.
Chryl. hom
77 u cap.
15. 10 m.
tom. 3.

226

ERREMVSINAREN

Prouf. 19.

iten dioçunean, ceuretaric emaiten baitcinio beçan bat, estimatcen baitu Iaincoac, Eta are handicbere burua çure alderacoçat çordun eraculten du; hain çordun ecen erraiten baitu spiritiu sainduac. *Feneratur Domino qui miseretur pauperis.* Probeari emaiten dioenac, Iaincoari emaiten dio. Eta emaiten ere, no-la? *Feneratur.* Censuan, interesean irabacian, obliga araciric beçala, principala irabaciarequin bihurtuco dioela. Eta hemengo irabacia tipi da, ezta seguraturic ehuneco bat ere, baiña Iaincoarena handi da, guehi ago da, ehuneco ehun baiño.

Cernahiçu guehi ago? probeari emaiten dioçunean Iaincoaren icenean, berari emaiten baitcinio beçâbat estimatcen du Iaincoac hain ecertan eduquitcen du:

Eta haur ezta mirecteco, ceren orai hemen gure artean ere, iccusten dugunean, ecen, guiçon batec, gure ahaide edo adisquide bari, eguiten dioela, gure amoreac gatic, cenbat ongui guc ere lehen bicico occasinoan, errendatcen derautçagu esquerrac guiçon hari, bitartean ezugu onic, an atteraino gucure buruac çordun dadutçagu.

Cer eguinen deraue bada Iaincoac, haren amoreac gatic probeac faboratcen dituzteney cer esquer? cer pagamendu emanen deraue?

Iondone Matthiec bere caparen erdia probeari eman cioenean, abiatu cen Iaincoa, gau

ONTASVNAZ ETA INDARRAZ. 227

hartan berean, capa hartęaz estaliric, erraiten çuela sendagaillaz. *Martinus hac me veste contexit.* Iccussaçue, iccussaçue, cer valentia eguin duen Martinec; nola capa hunez estali nauen, cer eman derautan.

Bada Martinec capa hura probeari eman cioen eta ez laincoari. Ordea guztiarequin ere laincoac, ceren haren icenean eman cioen, erraiten du berari emancioela.

Halatan erranen deraue azquen iudicioco egunean ere, escuinecoey dohacilla seculaco loriara ezquerrecoey seculaco penetrara. Ceren escuinecoec gosetu ceneã eman baitcioten ia-tera eta egarritu cenean edatera. Baiña ez ezquerrecoec.

Eta iauna, galdeguinen diote orduan guztiec: noiz ediren cinitugun guc çu gosse edo egarri? Ihardetfico deraue. Probeac athera ethorri ceizquitçuean. Orduan hequen lec-cuan, ni nintcen han.

Eta hala probea escatcen çaitçuean contu eguiçu ecen probe hura dela laincoa bera, ce-ren haren iceneã escatcẽ çaitçu, haren icenean emaiten dioçu, eta laincoac ere berari emaiten baitcinio beçan bar estimatcen du. Hala erraiten du San Crisostomoc. *Nihil nempe interest sine huic pauperi, sine ipsi Christo dederis.* Ezta antsta, ala probeari, ala Iesu Cristo berari emanertzu batec baiño bertceac guehi ago monta, eta ez valio, guztia da orobat.

Chyff hom.
89in capite
27. Math.
tom. 2

228

ERREMV SINAREN

Cryf.
supra.

vbi

Etta are San Crisostomoc berac, aicinetic auisaturic, ezta dilla nehor hargatic affalda^t erraiten du. *Nemo his verbis turbetur. Non est a quale, ipsum Dominum presentem alere, cuius presentia vel lapideum ad se animum attraheret, & propter eius verba dumtaxat, pauperes, mendicos, egrotos alere atque curare.* Etta berdin baiña aldez guehiago da eta meritu ago, probeari Iaincoaren icenean emaitea, Iaincoari berati bere presunan baiño. Ceren presunac berac eta presunaren presentciac hobequi uquitcen du bat bedera, presuna haren beraren presentean ezteneco erranac eta manuac baiño. Eta hala, aldez guehi ago da, ceren Iaincoac manatcen duen, probeari emaitea Iaincoari berari emaitea baiño.

§. 2.

BEraz hunelatã ezta probearen gabe egotz teric, eta ez athean oihuz eduquitceric ere. Ceren probearen oihuec, eta anhitz e-tan ere berariaz bere buruaren hebain, maingu, herbal eta eri eguiteac, gure bihorzaren gogortafuna eta hotzafuna accusatcen dute.

Gu baguina emaitera prest, erne eta volondres, ezleçaque probeac halaco pensuric eguina eta ez arteric bilha. Baldin probea bada maliciari, bere beharrez eta gure faltaz da maliciari: Hare baiño, gue hartan falta guchi ago dugu, bere bicitcaren atberatceco

ONTASYNAZ ETA INDARRAZ 229

hanbat enfeieren eguitera behartcen baitugu. Hala erraiten du San Crisostomoc. *Nam si simulat ex necessitate simulat & egestate, propter sollicitatem & inhumanitatem suam, que talibus personis supplicansibus ad misericordiam non flectitur.*

Chryl hom
37 ad popu
lum Anthi.
de elemo-
syna & mi-
sericordia,
tom. 5

Probeari emanen dioçuna, guti edo anhitz, emoçu bere hala. Baldin doiez baçara, guti baduçu, emoçu gutiz eta baldin aberatz baçara, gainez eguina baçaude, emoçu anhitz.

Ierusalemeco temploaren eguicean, eta equinez guero ere, bacebillan obraren esqueat eta bacen athearen aldean ere cutchabat, erremusinareduquireco vntci bat; hartan bat bederac debocino çuenaren emaiteco: Orai ere gure elicetan, crucificaren aldean, dagoen beçala.

Bada temploco cutcha, vntci edo copa hartan, cein Iuduec deitzen baitçuten, Gazophis latium, aberatsec emaiten çuten anhitz, batcac hamar bertceac hogoy, bat bederac bere içanarç ahalaren eta debocinoaren arauaz. Eta hequin artean edirenten emazte probetto bat eta hare eman cituen bi cornadu.

Eta guero haren gainean erran çuen gure salbatçailleac, guchi ago eman çuela emazte probe hare, aberatz guztiec baiño. Ceren emazte hare beretçat behar çuenetic emâ baitçuen, baiña aberatçey, emanac emanic ere, franco guelditu baitçeyen. Emaçu beraz duçunaren arauaz. Ceren hartçaz contentatcen da

130

ERREMVSINAREN

Iaincoa baldin ezpaduçu emaitecoric, etçu damu, ceren ezruçun : eta damu harequin bateñ, euçu vorondate, baldin bacendu emaiteco.

Ceren Iaincoac behatcen badu ere emaitçara, ordea are ago vorondateera. Eztuenac vorondateaz complitcen du, baiña duenac, vorondatearequin batean behar du complitu, eta obratu,

Eta obratu ere nola ? ez edergaillu, ez valerioriaz, eta ez munduagatic, baiña Iaincoagatic.

Igilquy -
cna.

Eta halaric ere, sequeretuqui, ahalic eta ichilquiens, escuiñac emaiten duena (Euangelioac dioen beçala) ezquerrac iaquitzen eztuela

Eta are albaliz, erremusina errecibitcen duenac ere, ezluque iaquin behar, nondic heldu çaicen ontasun hura. Ceren halatan Iaincoac berac, azquen egunean guztiac, çure ohore handitan, mundu guztiaren aitcinean aguertuco eta campatucoitu.

Eta çuc ere orduan, orai duçun desira, nahi baitc en duque. çure erremusinac, eta eguiten ditutçun bertce obra onac, munduac iaquin litçan, complituco duçu.

Ceren orduan guztiac iaquinen eta aguertuco baitira.

Eta ezta ez asco, esque ethortcen çaitçun probeari emaitca eta ez bertceri.

Baiña Iaincoac emanic guehi agoren ere ahala

ONTASVNAZ ETA INDARRAZ 231

duçunaz gueroz, behar duçu informatu, gaderu, eta iaquin, ea nor den herrian probeberric gosez denic, fabel-vzcur dabillanic, ahalquez escatcera ausarcen eztenic.

Eta guztien buruan eduqui behar duçu contu, ea badenz probe-eritic,

Ceren probetafuna eta eritasuna, bi eritasun dira.

Halacoac dira alde guztiz on behar, ondicozco, eta vrricalquiçun: Hequen fabora-ccca da meritu handia, eta ceruco loriaren erdiestecco, eta are mundu hunetan dirutçun onen ere seguraccco, berretcecco eta emendaccco bide ona, çabala eta segura.

5 3

BAtçuec vñe dute, ecen probeari emaitiaz probetuco direla: eta halatan erraiten derauetça esque éthortcen çaitzeney, Euangelioo bortz Virginec bere laguney beçala. *No forte non sufficiat nobis & vobis ite potius ad venientes.* çoazte hortic, Iaincoa lagun daquiçuela emaitcacc guticçintu gauçac, eztugu gueurretçat ere sobera. Math. 11

Eztute consideratcen, probeari emaitcacc, ez probetcen, baiña aberatsten, ez guticcen balna berretcen duela.

Prou. 28.

Hala emaiten du aditcera Spiritu lainduac.
*Qui dat pauperi non indigebit, qui despicit de-
 precantem sustinebit penuriam.*

Beharrari emaillea, ezta beharrean iarrico
 emaille eztena, azquenean behar içanen da.

Prou. 11.

Guchi ago dio Spiritu lainduac. *Alij diui-
 dunt propria & ditiores fiunt, alij rapiunt aliena &
 semper sunt in egestate.* Batçuec bere onac
 partitcen eta emaiten dituzte, eta guztiare-
 quin ere, bethi dira aberatz, eta bertiz bertce
 batçuec, nola bereac emanen dituzten ecen
 bertcerenac ebatsten dituzte, eta halaric ere
 bethi dira errumez, noharroin, eta on-behar:
 Baitirudi ecen hec hartuz probet cen, eta bert-
 ceac emanez aberatsten direla.

Pfal. 125

Amac haurrari dithiaren emaita beçala da
 probeari emaita ere. Ama haurrari dithia-
 ren emaitcaz, eçnatcen da, ez emaitcaz an
 çutcen da. Halaber ereitea beçala da probeari
 emaitca. *Euntes ibant & flebant mittentes semina
 sua, venientes autem venient cum exultatione por-
 tantes manipulos suos.* Bihica ereiten çuten, eta
 eçcumenca viltcen.

Ereiten bihi baccorchac, eta vilecen buru
 becheac, botean hirur laurac cituztenac.
 Halaber badira vrpuçquac, berariaz eguinac,
 cimenduan ithurria baitute. Eada gauça fro-
 gatua da, purçu hecaric vric ez athera agatic
 ere, eçtela erraitcoric, vra handitcen agoç
 eta ez athera agatic ere, ongui atheratcera,

ONTASVNAZ ETA INDARRAZ 332

rtipitcê ago. Ceren atheratcen beçan bat, fort-
cen baita. Hala dira bada beharrey emaille-
ac ere: emaiten duten beçanbaç emaiten çaye
Eta emaiten ezpadute, bihorz gogor badira
eztira hargatic aberatzten ago, probetcen
ago baicen. Ceren hasferretcen da Iaincoa
beracemanetatic, eman nahi eztio çuncan.

Halà hasferretu cen aceratz abariciofaren
contra. Ceren aberatz hartçaz erraiten badu
ere Euangelioac: *Induebatur purpura & bysso,* Luc 16.
& *opulabatur quotidie splendide.* Beztitcea
cela ongui eta ochuruntçatcen hobequi, ecin
erran diteque ordea, hargatin ioan cela, i-
fernura. Ceren ederqui beztituric ibilticea, eta
mahai onaren ere eduquitcea, badirudi ezrela
beccatu handi, behintçat munduac eztaduca
hala. Bada Euangelioac ezcu erraiten, bertce
faltatic çuela aberats harc.

Cergatic bada condenatu cen? Aditcen da,
condenatu cela. Ceren etchathera elque et-
horriccican probe gosse premian cegoenari,
ezpaitcioen bere mahay asletic, asletcecoric
eman eta ez are elicatcecoric ere.

Handic bere bufua eta onac ere galdu cituen
Handic probetu cen, eta hain probetu non az-
quenean, bere mihiaren heçartceco eta frescat-
ceco, vr-chorta bat ere, ecin içanezco probe-
tafunera ethorri baitcen.

Nola eguiten, baitu galtçapen eta beherat-
çapen handia, probeari guibela emaiten dio-

Q

234

ERREMVSINAREN

enac : hala eguiten du goratçapen mira gartia probe beharrari , bere beharraren estaltceco emaiten dioenac.

Eta goratçapen hura , eta handic heldu den irabacia galtcen du bihotz gogorrac , erremu-
fina eguiteco gogoric eztuena.

Eta eguiteco gogo duenac ere , baldin berac bere elcuz bici deino , eguiten ezpadu , segur da , irabaci.haren parte handi bat , edo parteric guehiena galtcen duela , humen ondoco capituluan aguerico den beçala.

*Nola erremusinaç , eta bertce obra on , voronda-
teçcoac ere , cerorrec ceure escuç , edo bert-
cereneç , cerori bici çarela , ondocoosara vici
gabe eguin behar ditueçun.*

CAP. XVII.

Auça segura da , eta bat ere duda-
ric eztuena , probetchu ago , eta
meritu ago içanen duçula , orai
cerorrec , bici çarela , eta ofa-
funa duçula , ceure elcuz probeari emaiten
dioçunaz ecen ez guero hiltceacoan orde-
nacen dioçunaz. Ordea çuc oraico eta gue-
roco , franco duçularic , orai ez bat ere , baiña
guero biciaz etfitu duçunean , eguin gogoi-

COAC ONDOCOTARA UTCI BEHAR 235

tutçu liberalrafun handiac. Aberatz çara ou handiac ditutçu , eta baduču bai vorondate, on horietaric proberara partitceco.

Ordea noiz? Guero, hiltceracoan. Birtartean erraitén duçu. Neure onac neure nah ditut goçatu eta manaiatu, ez tut oraino gabetu nahi: ez tut ohera gabe biluci nahi. Baiña guero neure azquen ordenuan eta testamntean , manatuco dut neure ondocoa, neure onequin uttico dudana, eguin dirçala ene descargu guztiaç. Eta are guchi ago , auifarucodut suma bat seiñalatuco baitiot , suma hura proberara parti deçala. Eta venturan purgatorio etaratcen banaiz ere (ceren gaixtoeneco contuan guztioç purgatorio etara vste dugu) bere hala handic atheratceco, hunenbat meça eta trentena eman araci diatça dala , eta bertteric ere anhitz obra ou ene icnean, ene onetarie daguiela.

Hunela dioçu eguinen duçula. Çure ongu guztiaç bertceç , çure ondocoaç , eta ceurc ez bat ere.

Bada etçatequeyen hobe obra on horion guztion cerorrec bici cinela ceure escuz eguitca , eta horien bidez , purgatorio etara ioan gabe egoitea , ecen ez guero haratcen çareneco erremedioen eguitca? Prefo çareneco erre medioac bilhat ceintucu eta ez prefo sartcetic beguiratcecoac.

Are guchi ago, erremusinen eta bertce obra

Q 2

336 EZTIRELA OBRA ON VORONDATEZ

onen ondococtara urzteaz , emaiten duçu a2
dircera guibeletic eta vrruititic nahri duçula
argui diaçaçuten. Cer cenerraque, baldin
gau ilhunean, paufu hertsi, gaitz perilos bate-
an iragan behar duenac, erran baliace bere mu-
thiley , daudela guibelar, eta guibeletic eta
vrruititicdaguiotela argui? Haladira bada bere
erremufina eta bertce obra misericordiaz coac
bereec bere escuz eguin ahal ditçaquetelariç,
bere ondotic , vrruititic , eta hillez gueto,
bertceren escuz , bertceri eraguiteco gogo
dutenac ere. Hura da, hurran hurran erran co-
muna den beçala. Vfoac ioan sareac heda.

Eta badio San Basilioc ere. *Nemo post
vitam, pietatis laudem, pramium ue capiet.* Ezcu
nehorc, hil ondoco erremufinaz, erremu-
fina lari içan delaco, laudorioric içanen. Ho-
bequi cencidique, eta segurqui ago ioca cin-
dezquel baldin guero , bertceren escuz
eguin gogo duçuna, orai ceutez, ceure iccu-
sten duçula eguin baceneça. Ceren oraiño
San Basilioc diden beçala. *Quis exiitui tem-
pus tinnisabit? Quis det mortis genere sponfor?
Quot vedes repentino, ac vi casuve extingui, qui
pra doloris & spiritus angustia, ne vocem quidem
emittore potnerunt? Quot etiam febris à sensu alie-
nos fecit? Quid igitur expellat tempus, in quo se-
perattonis tua compos non erit.*

Çuc baitioçu, ecen hiltceracoan , ceure
on guztiaç, edo parteibat, probeý ordenatu.

Basil. orat.
14. de mor
& Honu. 7
in diuines
suaros.

ONDOCOETARA VTCT BEHAR 237

derazteçula, orduan ongui handiac eguinen dituçula. Erradaçu, nondic iaquinen duçu edo norc auisatuco çaitu, noiz edo cer moldez hillen çaren? Nor duçu hartaco fiadore? Cenbat iccufften ditngu vstecabean, laburzqui colpez edo estropuz; mintçatu ere gabe, finatcen direla? Eta bai halaber succarrac nahaficic, bere testamenzac hafi, era accabatu gabe, guelditcen direla? Cergatic bada nahiduçu çuc ere, venturaz ceure adimen duan egonen etçaren demboraco, eta astitic ere içanen eztuçuneco, ceure eguitecoa eduqui eta luçatu?

§ 3.

GOacin aitcin ago-Oraifio orduan, hiltce. raco aitcinean adimendu, memoria eta atti bacendu ere erran neçaque çure orduco eremufinac deus guti valio duela. Ceren baitirudi ecen botchazcoa dela, eta ez vorondatezcoa: guztiz ete, lehen ahal Ceneydiquielaric, berariaz, an arteraino luçatu duçunean. Ceren orai ceure onac eztituçü gutitu nahi, ecin delibera deçaqueçu hartara bada badirudi ecē guero ere, hil vste ezpacēdu etceneçaqueyela delibera, eto ez hetaric emā.

Are guehi ago, çure orduco, azquen ore-neco, onen emaitte era errepartitce harc, badi-tudi, deus guti valio duela çuretçat.

Q 2

238 EZTIRELA OBRA ON VORONDATEZ

Ceren çure onctaric, eta çure icenean eguiten bada ere erreparatice hura, ordea anhitz etan ere, ezpaituçu ceure eguiten. Herioa hurbiltcen çaitçunean, nola athaca herfian, eta paufu gaitzean iragan behar baituçu: eta bitarteco doloreac ere handiac baitira, orduan ceure onez contu guti eguiten duçu: Ceren handi agoac ahaniz aracitcen baiterauzquitçu. Orduan ceure ondocoey, eta han presentean edireiten dirency, cer ere nahi baitute, eta nola behar dela içuffico baitute, hala daguitela vızten deraueçu Hain nequez eta penaz vildu cinrituen onac eta onhafunac, eta hain çuhurtqui eta maitequi beguiratcen cinrituenac guero, hain lachoqui, eta antfica bequi largatceintuçu: lehen cein herrfi eta itchequin baitcinen, guero hain franco eta liberal eguiten çara. Orduan norc cer erraiten baiteratçu hura laudatcen duçu: era anhitz etan ere, cer erraiten duçun eztaquiçula, baietz erraiten duçu. Neure mendean anhitz iccuffi dut halacoric. Eta hala badirudi ecen, ordnâ eguiten duçu guztia bertcec eguitê duela, eta ez çuc. Iccuffaçu bada ea cer probetchu eta merecimendu ahal duqueçu, bertcec eguiten duen onguiaz. Arraçoiñequin erraiten du Spiritu Sainduac. *Ante mortem bene fac amico tuo & secundum vires suas exporrigens da pauperi.* Herioccera baiño lehen eguiuçu ongui ceure adifquideati, eta duçun indarraren arauaz

Ecclesi. 14

ONDOCO ETARA VTCI BEHAR 339

hedai açoçu ceure escua probeari

Egun batez eguin cioen othoiz santa Luci-
ac bere amari, guero eguin gogo çuena, gue-
roco beguira egon gabe, egun beretic eguin
ceçala, critasunaren, eta heriorcearen, her-
sturan iarri gabe, sendo cela berac bere escuz
bere onac probey particiat cela.

Baiña ihardetsi cioen amac, oraï vřatcen
den beçala.

Ene alaba iguricaçu oraïño appurbat, ni
çahartu naiz, sarrï hilēnaiz, eta orduan guz-
tiac cerorri gueldituco baitçaiz quitçu, ceror-
rec eguinen duçu placer duçuna. Errepuesta
haur bere amac eman ceraucanean, lehiatu
ceican bertiz alaba, erraiten cioela.

Non est admodum gratum o mater, Deo munus, Suri. rom.
quod qui offert, ideo offert, quia illius usum suprema 10 die 13.
interdicit dies. Ene ama maitea, badirudi ecen septem. ta
etçaicala laincoari eder eta ez placent, presu- vita Stæ Lu
nac, berac ecin goça deçaqueyen gauçaren e- cis.
maitea eta presentatcea.

*Da dum sana es, ne si moriens dederis, inmita de-
disse arguaris.* Emaçu beraz ama sendo çare-
la eztiaguiçuten erançute, edo erran eztiaga
çuten, hileceracoan emaiten duçuna, bort-
chaz emaiten duçula.

Arraçoin hauc aditu cituenean amac, eguin
çuen alabac nabi çuen guztia : eta bere hala,
gueroce beguira egon gabe, berac bere escuz
partitu cituen bere onac probetara.

Q4

240 EZTIRELA OBRA ON VORONDATEZ

Orai hemen venturaz erranen du cenbaitec Beraz hunelatan, eriec bere eritafunetan, eta azquen ordenuetan eguiten diturzten legatēc emaitzec, ezquentēc, erremufinēc eta bertēc obra misericordiazcoec eztute deus valio.

Bada ordea, orducoec ere valio dute. Ordea lehenecoec guehi ago. Hala erraiten du San Chritostomoc.

Chry. hom
10. in cap.
81. ad Do-
ma tom 4.

Melius quidem fuerit, multumque afferens fiducia, dum adhuc vinis pauperum succurrere. Si vero istud nolueris vel moriendo genero, um quid facias, id enim licet non multum habeat dilectionis, aliqua tamen est dilectio. Hobe ago, meritu ago eta bihotz ezportça garru ago baçatequeyen ere, cerorrec ceure efcoz bici cinela eta sendo cinela probearen laboratcea. Ordea guztiarequin ere, lehen faltatu baduçu ere, ezteçaçula hiltcera-coan bedere falta eguiçu, orduan cenbait-liberalatfun. Ceren orduan eguiten denac ere, ez anhitz, baiña cerbait valiocodu, Iaincoaz orhoitcen çarela aditcera emanen du Guehienic ofafuna duguño, eta gueure efcoz baiña guero ondotic ere, eta bertceren efcoz ere daguigun ahai daguiguna. Mundu haur bideazcoen oftatua da, iragaitçaz gare hemen

Gure feculaco oftatua, herria eta etchea, bertce munduan da. Eta nehorc bere herrira, eta bethiereco behar duen etchera igortcen ohidu aitcinec ahai da-guiena, eta bai guero deus guelditcen baçaica, bera dohanean, berequin ere eramaiten.

COAC ONDOCOETARA VTCI BEHAR. 242

Hala eguin behar dugu bada guc ere. Orai sendogareifio guehienic, baiña guero erira-funean, eta hiltceracoan ere, eguin behar dugu ahal daguiguna. Igor deçagun aiticinetic, eta daramagun gueurequin ere.

Baiña erremufinac, eta bertec obra on misericordiaz coac, eta vorondatez coac vt ciric, çeren espaita hetan hanbat peril, mintça gaitecin hurreneco capituluan obra iusticiaz coez, eta obligacinoz coez, eta dacufagun nola guztien gainetic hequen gueure escuz eguitera ondocoetara vtcì gabe, garen obligatu?

Nola obra obligacinoz coac, concientiaz çor disuçunac ondocoetara vtcì gabe, çerorrec eguin behar disuçun.

CAP. XVIII.

Aldin obra misericordiaz coac, nola baitira probeen faboratcea; bilucen beztitcea, gosse, eta egarri denari, iatera, eta edatera emaita, bat bederac berac bere escuz, bici dela, irabaci handiric eguitecorz, eguin behar baditu: cenbatenaz berac bere escuz. Ondocoetara vtcì gabe, eguin behar coitu obra obligaci noz coac, iusticiaz coac,

242 EZTIRELA OBRA OBLIGACINOZ.

eta concientiaz çor dituenac ? Nola baitira ebatsten bihurtcea, çorrèn pagatcea, erauci dituen falso testimonioen satisfatcea, eta eraguin dituen caltèn, eta gaixtaquerien erremediatcea?

Baldin obra misericordiazcoac cerorrec ceure escuz eguiten ezpadituçu, eta ez bertceri ere eraguiten, eguia da, ezruçu orduan merecimenduric içanen, baiña ez beccatu mortalic ere. Ceren obra misericordiazcoac, hargatic deitcen dira misericordiazcoac, eta ez iusticiazcoac, ceren cenbait behar ordu herfutan, eta premiaçotan baicé, ezpaicara obligatu hequen eguitera. Baiña obra iusticiaçotan, differentqui mintçatu behar dugu. Ceren hequen complitcera obligatu gara beccatu mortalen penan.

Eta ezruçu ez pensatu behar, ondocoetara vtzteaz complitcen duçula. Ez eta ondoce hey, certçaz paga esseicuriç, bereciric: eta seiñalaturic vtzten baderaueçu ere. Ceren nola erran comuna den beçala, orfoac ian baiteçaque ardi contatuetaric: hala çure ondocoac ere gueldi deçaque beretçat, çuc bertcerentçat seiñalatuetaric. Eta certaco ibili behar çara seiñalatce quetan, eta bertceri cargu eman quetan ? Paga eçaçu cerorrec, ceure çor duçunaz gueroztic.

Erranen duçu, eztut ordea certçaz paga.

COAC ONDOCOETARA VT CI BEHAR. 243

Baldin ezpadueu,ecinac eztu legueric. Orduan etçara obligatu pagatcera, pagatceco ahala duqueçun arteiño. Ez eta etçara obligatu pagatcera, baldin hartceco dunac berac quitatcen baçaitu edo barccatcen baderatçu. Are guehi ago, hartceco dunac, ez ecin bertcez edo bortchaz, baiña bere nahiz, eta vorondatez, iguriquitcen deratçunean, eta emaiten eppe, orduan luça deçaqueçu pagamendua eppe hartaraiño, baiña ez guehi ago. Paga ahal deçaqueçula, pagatu gabe, iabearen vorondatearen contra, onaren eduquitcea, beccatu da.

Eta haur hain ongui aditcen da çor iaquinaz, eta aithorruaz, nola gauça ebatfiáz, eta ichilic eramanaz. Hain ongui pagatu behar da bata nola bertcea.

Eta, ezta ez asco aithorraren emaittea, eta ez guero ceure ordenuan, eta hiltceracoan, bihurtceco, eta pagatceco, gogo, eta vorondate içaittea ere. Baldin ahal badeçaçu, cerorrec bici çarela, eta ahalic, eta fitetz ena pagatu behar duçu ceure çorra, eta bai bihurtu ere gauça ebatfia, eta gaizqui eramana. Ezta asco ondocoey cargu vtztea. Hala emaiten du aditcera doëtor Nauarroc.

Decedentes e vita, cum possint et non restituunt, sed legant in testamento, non secure decedunt.
Hiltceracoan, berec paga ahaldeça, quetclaric, pagatcen ezutenc, baiña

Nauar. in
Manuali de
restitutio,
cap. 17.
num 69.

244 EZTIRELA OBRA OBLIGACINOZ-

bere testamenteretara, ordeneretara, eta ondocoetara yzten dutenec, ez tute ongui eguiten, ez tira halacoac bere concientcietan mundu hunetarić segur partitcen, Guehi ago dio Doctor Navarroc leccu berean.

Qui alienum iniuste retinet, & scit, illud se debere, si expellat donec condemnetur per iustitiam, peccat mortaliter. Çordun dela daquienac, eta iusticiaz condena deçaqueren arteifio, pagatu nahi eztruenac, beccatu mortal eguiten du.

Batçuec beccatu badaritçate ere, gauça ebatñen pagatu gabe eduquitcea, ez ordea eztaritçate beccatu, çor iaquinari, eta aithorruari luçatcea.

Erraiten dure. Badaquit, eta badaqui çor dudala, aithortcen diot, eztiot vccatcen, eta badut pagatceco gogo, eta vorondate. Iduritcen çaitçu ecen baldin aithorra emaiten baduçu, eta pagatceco gogo baduçu, hain bertceç complitcen duçula.

Baiña enganatcen çara. Ceren bataz gogoa bera ezta asco, eta ez aithorra ere. Ceren çure gogoaz, eta aithorraz ere probetçu gutidu hartceco duenac, pagamenduric ezteñean. Eta berriz bertcea, sendo dela pagamendua eguin ahal deçaqueyelaric, eri arteifio eguin nahi eztruenac, emaiten du aditcera, baldin eritasunic ezpaliz, eta eritasunac nondoreric ezpalu, contu guti leidiqueyela. Eta.

COAC ONDOCORTARA VICI BEHAR. 245
 hala frogatcen da halacoetan : ceren eritasu-
 netic escapatcen direnean, iduritcen çaye
 ecen aldi hartacotz, berriz eri arteiño segur
 direla, eta quito.

§. 1.

NAhiduçu çuc ecen çuc eguin behar cen-
 duen descargua, eta eguin eztuçuna
 çure ondocoac eguin deçan. Bada yste
 duçu, çure dirua edo hacienda, çuc ceure on-
 docoari, ceure çorraren, eta obligacionearen
 pagatceco vrzten dioçuna, etçaicala çure on-
 doco hari ere, çuri beçain on, goço eta eder
 idurituco? Eztuçu yste? Eztuçu pensatcen,
 çuc beçala, harc ere bere demboran goçatu
 nahico duela? Eta erranen ere bai bere
 baithan? | Niri neure aitçinecoac vtci de-
 rautan hacienda haur, nabasqui, gaizqui, eta
 bide gabequi beretacotua çuen, eta guztia-
 requin ere etçuen satisfatu, eta ez bihurtu,
 bethi berequin eduqui çuen. Bada eznaiz ni,
 hura baiño obligatu ago. Eguia da, harc, nola
 haren ondocoa bainaiz, manatcen nau bi-
 hurdeçadala: hala bada manatcodut nic ere
 neure ondocoa. Baiña bitartean ene aitçine-
 coac beçala, goçatu nahi dut nic ere, eta edu-
 qui neure demboran. Iccussaçu nola batac
 bertcea gana vtçiz, ezten descarguric egui-
 ten. Eta nola halaber handic, eta halatan

246 EZTIRELA OBRA OBLIGACINOZ-

çuc e ure burua gaitcen duçun, eta ceure ondocoa ere gaitceco periletan ibenteen duçun. Ceren peril baira, çuc baino-guehiago ezruen hanc ere descarguric eguinen. Ha cenbat trentena, cenbat arima-cari, cenbat descargu dagoen eguin gabe, batat bertcea gana vtciz, eta guztiec vtciz.

Petrus D.
ep. 5 cap. 8.
& 1 ferrur
à S Antoino 2 P.
sum. cap. 1.
S. 5.

Ezta pontu hunetara gaizqui heldu Pierres Damiano daritçan Doctor batec contacen duena. Dio doctor hunec ecen behin guizon saildu batec iccussi çuela bere espirituau.ametsetan beçala, ifernuco sudaren erdian escalera bat : eta escalera haren lehen paufuan, eta maillean cegoela Conde bat, iaun handi bar. Eta gueto iccussi ciuuela halaber çazpi Conde, ethorqui berecoac, bata bertcearen ondoan, escalera hartan berean ceudeçilla. Ceren bata bertcearen heredero, ondoco, eta elccarren onen primu, eta iabe içan bartciren. Eta lehen bicicoac gaizqui : eta bide gabequi beretacotu çuena, eta fatifatu gabe vti : hala bigarrenac, hirur garrenac, eta çaspi garrenac ere vti baitçuen ezpaitçuen batec ere descarguric eguin : eta halatan guztiaç bata bertceari cerraicçala condenatu ciren. Hala guerthatcen da bada egungo egunean ere iende batçuen artean. Eguiten diturçu ohoinqueriac, goraturic, eta borthaturic da-

COAC ONDOCOETARA VTCI BEHAR. 247

dutçatçu bertceren onac : eta çuc , edo eztu-
 çu caluric eguiten , edo vtztendituç-çu
 pagatu gabe ceure ondocoaren esperantçan,
 eta bai harc ere bertcerenean , eta hala hala
 bertceac ere : eta handic , eta halatan , batac
 bertceaganavtciz , eta guztiecvtciz , vtzten
 dira descarguac eguin gabe. Etçuen hala
 eguiten Zaqueo aberats harc erraiten çue-
 nean. *Ecce dimidium bonorum meorum do* Luc 15:
pauperibus , & si aliquem defraudauit reddo
quadruplum. Neure onen erdiac emaiten
 derauztet probey , eta baldin nehor enga-
 natu badut , bihurtcen dut laur doble.
 Eztu erraiten , *dabo* , emanen dut , ezta gue-
 roco mintço , presentean erraiten du , *do* ,
 emaiten dut. Eta baldin deus gaizqui era-
 maitera guerthatu baçaiç , hura ere neure
 escuz , bici naicela , eritu baiño lehen,
 neure ordeneretara , eta ondocoetara vt-
 ci gabe , *reddo* , neure bihurtcen dut. Ha-
 la vorondatezco obrac nola obliga-
 cinozcoac berac bere escuz eguiten ci-
 tuen. Eta hala eguin beharditu , norc ere
 nahi baitu merecimendu handiric erdi-
 etfi , eta bere concientcia segurqui segu-
 ratu.

Iracurtu içatu dut , ecen behin guiçon
 batec cituela hirur aztore onac , eta fama-
 tuac. Eta bere azquen finean , hetaric bata vt-
 ci çuela çorbat baitçuen haren pagatceco

BECCATVTAN EGON GOGO DVENAZ 248

bigarrena seme bat baitçuen, harendaco : eta hirurgarrena, arima-cari, meçatan emplegaccco. Eta guero handiç fite, aztore betaric bata, ioan baitcen airaturic, eta ez guehiago bihurtu: erran çuen semeac, ioancen aztore huracela, haren aitac arima-cari vtiç çuena. Etçuen erran, berarentcat vtiç çuena cela. Etçaitçecilla ceure ondocoaren esperançan, eta barc eguinen duen descarguan fida. Ceren baldin cerorrec bici çarela, ceure arimaz orai conturic eguiten ezpaduçu, eta ceure eguinduçun falta, ceure erremediatcen ezpaduçu, ezteçaçula pensa, eztaquiçula iduri, guero çure ondotic çure ondocoac, çuc cerorrec baiño hobequi eguinen duela.

Guztioc nahi dugu salbatu, guztioc nahi dugu ioan parabisura, eta guztioc dugu esperançaç, vanoac, alferra, eta iduriz probetçhu gutitacoa du, descarguac eguiteco dituelaric, eta berac eguin ahal dirçaç queyellaric, eguiu gabe, ondocoetara vtzten diruenac.

Bat dugunean, bia nahiditugu; bia dirugunean, hirur. Ongui edo gaizqui, çucen edo maccur, placer çaicu hartçea, eta berretçea, baiña gaitz, eta gaitçi gutitçea, eta bihurtçea: hartan min hartcen du.

Bada min hartuco bada ere, bihurtu behar da, fatisfatu behar da. Eta hobe da batequin çoacin parabisura, hamarrequin ifernurz baino. Eta

COAC, ONDOCOETARA VTCI BEHAR. 249

Eta hobe da hálaber vrzdiacoçun ceure vmeati edo ondocoariguti, eta on, ecen ez anhitz, eta gaixto. Guti hec, ongui irabaci hec, descarguac eguinic, eta nori berea errendaturic gueldituco çaitçan appur hec, sumatuco dira, berreruco dira, gurenduco dira: baiña bertce guztiec fin gaitz eguinen dute: hetaric, hitur garren belhaunecoec guti goçatuco dute.

Iccuslaçu bada, eguiçu gogoeta, ea, çortic, edo bertceren onic, gaizqui eramanic, baduçuunz : eta hec obligacinozcoac baitira, eta ez vorondatezcoac, hec guztien gainetic, cerrottec bici çarela, ceure escuz, bertceren peçu, quiçan, eta esperantçan vtcí gabe, pagaitçatçu, irauguitçatçu. Ceren halatan ceure vmeac, primuac, eta oñdocoac peril handi batetatic atheracoiturçu : eta cerori ere, aiticinetic descarguac eguinic, aisia handi batetan, eta salbamienduco bidean, orai danic iarrico çara.

R

250 IYRAMENTVAZ, ETA IYRAMENTV

Cenbat calte eguiten duen iuramentuac , eta iuramentu eguiteco vñantçat , eta nola beharden lehen baiño lehen vñantça hura vici.

CAP. XIX.

Ola gure lehenbico aita harc, gure naturaleça haur, bere beccatuaz narriatu, arraçatu, eta eritquitu baitçuen, handie gara hain arrencuratsu, incirinatfu, eta on behar. Handie gara, ontasunera baiño gaixtatafunera, eroria goac, ifuri agoac, eta eman agoac. Handie duguo adimenduan itsutasuna vorondatean malicia, eta memoriã flacotasuna. Handie helduda halaber, gueçur erraitea, elccarren ez sinhestea, eta fidantçia gabe, bechi gogan behartfu ibiltcea. Cein baita calte handia, elccarren artean bici behar dutentçat: hain handia, non gogan behartfu, iduricortfu, eta fidantçia gabe bicitcea, ezpaita bicitce. Bada calte handi hunen erremediatceco, ediren çuen Iaincoacbidibat, cein baita iuramentua. Iccusten duçunean, etçaituztela sinhetfinahi, eta premia

EGYITECO VSANTÇAZ. 251

dela sfinhets çaitçaten, daguiçun orduan iuramentu daguiçun cin , eccardeçaçun ceure erranaren leccuco Iaincoa, gueçurric ecin derra queyena, eta gauça guztien berri daquiena.

Eta halatan leccuco harequin batean, eman diaçaçuten ceure erranean fede, eta sfinheste. Hunetacotçac erran çuen Iaincoac berac. *Dominum Deum suum timebis, & per nomen eius iurabis.* Içanen çara ceure Iaincoaren veldur, eta eguinen duçu, haren icenaz iuramentu.

deut. 6.

Eztuçu eguinen iuramenturic Iainco falsoez, ceren hartan bide gabe eguincin jaçai eguiazco Iaincoari, hari dagocan ohorearen, bertceri emaitiaz. Ceren nola iuramentu eguiten duçunean, eccartcen baituçu Iaincoa, ceure erranaren leccuco. Ceren hura da iuramentu eguitea. *Iurare est Deum in testem adducere.* Eta hartan emaiten baituçu aditcera, Iainco hura dela eguiatia, eta gauça guztien berri daquiena, cein baita ohore handia Iaincoarentçat, ezta arraçoian emandaquion halaco ohoreric bertceri. Eta hala iuramenturic eguitetortz, eguiazco Iaincoaz eguin behar da, eta ez bertcela, eta ez bertceez.

Eguinda eguin diteque iuramentu, Ceruaz, Iurraz, Sainduetz, eta bertce creaturez ere;

Vide S.
Thom 2.2.
q 89. art 6.
ad 1.

252 IVRAMENTV AZ ETA IVRAMENTV

ez ordea hey Iaincoari dagocan ohorerie emaiten çayela, halaco agurric eguiten çayela, baiña Iaincoaren creatura beçala, eta Iaincoac heran parte duen beçala : halatan eguin diteque herçaz iuramentu, eta ez bertcela.

Ordea badirudi ecen orai legue berrion, ecin eguin ditequeyela, neholatan ere, eta nehortçaz ere iuramenturic. Ceren Iaincoac berac erraiten du. *Ego autem dico vobis non iurare omnino.* Erran beçate bertceç nahi dutena, baiña nic diotstet çuey, eztaguiçuela neholatan ere iuramenturic. Hunen arauaz erraiten du iondone Iacue Apostoluac ere. *Ante omnia autem fratres mei, nolite iurare, neque per cælum, neque per terram, nec aliud quodcumque iuramentum. Sui autem sermo vester, est, est, non, non.* Guztien gainetic gomendatcen deratçuet neure anaia maiteac, eztaguiçuen, batere iuramenturic, ez certuaz ez lurraraz, eta ez bertceç : baiña biz çuen hiçcuntça, solhasa, eta mintçaia: ez, ez, bai, bat. Beraz hunelatan, badirudi, eztela bat ere, eta neholatan ere iuramenturic eguin behar. Eguia da, hala dirudi, eta hala da. Ezta bat ere iuramenturic eguin behar, premiatic eztenean, eta eguia bertcela frogatceco, ahal ditequeyenean. Baiña premia denean, eta eguiaren frogatceco, bertce bideric eztenean, eguin diteque, eta eguin bohar da iuramentu. Ceren iuramentua bere

Matth. 7.

Iacob 7.

EGVITECO VSANTÇAZ. 233

ethorquiz, naturaz, eta içanez Iaincoaren ohoratceco : eta bere finez, eta intencionez, eguiaren valia aracitceco, eta haucien, eta differentcien iraunguitceco, eta ebaraquitceco ordenatua da. Halatan erraiten du erregue Davitec.

Laudabuntur omnes qui iurant in eo. Laudatuac içanen dira Iaincoaz iuramentu eguiten dutenac. Pfal. 62.

Eta badio iondone Pauloc ere. *Homines per maiorem sui iurant, & omnis controuersia eorum finis, ad confirmationem, est iuramentum.* Guiconèc, berac baiño handi agoaz eguiten dute iuramentu, eta hequen differentcia guztien fina, eta acabatcea, iuramentua da. Ceren iuramentura emanaz guero, cin eraguinez gero, ecin dateque, guehi ago hauciric. Ad Hebr. os 6.

Eta hala gauça ona, saildua, eta Iaincoac berac ordenatua da iuramentua. Ordea hargatic, eguin diteque bai iuramentuan beccatu. Ceren gauça ona, eta saildua da gorpurtz sailduaren errecibitcea ere, ordea aditcen da, ongui, eta sailduqui errecibitcenedean, eta ez berticela. Hala da bada gauça saildua, eta ona, iuramentua ere, ongui eguiten denean.

254 IVRAMENTVAZ, ETA IVRAMENTV

§. I.

Jerem. 4.

Ivramentuac ongui, çuentqui, eta behar den bidean eguina içaiteco, behar ditu hirur gauça, hirur lagun, eta sostengu. Eguita, premia, eta çucena. Hala erraiten du Ieremias Profetac. *Iurabis vian Domini, in veritate, & in iudicio, & iustitia.* Lehenbicoloric, iuramentua behar da eguin, eguiatz, eta segurqui eguiatz, eta ez dudan. Ceren bertela eguiten den iuramentua, den gauçatic ezrheusenaren gainean içan agatic ere, beccatu mortal içanen da.

Gueçurrez iuramentu baten eguitea, munduac hala ezpadadua ere, beccatu handiagoa da, lagunaren onaren ebaitea baiño, eta bai edo cein emazterequin parte içaittea baiño ere, ceren iuramentuac, Iaincoa bera bere presunan vtquitcen du, baiña bertee beccatu hauc, eztiote hain arras emaiten, etçaitça hala hurbiltcen. Iben baleça Erregue batec leguea, ezriocela nehorc ere biciaren penan, nehoti behar ondecoric emanen, eta guztiarequin ere, guerttha balequio cenbaiti, emaitera cenbaiti Halacoac bide gabe eguin liaçaiio Erregueci. Ceren haren legue, eta manamendu

EGVITECO VSANTÇAZ 255

hautsi baitu, Baiña are ago eguin liaçaió, baldin Erregue berati, bere presunan etian balição. Hala da bada gueçurrez iuramentu eguicea : hartan laincoa bera bere presunan vquiteen da. Ceren laincoa icendatuqui, gueçurraren aithor, eta leccuco eccartcen baita : cein baita beccatu handia, eta ituffia.

Beraz hunelatan iuramentu eguiten duçunean, lehenbicico gauça, behar duçu eguin, ez gueçurrez, eta ez dudan ere, baiña vstez bedere eguiaz, eta eguiaren gainean.

Bi garrena, eguiaz, eta eguiaren gainean ere, ezta ez bere hala vanoan, premia gabe, eta aiccin-guibel behatu gabe, eguin behar iuramentua. Vstau behar da iuramentuaz, purgaz beçala. Purga ecin bertcez, eri çarencan, premia duçunean hartcen duçu; eta orduan ere ahalic eta gutiena, eta berantena; eta baldin gabe, iragan alba cindeci, ezluque hart bere pareric, are hura hobe ago. Hala eguin behar da bada iuramentua ere, eçin bertcez, premiaz, ceure ohoreaz dihoatçunean, eta iusticiac hartara çuentqui behartcen, eta errequeritcen çaituenean. Ceren bertcela, baldin, ez eta bai asco den leccuan, eguiten baduçu iuramentu, eguiaren gaincan içan agatic ere, beccatu venial bedere eguinen duçu. Ezta edireiten eguin çuela

R 4

■

256 IVRAMENTVAZ, ETA IVRAMENTV

Ita S. Tho.
2.2. q. 87
89. art. ad 1.

egundaino iondone Pauloc iuramenturic esquiribuz baiçen. Ceren esquiribatçen den gauça hobequi pensatçen, eta confideratçen baita, bere hala solhascean erraiten dena baino: eta bai halaber, halatan hurs ere guti ago eguiten. Vstçz bedere eguiaz, eta premiaz behar duçu eguin iuramentua.

Hirur garrena: ezta ez asco, eguiaz, eta premiaz ere iuramentuaren eguiteaz; baiña eguin behar da gauça onaren, eta iustuarien gainean, eta ez gaizqui eguiteco contuan. Eguiten duçunean iuramentu hautsi behar dioçula prefuna bari burua, edo bertçe gaizqui bat eguin behar dioçula, beccatu eguiten duçu halaco iuramentuaren eguiteaz, eta aie beccatu ago haren compliteaz. Eta baldin vste baduçu edo sinhesten baduçu, obligatu çarela complitea, hirur garren batez cargetçen çara.

Halaber eguiten duçunean iuramentu, cenbait onguiren ez eguiteco, probeari ez deus emaiteco, neçori ez deus prestatceco, edo eliçaz obligatu çarenean baiçen, ez barurteco, beccatu eguiten duçu, halaco iuramentuon eguiteaz, venial bedere, eta etçara obligatu hequen complitea, eta hobe ez complitea.

Halaber eguitçe baititçe bertçe iuramentu

IURAMENTV EGVITÈCO VSANTÇAZ 15,

batçuc, deus valio éztuten gauça batçuen gainean ezpaita hequen hauzteez calteric eta ez complitceaz probetchuric, nola baita, maharian iartcean; etçarela lehenic iarrico, etchean fartcean, etçarela aiticnean farthuco: edatean eztuçua lehenic edanen.

Hunelaco iuramentu hauquen eguiteaz, eta beccaturic behintçat mortalic, eta ez complitceaz ere. Londone Petric erran baitcioen cin cinez iuramentu eguinic beçala, bere nabusiari, *Non laudabis mihi pedes in aeternum*. Ezterauz quidaçtu seculã çuc niri oinac garbituco vti cerautçan, guztiarequin ere garbitcera, eta etçuen hartan beccaturic eguin. Ceren hunelaco iuramentu hautan, emaiten da aditcera gueure aldetic denaz beçan batean cortefiaz, hala nahiguen duqueyla. Ordea vtz ditçaquegu gueure baruac, beccaturic eguin gabe vençutcera, iondone Petric vti çuen beçala.

Ioan. 13.

Eta ceren iuramentu batçuc baitira presen-teco gauçez, bertce batçuc ethorquiçunecoez guztietan behar da eguia. Eta ethorquiçunecoac, behar dira eguin, gauça onaz, maliciaric gabe, enganamenduric gabe eta complitceco vorondatearequin: baldin complitceaz eenbait calte, nehorc lehen vste etçuenic, sortcen era aguertcen ezpada: nola aguertu baitcen, Herodesec eguinçuen iuramentuan.

258

IVRAMENTUAE ETA

Herodesec , veuturaz gogoangaitcis excedu-
cala , prometatu cioen , iuramentu eguinic
nescatcha dantçari bati , emanen cioels ,
esca cedin guztia.

Eta oraino orduan , on cen iuramentua. or-
dea guero escatu ceicapean iondone Ioannes
Baptistaren buruaren, galdu çuen iuramentuac
indarra etcen complicitu behar.

Halaber badira bertce iuramentuae, batçuc
mehatchuzcoac, eta bai maradicinozcoac ere
aits amec bere vmey eta nabufitec ere bere
sehiey, eguiten deraufteçatenac. Hec gnz-
tiac dira beccatu. Eta anhitz etan ere mehat-
chuzcoac , complicitceco vorondtateric
gabe , eguiten badituzte ere , eta maradi-
cioneac ere ez hitzez baicen , ceren ezpailu-
quete nahi halacoric , guztiz ere hequen vmey
guertha lequien.

Ordea guztiarequin ere guztiaç dira bec-
catu. Ceren batz , bertceac bertce direla,
handic iccasten dute vmec ere maradicino e-
gotzten eta burho eguiten : eta berriz bertcea,
ceren burhasoen maradicioneac anhitz etan
helccen çaitze vmey , eta guelditcen dira ma-
radicatuac , Noeren semetarie bata maradica-
tua , guelditu cen beçala.

IURAMENTVEGVITECO VSANTAZ 259

§ 2

IVramentuan den gauçaric gaixto ena, galgarriena eta perilosena, da.vfantça.. Premle gabe egiaz ala gueçurrez mintço den behatu gabe maquillaren permatceco eta pordoinatceco vrrats guztiaz, escuan beçala iuramentuaren ere ahoan, hitz guztiaz minçatceco, erabilteca. Ez eta bai asco den lecuan erraiteaz eta ençuteaz bai laincoaren pasionea ez laincoaren odola, nor ezta iccara rucõ.? Nori etçaitça buruco illeac latztuco. Behintçat badio Spiritu sainduac. *Loquela multum iurans horripilationem capiti statuet & irreuerentia ipsius obdaratio aurium.* Ecclesi. 27 Iuramentu anhitz eguiteac, bethi burhoz minçatceac, latzteintu buruco illeac, eta iende preñuec, halacoric ez ençutea gatic, beharriac hersteintuzte burua bertce aldera itçultcen dure.

Iuramentu anhiutz eguitea, bethi burhoz arneguz eta maradicinoz egoitea eta minçatceca ifernuco vñantça da, eta hitz cuntça ifernuan vñatcen dena.

Eta nola bat bedera bere hitzeuntçan baita eçagun nongo den : Ftancesez mintço dena, françiaco dela : eta españiolez mintço dena españiaco : hala da bada halaber bat bedera bere arneguetan eta iuramentuetan eçagun

260

IVRAMENTVĀZ ETA

Mat. 16

nongo den, ifernucoa dela. Eta nola iondone Petri bere nabusiaz vccatu çueneā, erran baitcioten. *Tu ex illis es, nam loquela tua te manifestum facit.* Ezeçu cer vccaturic, çu hetaric çara Iesu Cristoren dicipuluetaric çara cure mintçaiian eçagun çara: Hala erran ahal daquidi caio arnegariari eta iuramentu eguiteco vsantça duenari ere. *Tu ex illis es.*

Çu ifernuco etaric çara ceure mingatcean, arneguetan, burhoctan eta maradicionetan eçagun çara. Ceren hori da ifernuco erdara, lengoia eta hitz cuntça, han eta hangoen artean vsatçen dena. Ifernuan daudenac, hango dolore handiac direla causa; hec ecin pairatur, bethi daude arneguz iuramentuz, burhoz eta maradicinoz. Hala etraiten du iondone Ioannes euangelistac. *Blasfemauerunt Deum cali pro doloribus & vulneribus.*

Apoc. 3

Eta nola parabisuratçen direnac, vsatçen baitira eta hasten orai danic, hemen lurrean guero ceruarreguinen duten officioaren eguiten eta iccasten, Iaincoaren laudatçen: hala ifernuraco direnac ere, hasten dira, orai beretic, ifernuco officioaren eguiten, arnegatçen eta maradicino egorzten.

Iccussico duçu, burhasoec eta nabusi-etchecoandrec, bere seme alada sehiac eta etheco familia guztia, hargatic veltçuri bat ere, eguin gabe, eta hartan bat ere damuric hartçen dutela iduriric eguin gabe, nahi duten iu-

IURAMENTV EGVTECO VSANTAZ 261

ramentu guztien eguitera vrzten diruztela. Hec eta halacoac dira Escribe Phariseoac beçala, ceñec consentitcen baitçuten, eguin ciaoçoren Iesu Christo gure salbatçailleari eta haren icen sainduari, hequen ethecoec eta bertce guztiec hanbat irri, eta escarnio.

Fin gaitz eguin çuten hec, eta hala eguinen dute, hala diren bertce guztiec ere. Ceren fernura ioaireco seiñale handi etaric bat da, uramentu eguitico vsantça içaitea. Vsantça hura dutenec, aguian badute cenbait ahalque bertce beccatuen cofessatceco, baiña ez bat ere iuramentu eguin dutela erraitceco.

Halacoac cofessatcera ethorcen direnean eta galdeguiten çayenean, ea cer beccatu eguin duren, bere hala, senda gaillaz beçala, eta ohore bailliz beçala iura mēruac ibenceintuzte brancan, lehenbicico haztean. Ha laincoa çuc vquitçatçu, çuc erremedia itçatçu halacoac, ceren bertcela e-guin du hequenac.

§ 3.

IAincoaren beraren ohorea, eta haren icen saindu arena hain dabilteça eleccar ganic hurbil ecen baldin laincoaren ohoreaz ibentce bada lehen bicico manamendua, halaber haren icen saindu ari dagocanaz, minçatcen baita bigarrena.

Handia da laincoaren icen sainduari eccari

behar çaicán ohorea, eguin behar çaicán agurra, eta easan behar çaicán laudorioa. beraz hanelatan, handia içanon da halaber eta itfusia icen saindu haren, vanoqui. premia gabe, eta eguiaz ala gueçurrez mintço den conturic eguin gabe erabilteaz eguite den beccatua eta defcortesia. Baldin iccus baceneça ecen guiçon barec, meça erraiteco Caliça aldaretic harturic hartan nori nahi den, agueri diren arlore, errumes eta bertce iende suerte guztiey emayten derauela cantoin guztietan edatera, cer othe cenerraque? Gutienan bacenerraque hura dela luthertafun handia, gauça itfusia eta eztaquiçula, cer gaztigu ordena halacoari.

Bada baldinba gauça handi agoa eta ohore guehiago mercei duena da, laincoaren icen saindua, Caliça baiño.

Eta guztiansquin ere, eztaquiçu, erranden moldean Caliça erabilteen duenari, cer gaztigu ordena: cer ordenatuco dioçu bada laincoaren icen saindua, hain deblauqui, antficabequi eta contu guti eguinic, erabiltecco vñantça duenari?

Iuramentu eguitea da, erraiten dugun gauçaren sinhetz aracitceco, laincoaten leccuco deitcea, eccarcea, eta ibenrçea.

Erã baldin erraiten ditutçnn hitz erguel guztietan, dey baceneça Erregue bat edo iaun handi bat leccuco, mercei bacenduque eman lia çaçuten edo cein gaztigu, ceten hu-

IVRAMENTV EGVITECO VSANTÇAZ 263

ra bailligateque halaco presunez contu guci eguitea.

Cer merecico duçu, eta cer gaztigu içanen da araçoin eman daquiçan, hartaco bereco, aippamen guztietaco, laincoa bera, Erregue guztien Erreguea, eta laun guztien launa, lecucuo deitcen duçunean, nola deitcen baituçu iuramentu eguiten duçunean?

Ecín erran diteque, cein handia don hartan laincoari eguiten çaicán bide gabea: eta beccatõreac berac ere, bere buruari garraiatcen dioen damua eta caltea.

Hargatic erraiten du Spiritu saindoac. *Non Ecclesi. 23*
assuescat iuramento os tuum, multi enim casus in illo.
Beguirautçu ezta dilla çure ahoa iuramentura vsar ceren anhitz casu, behar topa eta peril da hartan.

Nola anhitz mintço denac, peril baitu baiteçan ezpada bertcean, bere hitz etan hitz e, guiteco, eta errebelatceco, hala iuramentu anhitz eguiten duenac ere, du peril cenbaic iuramenturen gaizqui eguiteco. Hain peril ecen iuramentu eguiteco vsantça duenac, beccatu gabe, eta conturic eduqui gabe, noiz mintço den eguiaz eta noiz gueçurrez, eta dagoenean deliberatua eta pressic, eguiaren gainean beçala, orobat gueçurraren gainean ere iuramentu eguiteco: Halacoac, hala iuramentu eguiten duen guztiaz, beccatu eguiten du eta ifernuco bidean bere burua ibentcen du.

264

IVRAMENTVAZ ETA

Handic Salomonec , ciaquienac beçala, cenbar calte ceccarqueyen iuramentu eguiteco vsantçac, erran çuen. *Vir multum iurans replebitur iniquitate, et non discedet a domo eius plaga.* Iuramentu anhitz eguiten duena, ber. heco da beccatuz etã gaixtaqueriaz , eta ezta haren etçhetic apartatuco plaga , han içanen da incontru gaitça , edirenen da behar eztena.

Eta hala baldin contua ongui eduquiten badugu , edirenen dugu , ecea presuna arnegariac , are mundo hunetan ere anhitz incontru gaitz içaitçduela eta arnegu hec direla cau. fa, anhitz bertce beccatutã ere erotcen dela eta azqueneã, alde guztiz sin gaitz eguiten duela

§ 4

Beccatu handia da, eta probetchu gabe. coa iuramentua , eta iuramentu eguiteco vsantça.

Oraino ebaſtea edo emazte batequin parteiçaitca, ezta hain miretſteco, ceren hetan bada cenbait probetchu edo placer. Baiña iuramentuan ezta probetchuric, eta ez placeric.

Halaber gauça defohorezcoa eta defohora garria da iuramentua. Ceren hitz guztiaz iuramentu eguiten duenac emaiten du adicera, gueçurtia dela; eta haren erraney leccuric gabe, sinheſteric ecin eman daquidi queyela. Nola baldin guiçon bati, erraiten dituen

IVRAMENTVE GVITECO VSANTÇAZ 265

dituen hitz guztietan nehor contra balequio, eta erran baliagote, etçaitugu sinheffen, eccartçu cenbait leccuco, defohore eman baillia çaiote. Hala hitz guztiaz iuramentu eguiten duenac: eta iuramentuez bere erranac frogatu nahi dituenac ere, emaiten dio bere buruari defohore. Ceren iccussiric ez tela bera sinheffeco, eccartcen baititu leccucoac, ceio baitira iuramentuac, hequin batean sinhetz deçaten amoreac gatic.

Iende prestuec damu hartcen dute, hequen hitz simpleari sinheffe emaiten etçaicaneã, eta iuramentu eguiters, nehorc behartcen dituenan. Eta baldin çu hala behartcen baçaituzte ceurc duçu falta, cerori çara causa. Hala erraiten du San Crisostomoc. *Tu horum causa es, qui tam prompte & facile iuras.* Ceren hain prestøqui eta erraxqui eguitẽ baituçu iuramentu, halatan hain maiz hartara behartcen çaituzte. *Quod si hoc non esset, sed omnibus esset manifestum, quod non iures, crede mibi dicenti, quod vel solo manu plus crederetur tibi quam ijs qui multa iuramenta deserant.* Munduac balecusa ez tuçula bat ere iurameturic eguiten eta ez gueçurric erraiten baiña bethi eguiaz mintço çarela, eta fatna hartan baceneunde, sinhetz naçaçu, dio San Crisostomoc, ecen orduan çurẽ hitz, simpleari eta baxhunari, eta are kheinuari, eta aieruari ere, sinheffe guehi ago eman lequidicatola, anhitz arnegu eta iura-

Cris. hom.
9. in ata apost.
tom 3

Chry obie
5.

266 IVKAMENTVAZ ETA

mentu eguiten dutency baiño. Baiña nola bai-
irçara gueçurti eta fama harran baitçaude , ha-
lalan etçaituzte finheften : eta halatan ceror-
rec ere , ceure gueçurrac finhetz araci nahiz,
hanbat arnegu eta iuramentu eguiten duçu.

Baiña cenbatenaz eta çuc iuramentu guehi
ago , hanbatenaz nic guti ago finhetz . Ceren
gueçurraren erraitera herabe ez tuenac , ez tu
gueçurraren gainean iuramentu eguitera ere
herabe içanen . Eta behin gueçurrean frogatuz
guero , nola iende iuramentutçuac maiz
frogatcen baitira , etçaye handic harat halaco-
ey , finhefteric emaité Ceré haur da gueçurti-
aré gaz ngua , eguia erraité duencâ ez tadin fin-
hetz . Eta ez tu mereci ere finhetz dadin . Ceré
erran cômuna den beçala otharre bat eguiten
duenac eguin dirçaque ohû ere gueçurhar er-
rairen duenac baderraque guehi ago ere .

Iondone Paulo Apostolua , munduac da-
quien beçain finqui çonvertitu bacen ere , eta
fainduiafun handi batequin hafi predicatcen
guztiarequin ere , Ierusalemra cen lehenbici-
co aldian ihefi çihoazcon bere lagun Aposto-
luac , etçeitçan fidatcen , ceren vñe baitçuten
ecen lehena cela , eta lehen beçala , hequen
côntra cebillala .

Hala da bada gueçurtia , behin gueçurrean
frogatu dena eta bai edo cein bertce faltatan
erori dena ere .

Etçaica handic harat halacoari vetandurari-

IVRAMENTV EGVITECO TSANTÇAZ 267

ño appur bat froga arteino sinhesteric emaiten eta ez emau behar ere,

Ez eta etçaica absolbacinoric, eta barccamêduric eman behar, behin, biatan, eta guehiagotan bere iuramentuen, eguiteco vñantça gaixtoa vñico duela cofessorari prometatur guero, bat ere vñi gabe, bere leheneco vñantçarequin berriz cofessorera bihurtcen denean.

Nola amorante arequin dago ena, edo bertcerena ebatfiric daducana cein absolba bairiteque amorantea viz arteiño edo bertcerena ahal badeça, bihur arteiño. hala iuramentu eguiteco vñantça duena ere, cein absolba diceque vñantça harequin dagoeciño, haren viztera enseia dicequeyen arteiño. *Quia tunc est in statu peccati.* Ceren orduan beccatuaren egoitçan estatuan eta toquian baitago.

Eta hala pensa beçate cofessorc cer hari diren haloac belhaunetara ethortcen çaitzenean, ceren ez tira eguiteco gabe.

Eta badirudi hoberena liçatequyela, behin eracustea eta aditcera emaita cein peril handian dauden: eta guero appur bat absolbacinoaren luçatcea, eta erraita dohacilla eta bihur dithecilla handi amorz egunen buruan: eta bitartean enseia dithecilla bere vñantça gaixtoaren viztera. Eta guero bihurtcen direnean edireiten bada bat ere vñi dotela eta viztera ensciatcê direla orduâ absolba eta ez bertcela.

§. 5.

HA Iainco handia helas, cer içanen da bada nitçaz? Ene mihi guztia da iuramentu eguiteco vsantçan barrena satrhua, guztia da hartara emana, eztaquit bertcela minçatcen. Cer eguinen dut bada? Nola erremediatuco naiz? Adi eçaçu cer erraiten duen pontu hunen gainean San Crisostomoc. *Malam iurandi consuetudinem ab ore nostro auferamus frantum imponamus lingua. Nullo hic sumptu opus est, nullus labor exigitur, non indiget magna temporis mora exercitatio, sufficit velle & totum factum est res enim hac à consuetudine pendet.* Iuramentu eguiteco vsantça ahotic x hendeçagun, mihia brida deçagun: era nahi badugu, badaidigu. Ceren ezta hartaracotçat, bat ere gasturic eguin behar ez traillauric hartu, era ez dembora anhitz emplegatu. Asco da nahia, eguin da hain bertceç, ceren eguiteco haur vsantçatic helduda. Vlatu çara anhitz minçatcen, hitz guztiaz iuramentu eguiten, vlat çaiteci bada orai aldiz iuramentuen vtzten. nahi baduçu, badaidiqueçu, era baldin eguiten, ez paduçu, seiñale da, eztuçula nahi. Erraten duçu, nahinque bada eta indaçu cenbait erremedio, Lehenbicico erremedioa da, hartceagoicean gogo eta vorondate fin bat, deliberamendu deliberatu bat, egun hartan iuramen-

Chryf. Ho.
26 ad popu
Antho 10.
5.

IVRAMENTV EGVITECO VSANTÇAZ 269

turic ez egviteco, mihiaz contueduquitceco. Eta baldin halaric ere guerthatcen baçaitçu, hutz eguitera eman ceure buruari cêbait pena bulharracïo erran Iesus edo eguin cêbait obra on. Eta orduan hala enfeiatcen çarenean, ceure nabi gaberic, vsantçac errequerituric, cenbait iuramenturen eguitera, mihia limburtcen baçaitçu eztuçu hartâ beccaturic. Cerê hura guztia dateque vsâtçarena eta ez vorôdatearena.

Bi garren erremedioa, iuramentu egviteco vsantçaren vrzteco, da erraitea, iuramentuaren orde, iuramentuaren leccuan. Bai segur ez segur hala da ezta hala: eguia erraiten deratçur, sinhetz naçaçu: eznaçaçula guehiagotara behar. Hunela minçatcen, cen gure salbatçaillea. *Amen amen dico vobis.* Eguiaz egui az erraiten deratçuet. Hunela mintça çait bada çu ere, eta çau de iuramenturic eguin gabe. Eta baceneundeque, baldin iuramêturic eguiten eztuçun egunean, hamar ezcuturen irabazteco segura ntça bacendu. Bada baldinba, çure arimac, hamar ezcutu baiño guehiago valio du.

Bihoa beraz vrrun, iuramentua eta iuramentu egviteco vsantça, ifernuco hitzcuntça beccatu idorra, goço gabea, arimaren galtceco baicen deuz valio ez tuena. Eta bethor egun beretic gueroco luçatu gabe, egui az minçatceco, eta iuramentu guztiaç vçuric, ez eta bai ez segur bai segur erraiteco vsantça eta az-

270 COLERAZ ETA EYSAIGOAZ

rura. Ceren, bertcela minçatcen çaren bitartean, iaquiçu ecen peril handian bici çarela ifernuco bide çabala daramaçula, eta azquen finean eguiceco handitan içanen çarela

---

*Conbat calte eguiten duten colerac eta etsaigoac,
eta nota behar den; lehen baino lehen eisa
goatic campora.*

C A P. X X.

Gedeari

Echi ere, lehen biciritic harru dugun chedeari, ahal beçanbat, aurihiquitcen diogueta, harr iarraiquitcen gatçaitçala, hartara destatcen eta encaratcengarela edirenen dugu guie guero hunec presuna herratsuen, errietatsuen eta hasferre corren artean ere, baduela bere ofstatura eta iarlecua, hetan ere calte handiac eguiten dituela. Ceren adisquide batequin hautsten duçunean, baldin bere hala, ofascera eta bat eguitera enseiatcen ezaçara, iaquiçu ecen, guero eta guero gaitçago içanen çaitçula, guibelatuco ago, vrrunduco ago eta ezantfiatuco ago çarela. Halaco moldez ecen San Agullinec dioen beçala. *Sicut festuca crescit in trabem sic ira inueterata fit odiũ.* Landarea çuhaitz beçals, hasferrettasuna ere egui-

August ho
mil 5

COLERAZ ETA ETSAIGOAZ 271

ten da gaitz erizcoa. Huenen arauaz erraiten du Senecac etc. *Optimum est primum irrisum. tunc ira protinus spernere ipsique repugnare fortibus.* Gauça ona da coleraren lehenbicico narritamenduari, mugidari eta abiadurari beguiaren edukitzea hazi haren hozitcetec, soicetic eta bihitcetec beguiratcea. Hargatic erraiten du Londonç Pauloc. *Sol non occidat super iracundiam vestram.* Ezradilla iguzquia eror çuen haslerretasunaren gaitiean. Erran nahidu. *Non duret usque ad occasum solis.* Ezteçala irau-iguzquia sar arteiño ; etçoaztela . oherat, mendecatceco desirarequin ; accaba differentciac iguzquiz iguzqui. Caren bercela su ttipia handitcen den beçala , differentciac ere appur bana handituco dira, eta behin handituz guero nequez ttipituco eta irauinguico dira.

Sene lib. 2
de ira cap.
8.

Epist. 4.

Glos.inten

Nola gueure gogaraco gaucequin naturalqui bozten eta alegueratcen baicara hala desgogaracoequin eta contracoequin tristitcen eta haslerretcen gara. Hain haslerretcen ecen ecin baicarateque orduan behintçat haraguiaren arauaz , coleratu gabe , fenticortu gabe eta mendecatceco desira gabe.

Nola ardia otfoaren icusteez larzten lartitcen, affaldatcen , icitcen eta iccaratcen baita: hala eguren gara gu ere etlararequin batceaz eta incontratceaz.

Orduan haraguiaren arauaz ecin garateque, haslerretu gabe , mun hartu gabe, eta

272 COLERAZ-ETA ETSAYGOAZ,

barrënean iraquitu gabe. Hunen arauaz ertaiten du San Crisostomoc. *Caro quidem diligere inimicum non potest, quia dilectio, vel odium carnis, in sensu est, anima vero in intellectu. Propterea anima quidem secundum rationem vertitur, caro autem inuertibilis in passione tenetur.* Haragioc ecim onherz deçaque bere etsaita, eta ez sentitu gabe vtz, eguiten çaicán bide gabea eta desarraçoiña. Bai ordea arimac onherz deçaque. Cerenlarimac libertatea du, bere burua bere escuco du. Baiña haraguiac eztu libertateric eta ez bere burua bere escuco.

§. 1.

Nola baitira bi gaitzerizcoa, bata naturala haragoiarena, eta bertcea librea vorondatearena: hala dira halaber, bi òherizte eta amorio, bata naturala haraguiarena, eta bertcea librea vorondatearena. Gure salbat çailleac içan çuen heriotcearen alderacorçat gaitzerizcoa naturala, naturalqui gaitz ezten çuen heriotcea, haraguiaren arauaz etçuen hil nahi Eta halatan eguin cioen orhoitz bere aitari, erraiten cioela. *Pater si possibile est transeat à me calix iste.*

Aita baldin posible bada, iragan bedi ene ganic Caliça hori: ezteçadala nic heriotceric errecibi. Ordea gaitzerizcoa natural hu-nequin içan çuen amorio librea.

BERE BYRVA BERE ESCVCO. 273

Ceren librequi, bere nahiz, eta vorondatez hiltzen. Eta hunetan da agueri badiratequeyela elccarrequin gaitzerizcoa naturala, eta amorio librea. Baduquegu etsaiaren alderacotzat gaitzerizcoa, onherizcoa-requin. Eta gaitzerizcoa librea, cein baita vorondatearena, da comunzqui beccatu, eta ez naturala, cein baita haraguiarena. Gaixto batec hilderatçu ceure aita, cerorri ere eguin deratçu milla pensu asmu falso, eta malicia: hequen arauaz cein çarateque, gaitzerizcoa naturala gabe. Ordea gaitzerizcoa natural harc, ezteratçu amorio librea edequitcen, ezçu vorondatea gaitzetera bortchateen, eta ez gaizqui eguille hari barecatcetie, eta ongui eguitetic debecatcen, har-gatic libre da çure vorondatea.

Eta halatan anhiuzetan ere, eguiten diogu, gueure gaizqui eguilleari ongui. Eta halatan halabèr etsaiaren onhesteco manamendua, eman cioen la ncoac arimari, eta arimaren bothere libreari, vorondateari, eta ez haraguiari, eta ez haraguiarè appetituari. Eta hala bide gabe bat eguiten deratçutenean, ethorricen baitçaitçu alde batetic, mendecatceco, eta ordainaren bihurtceco muguida bat, guticia bat, eta desircunde handi bat. Eta berriz bertec aldetic, gauça ongui confideraturic, eta aitcinguibel behaturic, gui belatcen baitçara, mendecatce hartaric: Orduan haragui

274 COLERAZ ETA EYSAIGOAZ.

Chrysoft.
Hom. 13.
T. 2.

hasserretcen da, etacz arima. Hala erraiten du san Chrysoftomoc. *Quando ergo homo irascitur, & non vult facere quod ira compellit, caro eius irata est, animus autem non est iratus.*

Eta haur da arimaren, eta gorputz aren, spiritunaren, eta haraguiaren arteco guerla perilosa, eta victoria loriosa, batac, gaitz esten duena, bertceac onhesten baitu.

Haraguiaren gaitz erizcoa naturala, haraguiaren lehenbico mugida. *Primus motus*, haraguiaren hasserretcera, eta mendecatcera laburzqui, eta consideracinoric gabe, oldartce, eta abiatce hura, bera soilqui, eta baccartice, ezta beccatu. Beccatu içaitcecotz arraçoïnac behar du leccu eta parte, vorondateac behar du deliberatu, eta consentiu.

Areguechiago erran nahi deratçut, vorondatearen deliberamenduarequin, eta consentimenduarequin ere, hasserretcea, ezcela behti ere beccatu. Anticitic hasserretceaz beçala, ez hasserretceaz ere eguin diteque beccatu. Nola arraçoïñaren contra, eta bidegabequi hasserretcea, eta mendecu bilha ibiltcea, baita beccatu: hala halaber, hasserretu behardenean, eta hasserretceco occasinoa denean, ez hasserretcea, da beccatu. Hala erraiten du san Crisostomoc. *Itaque non solum non peccant, qui cum causa irascuntur sed e contra, nisi irascantur peccant.*

Chrysoft.
Hom. 12.
T. 2

Quoniam patientia irrationabilis, vitia seminat,

COLERAZ ETA ETSAIGOAZ. 275

negligentiam nutrit, & non solum malos, sed etiam bonos inmutat ad malum. Ez haslerretceac, sobera patient içaiteac, faltèn dißimu latceac, ez iccuffi duri eguiteac, era ez gaztigatceac, emaiten du occasino, falta guehi ago eguiteco, eguinetan laquetceco, eta gaixtoen beçala, onen ere gaixtaqueriara conuidatceco.

Haslerretu behar denean ez haslerretcea, senticortu hehardenean, ez senticortcea, bethi bar, bethi vli, lolo, malba, eta bare içaitea, eztheustafunada, eta ez guicon rafuna. *Sicut excessus ira est malus & vitiosus, ita moderata ira deffectus à iusta reprehensione & peccati labe non est immunis.* Dio san Thomasec. Nola sobera haslerretcea barta beccatu, hala halaber guti egui, eguitea ere, ezta hoben gabe.

3. Thom. 2
2. q. 158.
art. 8

Arraçoiñarequin, intencione onez, eta iusticiaren arauaz haslerretcea, eta hala haslerreturic, hala gaztigatceco, desira içaitea, gauça ona da, eta saindua, Hain saindua, eceñ eraiten baitu san Basilioc.

Neque enim sucontra nequitiam desit indignatio & ira, satis eam odio, quo decet, persequi poterit. Haslerretu gabe, appurbat bedete coleran iarni gabe, eta bere baituan pitztu gabe, ez tira gaixtaqueriac asco fintqui gaztigatcen, eta ez obra onac ere asco cintqui eguiten. *Neque damus aliter disciplinam filius, nisi aliquantum irascendo* (dio

Basil Ho
mil. 9. de
ira.

August. de
Vcr Dom.
Hom 16.
T. 10.

276 EZTV LIBERTATERIC ETA EZ

fan Agustinec.) Eztu aitac bere semea, bere foseguan dagoela gaztigacen, eztio beguia bihurritu gabe, cer eguin behar duen, eracursten. Beharda behar, behar denean, Khar apurbat ailtchatu, behar da, coleratu, eta hafferretu. Halatan du aitac escu, eta bothere, semeari gogorqui mintatceco, eta bai cargudunac ere, bere cargucoen contra, huts eguinac dohacinean iaquitceco, eta hafferretceco. Hala hafferretu ciren Moisen, eta Matias, Idoloac adoracen cituztenen contra. Hala gure salbatçaillea ere erreçucitatu cenean mintçatu ceyen gogorqui bere discipulu batçuey, deitcen cituela adimendu gabeac, eta sinhets gogorrac.

Ezod. 31.
1 Mach. 2.

Luc. ultimo
ad Galat. 5.

O stulti & tardi corde ad credendum. Hala Iondone Pauloc ere mehatchatu cituen Galaciaco iendeac, erraiten cerauela, *O, insensati Galatha qui vos fascinavit, non obedire veritati?* Ha Galatar centçu gabeac, norc erhotu, eta liluratu çaituzte, ezpaituçue orai, lehen beçala, eguia obeditcen, eta sinhesten? Hitz hauc defohorezcoac ciren Galatarrençat. Ordea ceren bihotz onez, eta intencione fainduz erranac baitciren, etcen bitartean beccaturic. Haur da fan Agustinec ere erraiten duena. *Non irascitur fratri, qui peccatò fratris irascitur.* Ezta anaiaren contra hafferretcen, anaiac duen beccatuaren contra hafferrentcen da. Halacoac beccatua gairz esten-

August. lib.
1. Rhetor.
cap. 19. T. 1.

COLERAZ ETA ETSAI GOAZ. 277

du, eta ez beccatorea. Eta hartan eguiten du midicu batec edo barber batec eriarequin eguiten duena. Barberac penatcen du, ebaquitcē du odol husten du, etsai bat beçala erabilicē du. Ordea ceren hura guztia eritasunaren contra eguiten baitu, eta ez eriazen: ez intencione gaixroz, baiña amorioz, eta sendatceco contuan, halatan harc eguiten duen guztia estimatcē da, eta hartcen parte onera. Hala behar dira bada halaber arraçoïnaren arauaz, intencione onarequin, faltēn erremediatceco, eta beccatuen eritasunetic sendatceco vorondatearequin, eguiten diren liscarrac, ahacarrac, mehatchuac, eta eranguteac ere, estimatu, eta parte onera hartu.

§. 2.

ORdea beguira beu bat bederac, beccatuen contra hasserretcen denean, sobera hasserretcetic, amorioz, eta vorondate onez eguin behar duena, coleraz, eta mendecuz eguiteric. Ceren aita amēc, predicariēc nabusiec, eta bertceren escolatceco, eta gouernatceco cargu dutenec, ez tute cargu hartan halaco moldez quecharu, eta iraquitu behar, Quecharu. non gainēz eguin deçaten, eta amorioa defa-

278 COLERAZ ETA ETSATGOAZ.

Psalm. 4. morio, eta gaitzerizcoa bihurdaquien. Hargatic erraiten du Prophetac. *irascimini & nolite peccare.* Hasserre çaitetze, eta eztaguiçuela beccaturic. Hasserre bai, ordeaneurriz, pacientciaren chedea, eta marra iragan gabe: faltari bai, baiña faltaren iabeari herratic, eta aihercunderic eduqui gabe.

Gede.

Ceure vmea edo cerbitçaria, corrigitu, emendatu, eta centçatu nahi duçunean, anhitzetan ere, cerori iartcen çara, cença beharrean ago. Ceren cençatce hartan ceure vmeari eracustean, hain asferretcen coleraten, eta ceure cençutic, eta pacientciatic ilquitcen çara, non anhitz arnegu, eta iuramentu eguiniç, azquenean, çure vmearen, eta cerbitçariaren falta baiño, çurea handiago guerthaitcen baita, eta cerori erremedia quicun ago, eta centça boharago iartcen baitçara.

Bada ez bertcelabaiña, arraçoifiaren, eta iusticiaren arauaz, eta noron contra hasferretcen baitçara, haren ontasuna gatic, eta faltèn erremediatcea gatic, neurriz hasferretcea, gauça ona da, eta saindua. Eta molde hunetan hasferretcea, deitcenda. *Ira per Zelum.* Zelo onezco hira, amoriozco hasferrea, ongui nahizcoa. Baiña bada bertcebat, vorondate gaixtozcoa, mendecuzcoa, ez beccatuaeren erremediatceco, baiña beccatoreari

COLERAZ ETA ETSAGOAZ. 279

berari, gaitz eman nohizcoa Cein deitcē baita. *Ira per vinum.* Viciozco hira, beccatuzco hasferrea, arañcoñaren contracoa, intencione gaxto taca, soberaniazcoa, gainez eguina.

Hunetatic, hunela gainez eguitetic, sobera hasferretetic, eta coleratetic, sortcen dira calte handiac, liscarrac, hitz gaxtoac, iuramentuac, differentiác, hauciác, gaitzerizcoac, heriotceac, eta bere buruen, eta bertceren gaitceac, eta eguitecotan ibenteac.

Anhitz gauçac eguiten derauca guirifinoari gaitz, eta calte; eta hetatic bat da, eta are buruçaguetatic, hira, colera, hasferretafuna, mendecatceco defira defordenatua. Hunec arima, eta gorputza çaurtceintu, hunec biac eritceintu, egunac laburtceintu, eta muga baiño lehen, illeac ere vrdintceintu. Hala emajten du aditcera Spiritu sainduac.

Zelus Eccles. 30

& iracundia minuit dies, & ante tempus senectam adducet cogitans. Hunen arauaz, eta

ereduz erraiten du Senecac ere. *Vitanda* Senec. ep. 18.

est ira, non solum moderationis causa, sed sanitatis. Beguiratu behar da sobera hasferretetic, alde eguin behar çaica hifari, beguia eduqui beharçaica colerari: eta ez, ez, prestuqui, eta onhetsqui bicitcea gatic bera gatic, baiña bai gorputzeco ofafuna gatic ere. Ceren hasferreta funac, mendecatu nahiac, barreneco, heguigoac, iraquidurac, hudigoac, gorrotuac, corromibac.

280 COLERAZ ETA ETSAI GOAZ.

eta herrac, arimari, eta gorputzari eguitē de-
raue calte, biey fenti aracitcen deraue, biac
critceintu.

Eta halatan presuna hirofac, erreac, eta
hasferrecoctac, ez ohidu, begui orde anhitz
higatcen, eta ez comunzqui bere vinēn vme-
ric ere, bere ingurunean iccusten. Ceren bere
barteneco coleraren suac, eta iraquinac, er-
rai guztia erratcen, elccortcen, eta idortcen
baiterautça. Eta hala iccussico duçu, bere
eguitez iauzcor, eta mendecos diren presu-
nac, baldin bere hala bere desirē arauaz mēde
catcen ezpadira, egosten, eta deseguiten dire-
la. Eta baldin halaber mendecatcera, eta es-
cuen odolztatcera guertha badaquie, guero
ondotie dolurnac, eta atsecabezta tuac da-
biltçala. Halaco suertez, ecen nola nahiden
dela, nahiz mendecaturic, era nahiz mende-
catu gabe: nahiz bere gogoac historic, eta na-
hiz histu gabe, ezta halacoentçat damuric,
atsecaberie, eta affalduric baicen.

Vide Chry- Eta ezpere behaiaçoçu hasferrerua dabil-
loft. 4 T. 3. lan bati, nola mintço den, nola ahotie habui-
fia darion, beguietarie iharrac iauzten çaitçā,
Iurra ostico ioiten duen, ethortcen çaitçan
atarcecoez ez tuen conturic eguiten: ez tuen
nehoi ere ohorerie eccartcen. Aitcitic erho-
batec beçala, aitcin guibel beharu gabe:
ethorquiçunaz conturic eguin gabe, guztiaç
gueçurztatcen dituen, desohoratcen dituen:
bulc-

COLERAZ ETA ETSAI GOAZ. 281

bulccarcen dituen; hil nahi dituen. Beha ia-
çoçu bada halaco bati, eta centça çaitte haren
baithan. Ceren iaquiçu ecen cerori ere haf-
ferre çarenean, hala çarela, erho çarela, itsu
çarela, hordi bat beçalà irri garrri çarela.

§. 2.

PResunac hafferre deneã, badirudi, ez tiru-
diela lehena. Hargatic auisatcen cituen
Platonec bere discipuluac, har ceçarela, haf-
ferre cirenean mirail bat bere aicinean, eta
hartan iccus citçatela bere buruac. Eta er-
raiten du Senecac ere. *Quibusdam profuit*
aspexisse speculum, perturbavit eos tanta mutatio
sui. Batçuey on eguin içan deraue, hafferre ci-
renean, bere buruen miraillean iccusteac.
Ceren handa eçagun, nola coletac bat bedera
muthatcen, eta lehen cena ez tirudiela ibent-
cen duen. Eta badio san-Crisostomoc ere.
Quod si iratus se ipsum intruere possit, nulla alterius
indigeret admonitione, nihil enim irato turpius.
Baldin presuna hafferreac, hafferre denean,
iccus albaleça bere burua, ez luque, ez berriz
hafferretceco, bertce auisurè beharric: Ceren
orduan hain da itsusi, non itsultasun harc be-
rac, beguirabailleçaque, aicinerat guehiago
hafferretcectic. Coleran dagoena hanbat er-

Fulgent.
li. 7. cap. 2.
Senec. li. 2.
de ira cap.
36.

Chrysoft.
Hom. 25 in
cap. 3. Ioan.
Tom. 3.

T

282 COLERAZ ETA ETSAI GOAZ.

hoqueria eguiten du, eta erranen, non hari bere plazereta beha dagocana, ahalquercen baita erhoqueria hequen iccusleaz, eta ençuteaz.

Eta halacoac berac ere, bere baithara dadi-nean, (ceren coleran dagoena eztago bere baithan) norc erranen du, cenbat damu, eta atsecabe içanen duen? Cein ondore gaixtoa edirenē duen? Cein on-behar, eta triste gueldituco den? Orduan gogoratcen çaica, iccussi dutela bere adisquidēc, eta bai etsaiec ere, guztiaç beha egotu çaitçala: Eta harc bere coleran eguin dituen desordenuetz, eta erhotqueriez, adisquidēc hartu dutela damu, eta atsecabe, eta etsaiec atseguin, eta plazer. Orduan erreco da bere baithan harrena, despitatuco da, tristeruco da, malenconiatuco da. Eta guztiz ere, baldin bere haserre hartan, colperic eguin badu, barber beharrean nehor eçarri badu, edo bere hitezetan, nehorc bahiric hartu badio. Han dira cinac, eta minnac, han dira quechadurac, icerlecac, hats-beherapenac, intcirinac, eta maradicinoac. Orduan iartcen da bere buruarequin gogoe-ran, erraiten duela san Crisostomoc dioen beçala. *Et quid mihi pugna opus erat?*

Quejadu-
tac.

Chrysof.
Hom 4.
Tom 3.

Quid in iniuriis? Quid contentionibus? Hæc & illa pereant, & ins omnibus terrenis maledicunt, quæ ipsi discordia materiam præbuerunt. Ceterum mengoanuen nic, eguiteco hautan lartceco?

COLERAZ ETA ETSAIGOAZ. 283

Differentciatan ibiltceco? Hitz gaixtoric erraiteco? Colperic emaiteco? Fin gaitz da-
guitela hunelaco eguitecoec, ni hunela egui-
recotan ibeni nautenoc. Baldin eznaoenean,
banengo, beguira bide nindeque, berriz hu-
nela itsucetic, erhotcetic, minçatcetic, eta
eguin uacen beçala iauztetic, eta coleratce-
tic. Hunela minçatcenda horztu denean; hu-
nela bere buruaz arrencuratcen da, hasserre-
dura ematu denean.

Haurda coleraren ondorea, iharduquitcea-
ren fruitua : arimarem galtcea, gorputz aren
deseguitea, eta tristura handi baten azpian,
damuztaruric ibentcea, eta vitztea.

Guiçon coleratuá, succarta duenaren pol-
sua beçala da, quecho da, eztu sofeguric. Ha-
labergau ilhuna beçala da. Ceren nola gau
ilhunean dabillanac ezpaitu eçagurcen,
cerc cer colore duen : cein den verde, eta
cein more hala guiçon coleratuac ere eztu
eçagurcen, noiz mintço den ongui, eta noiz
gaizqui : Noiz dohan artez, eta noiz maccur.
Nahasia, itsutua, haztamuca dabilla : ilhun-
bean dohana beçala, vrratsguztiz behazro-
patcen da, errebelatcen da.

Halatan Deabruac ere orduan eguitentu be-
re colpeac, orduan bethatceintu bere çacuac.
Ceren nola ohoiñac desiratcen baitu gau il-
huna, eta haicerfua, ebasteco. Otsoac dembo-
ragaitza, vritfua, eta igorciritfua, artalde-

Quejo.

284 COLERAZ ETA ETSATGOAZ.

→
Celata turie

ari oldattceco : eta artançaleac vr vhera ar-
rainaren atçemaiteco : Hala Deabruac ere,
ohoin finac , otfo gofçac , eta arrançale ia-
quinsunac beçala, bilhatceintu, eta bere gaix-
taquerien eguitceco, ~~coleraturic~~ eduquitcein-
tu, coleraren, hasserreduraren, eta differentciẽ
ilhunbeac, tormentac, vherdurac, eta occasi-
noac.

Presuna hasserretuen artean , bere gogara
da Deabrua, han edireiten da ongui Demonio
gaixtoa, han bidebatez eguireintu bi mãdatu.
Ceren hasserretçaillea , eta hasserretua , biac
atcemaiten baititu.

Eta haur ezta miretstecco. Ceren ezta hec-
caturic, coleran itsutua dagoen batec , ezta
diqueyenic. Eta hala ezta çuhurtcia , halaco-
ac, eta halacoec dihar ducatenean, hequen ar-
tean ibiltcea , eta partitcera enfeiatcea , eta
fartcea . Guztiz ere baldin diharducaten he-
tan hordiric edo çure etsairic baldin bada.
Orduã vrruititic ez hurbil, vtzteçu, beude, bi-
har ducate , biz hequen gainean ethorrico
den occasino, eta caltea. Ceren bertcela pe-
ril içanen da, çure gainera ethor dadin. Hor-
diac eztaqui cer hariden , eta etsaiac ere alea
harc bertceri eman nahi, çuri emanẽderatçu.
Beraz ez halacoen artean, ingurunera ongui
beharu gabe , eta ceure buruaren beguitat-
ceaz, contu eduqui gabe, sar eta ez emplega.
Ceren colera itsu da , hordi da , eta etsaiac etc

COLERAZ ETA ETSATGOAZ. 285

oceansinoaz probetcharcen da.

Bada baldin colerac, eta mendecatceco desira desordenatuac, arraçoïnaz campocoac, hanbat calte eguiten badu: hala nehor itsutçen, çoratcen, liluratcen, eta adimendutic erauzten badu, eta Deabruac ere orduan, coleratuen artean denean, bere iocoac iocatcen baditu, eduki beharçaica colerari beguia, eguin behar çarca guardia: bilharu beharçaica sendagarria, eguin behar da laster midicu. midicinetara, ahalditatequeyen erremedioetara. Eta noiz? Lehen baiño lehen, gueroco luçatu gabe. Ceren suaren pare da colera, eta badaquiçu, sua tripi deiño, dela erraxenic iraunguitceco, eta hilitceco.

Coleraren iraunguitceco lehenbieico erremedioa da, bat bederac, bere candicino hasser recorra eçagaturic, hari beguiaren edukitceat

CAP. XXI.

Ola gorputzeco medicuec, anhitz midicina, eta erremedio bilhatu baitute, eta ediren, gorputzeco eritafunen sendateco: hala arimaco midicuec ere, cer den colera, eta coleraren ondorea daquiteneç, cein baita ari-

286 CO IERAREN ITRAVNGVITCECO

maco eritafuna bilhatu dute, eta eman an-
huz auisu, eta erremedio, arimaco eritafun
hunen sendatecco, colerac pitzten dien sua-
ren hiltceco, eta bai pitztetie, eta irache-
quitcetic ere beguiratceco.

Lehenbicio erremedioa da, bat bederac
bere buruaren, eta condicionearen eçagut-
cea : bere buruarequin gogoeta eguitea, ea
hafferrecor denz, hiros denz, iauzcor denz.
Eta baldin hala bada, perilos bada, quilica
bera bada, pairu gutitaco bada, ihes eguin,
eta beguira differentiarie ahal dateque-
yen occasino guztietarie : presentatcen di-
ren periletarie : iendartera sobera ilquitce-
tic, eta bai eguitecotan, eta cargutan ere sart-
cetic.

Barquey den occasinoric ttipienean, sua
lotcen çaye : ceren succoi baitira, ihar baiti-
ra. Pontu hunen gainean ederqui erraiten
du Senecac. *Non interest, hic affectus, ex
quam magna causa nascatur, sed in qualem
perueniat animm. Sicut ignis non resfert quam
magnus, sed quo incidat : nam etiam maximum,
solidâ non receperunt, rursum arida et corripit
facilia, scintillam quoque fouit usque in incen-
duum.* Egur heccari, eta iunt denari, su han-
diac ere nequez eraguitendio, baiña ihar
ari, eta arroari, inhar batec ere irachequit-
cen dio. Ceren hartaco eguina, eta presta-
tua edueiten baitu, Hala da bada coleran, eta

ge nec ep.
18.

EHEHBICICO ERREMEDIOA. 287

hasserretafunean ere. Iccussico duçu comunzqui gauça charrac gatic, occasino ti-
piac gatic, iendeac hasserretcen ditela, eta
bai heriotceac ere eguiten, eta guerthatcen.
Ceren hasserretcea, eztago ez hanbat, egui-
tecoaren valioan, nola presunaren condici-
noan, Batac antharic eztuenaz, bertcea iauz-
ten, eta ençoniaticen da.

Antioco sophista deitzen cen harc, bere
condicinoa eçaguturic, etçuen behin ere,
compainiatan ibili nahi, eta ez hartaco bacen
ere, herrico cargutan ere farthu nahi. Gui-
çongazquin bat beçala, ici cen, veldur cen,
ihicia beçala, basatus, eta ihes eguina cebil-
lan. Era galdequin ceraucatenean, ca ceren
cen veldur, edo ceçgatic ihes eguiten çuen?
ihardetsi çuen. Eguitendut ihes, ceren eça-
gutcen baitur neure condicinoa, ez naice-
la iend'arteco gai, eztudala occasinotan far-
thuz guero, neure burua neure escuco: eznaice-
cela neure buruaren iaun, eta ez iabe: be-
re hala limburteen, eta quilicatcen naice-
la, errea naicela, iauzcor naicela: den oc-
casinoric ttipiena, aieruric guciena gor-
rotatceco, eta muthurtua iartceco asco du-
dala.

Eznaduca, ez bertceren veldurac ihes egui-
na, neure veldurac, neure buruaz fido içan
gabeac naduca, harc carguac, eta compai-
niac ere ytz aracitcen derauzquit. Hunela

Theatrum
humanæ
vitiæ fol. 93.

288 COLERAREN IRANNGVITCECO

ihardetsi çuen Antioco harc. Halatan erraiten du Platonec; Presuna hasserre corrac, eta colerac adimenduesu direla, eta anhitz iccasteco on, ez ordea herriengouernatceco, eta ez escola edukitceco ere. Ceren hartaracotçat pacientcia behar da, sosegu beharda, eta anhitzetan ere, iccussia, ez iccussi, eta aditua ere, ez aditu iduri eguin behar da.

Carolus
Stephanus
verbo Co-
tyl.

Hala Cotys Traciaco Erregue harc ere, iccussiric, gauça hunetan flaco ceta, bere hala lehenbico occasinoan, colera burura igaiten, eta nabustecen ceta, pairuric batere etçuela, senticor egui ceta; eta bere baithan aiticnetic, pacientcia çaitera, deliberatu agatic ere, bere hala lehenbico incontruan, behazto pateen ceta, eta erortçe; enseiatu cen, ahal beçanbat, coleraren occasino guztietaric ihes eguitera. Eta hala contatcen du Plutarco, eccarri ceraucatela egun batez Erregue Cotys hari present handi bat, vacherra ederbat. Ordea hautscorra, lurrezcoa, eta beiraquizcoa.

Plutar. in
Aphorch
Vagrea:

Eta eccarri ceraucatenan, errecebitu çuela presenta ongui, eta bai esquerrac ere eman eccarley, eta igorley. Baiña herè hala eccarle hequen beren aiticnean, berac bere escuz, guztia çathitu, eta porroscatu cituela, erraiten çuela. Badaqui berdin, present eder haur, egun hautaric batez, ene cerbitçaric hauts leçquetela: eta ni nai-

LEHENBICICO ERREMEDIA 289

cenarequin eta neure condicio errearequin, orduan sobera hasferre nindequeyela: eta nerri gabe, eta behar baiño guchi ago cerbicari hec gaztiga nitçaqueyela. Bada deçadan aiticinetic erremedio iben deçadan occasinoa aparta ditçadan orai neure escuz diren guztiaç coleratu gabe, guero ez coleratcea gatic, çathi eta defeguin. Eta hala erran beçala eguin ere çuë, irriz cegoela guztiaç bere escuz defeguin cituen. Anhitzec laudatcen du Erregue haren colpe hura, baiña gutic seguitcen. Hora da cer guertha ahal daquidicaion aiticinetic pensatcea bere buruaren eçagutcea, erhorquiçuneco perilari beguiaten eduquircea, eta coleraren contraco eta iraunguitceco lehenbicio erremedioa.

---

*Coleraren iraunguitceco bi garren erremedioa,
Diraquien etceari eguiten çaçana, colerari ere eguita.*

CA P. XXII.

 Viçon hasferretua diraquien etceca beçala da Eta iraquin harraric ilquitcen da, khe bat, lamdo bat ceinec Poetar dioen beçala, iscutcen baitu adimendua. *Ira impedit animus*

290 COLERAREN IRAVNGVITCECO

ne possit cernere verum. Bada elceati sobera diaquienean, gainez dohanean, hirur moldez emaiten ohi çaiça erremedio. lehenbicoa futic aldaratceaz eta vrruntceaz. Bi garrena egurren edequitceaz eta gutitceaz. Hirur garrena, vr hotz gainetic emaitceaz eta egortceaz. Hala bada coleraz eta gaitz erizcoaz, bere etsaiaren contra diraquieneri ere, hirur erremedio hauc, bat baillira beçala, eta hautçaz bat eguinic, eman behar çaitça: eta hauc behar ditu hartu eta bere coleraren iravnguitceco beguiratu

Lehenbicoa, futic hañan: erran nahidu, bere etsai ganic aldara, aparta eta ihes eguin Ceren nola ez erratceco erremedioric hobereña baita, futic vrruntcea: hala da eziharduitceco eta ez hasserretceco ere, guiçon hasserrecor etaric eta etsaietaric apartatcea eta beguiratcea. Presuna hasserre corrac çuhaitz arancerfuac beçala dira, eztira ferecarceco on nehorc vqui baitça çaurtcen dute. Hãri mugerraren pare dira barrenean dute sua, asco dute vquitcea. Halatan erran ciõen Rebecac bere seme Jacobi. Ene seme hasserre da çure anaia Esau, çure contra, coleran dago, aldara çaquitça beraz bidetic etçaitçala cenbait egunez iccus, eta aguian bitartean horztuco da eta em ituco. Ceré errã communa den beçala. Iccusten eztuen beguiac eztu minic, Hala Iesus haurrac ere eguin çuen ihes Herodes ganic

BI GARREN ERREMEDIAO 291

Fta badio Londone Pauloc etc. *Date locum ira*
 Demogula leccu, demogula amore hirari. Er-
 ran nahidu beguira gaitecilla presuna hasserre
 cor etaric etahasserretceco occasionetarie, hau-
 ci tan sartcetic, liscartcetic, eta behaztopa guz-
 ticataric. Ceren behin behaztopatuz guero,
 çaldia beçala laur-oiñca, aldapa behera, co-
 leran abiatuz guero, gaitz da baratcea, gaitz
 da aiticina iragan gabe, gaitz erizcoan sarthu
 gabe guelditcea. Beraz hunelatan diraquien
 eltceari, bere iraquinaten guelditceco, emai-
 ten çaicari erremedioa, emoçuguc ere ceure
 buruari, ceure mendecatceco desira deforde-
 natuaren eta hasserretarafuneco iraquinari
 hotz teco. Sutic guibela occasionetarie aparta, etla-
 ietarie ihez eguin.

§. I.

BI garren erremedioa eltceari bere iraquin-
 naten gueldi aracitceco, da egurren ede-
 tea, succaien gutitcea. Hala da bada cole-
 raten eta hasserre duraren iraquinaren hotz-
 teco eta ematceco erremedioa hitz gaixtoen es-
 cusatcea, gogorqui eta torpequi dagotçunari
 emequi egoitea, ichilic vitztea. Ceren nola sua Igilic.
 egurrê berrerçeaz, berretçê eta handitçê baita
 eta edequitceaz gutitçê eta ttipitcen: Hala cole-
 lera eta hasserretua ere alde batetic eta bertce-
 tic hitz gaixtoen eta gogorrê erraiteaz, hã-
 ditcen eta pitzten da, eta ez ihardesteaz ttipit-
 cen eta iraunguitcen. Çuri ceure etsiaç
 bere coleran anhitz gauça erraiten deratsü.

292 COLERAREN IRAVNQVITCECO

ohoin bat çarela, enganatçalle bat çarela. Finean San Basilicc dioen beçala. *sic durant donec conurta, sicut sagitta deficiant.* Traçaça colpeca hari dena beçala buiracan direnec dirautciño, pensa ahalac, edo daquizquienac aurthiqui arteiño, ezta ichiltcen.

Basil hom.
9. de ira

Igilteen.

Era orduan hura gaizqui mintço da, eta çuri ere, gaizqui mineço dela, idoritcen çaitçu: Era ala baiña çuc ere hari hain bertce, edo guchi ago, eta gaizqui ago, erraiten dioçu. Bertceren gaixqui minçatcea, ceure gaizqui ago ihardesteaz, nahi duçu erremediato. Baiña enganatcen çara. Ceren hori da harriac harriaren ioitea bietaric suaren pitztea, çauriaren gaizcoatcea, eta etsaigoan barrenago sartcea. çuri beguia atheratcen deratçunari, çuc ere atheratceaz, ezta handic çurca sendatcen eta ez bere leccura bihuricen. Colpe bat emaiten deratçunari, bertce baten bihurtceaz, eztiocu halatan ceure buruari, eman deratçuna edequitcen.

Ohoin bat çarela erraiten deratçunari, hordi bat dela ihardesteaz, eztaçufat irabaci handiric eguiten dela. Baldin bethi ere azquenarequin guelditu nahi baçara, eta ez behin ere amoreric eman eta ez amainatu, ezta guerlaren accabatceric.

Aitcitic nola hordiac anhitz edanez egarritcen ago baitira, ceren arnoac erratcen baitiru: hala etsaiac ere, iharduquiz etsaitcen ago dira

BIGARREN ERREMEDIAO. 293

Nahi babuçu gueldi dadin etfaia, gueldⁱ çaiteci, nahi baduçu ichil dadin, iqil çaiteci. Nahi baduçu foa iraungui dadin, egurrac edequi iatçotçu. Ceren haur da, bigarren erremedioa diraquien eltcearen iraquicetic gueldi aracitceco, coleraren iraunguitceco, egurren edequitcea, occasinoric ez emaitca, ichilic vtztea.

§ 2.

HIrur garten erremedioa, diraquien eltcearen gainez eguinic dohanean guelditceco eta beheititceco, da, vr hotça. Hala baba coleraren iraunguitceco eta sofegatceco ere, da, hitz ona errepuetta emea, eta eztiã.

Hala erraiten du Spiritu sainduac. *Responsio* Prouerb¹
mollis frangit iram, sermo durus suscitatur furorem. u 15.
Errepuetta emeac eztiãc eta berac, ematcen, eztitcen, beratcen eta hauften du mendecatceco desira des ordenatua, baiña solhaz gogorac pitzten du colera.

Haur da, gauça mirettceca, berac beratcen baitu gogorra, emequi eta mantloqui minçarceac ematcen, eta sofegatcen baitu colera.

Mors & vita in manibus lingue. Mihiaren escuan daude heriorcea eta bicitcea, gverla eta Prouerb 16
baquea. Nahi baduçu adisquide deçaqueçu ceure etfaia, eta bai etfai ago ere. Emoçu vr, mintça çaquitça emequi eta emero, lua

294 COLEKAREN IVRAVNGVITECO

iraunguico da gaitz errizcoa iabalduco da.

Chyſthom
7. tom 3.

Mansuetus sibi ipſi dulcis, & aliis eſt utilis, iracundus vero & sibi inſuavis & aliis damnosus, dio San Crisostomoc. Guizon baquezcoa, manfoa, sosegatua eta hitz onetacoa, goço da berretçat, eta bertcerentçat atseguin eta placent: halacoarequin guztieç dute lacquet, guztieç nahidute ibili eta egon. Baiña hafferre corra, iauzcorra, bere eta bertceren gal garri da: halacoa ganic guztiaç aldoratcen dira, guztieç ihez eguiten dute.

Nic vſtedut ecen munduco ararteco guztieç ezteçaquereia çure etſaia ha la balaca, eta ez sosega, nola cerorrec. Ordea nola edo certçaz? Hitz onaz, errepuetſta emeaz, beguitarce alegueraz, ſalutantçia arraiaz, ongui minçat ceaz, eta guztien gainetic occaſinoa presentatcen denean ongui eguiteaz. Hala eraiten du

Roma 13.

londone Pauloc *Si ſurrierit inimicus tuus, ciba illum ſi ſirit, potum da illi, hoc enim faciens carbonis ignis congeres ſuper caput eius*, Emoçu çeure etſaiaç golç denean iatera eta egarri denean edatera. Ceren halatan vilducoituçu iccatz biciaç haren buruaren gainean. Erran nahi du

Nola iccatz bicieç elccarganatcen dituçunean, ſua pitzten eta eguiten baitute: hala etſaia baitan ere, eguiten derautçatçun onguieç eta cerbitçueç pitzte dute eta eguite a-niorioaren ſua, baquea adisquideraſuna. Eta gnçtiz ere baldin cerori ſalutatcera minçatcera

SI GARREN ERREMEDIQA 299

eta present igortcera, aiticintcen baçara. Hare etfaiari bihotça hautften eta arrobotcen dio, hare beguia arraitcen dio, hare imprentçuaz beçala bere mendecatceco gogo bertce alde-
ra içültçen dio.

Eta baldio falrac çureac badira, hobenduri cerori baçara, orduan çu çara obligatu aiticin-
cera eta hitz esque iarraiquitcera. Eta falrac bertcerenac badira ere, ôgui eguinê duçu, eta iende prestuen eta deboten artean, ongui aïppatua içanen çara, hequen alderacoçat ohore içanen duçu, eta ceure arimacoçat mereciniendu aiticintceaz, cerbait defencusa bilharuric, edo ahantz iduri eguinic, gaitz ondoric eracutsi gabe lehen beçala minçat-
ceaz eta etfai gana ioaitceaz, Handic guibe-
latcen eta iraunguitcê dira etfaiatünac. Baiña hi handi ni handi hisficaturic egoiteac, handi-
rafunetan ibiltceac amoretic ez emaitceac, gui-
bellatcen du nehorceguin nahi duen ontaluna herften eta trabatcen adisquidetceco bidea.

§ 3.

ORai hunen gaiñean erranen duçu. Bal-
din ihardetsi gabe vtzten badur, or-
daiñaren bihurtcera enfeiacten ezpanaiz, edo neror agur eguitera aiticintcen, banaiz er-
ranen dure ezcheuz bat naicela, veldur
naicela, eguiac erran çalzquidala eta ha-
latan neure buruaz fida içan gabez hitz

296 COLERAREN TRAYNGVITCECO

hitz esque nabillala. Baiña baldin baren bia, bihur badiatçot, eguin çaitan baino gogorqui ago mintça banaquio, erranen dute, guiçona narcela ohoreaz preçatcen narcela, eta valentqui eguin dudula. sinhesten dut cenbaitec hala erranen duela. Baiña halacoa eta halacoac içanen dira goiristino gaxtoac, Iaincoaz baino munduaz contu guehi ago hari direnac.

Eta munduco contua ere eztute halacoec ongui atheratcen. Cereu munducoçac ere, guztia ongui penlatcera ohote ago da etçaiari ongui eguitea gaizqui eguitea baino: ez ihardestea ihardestea, baino. Ceren ez ihardesteaz, casuric ez eguiteaz, emaiten duçu adicera ezruçula hobenic, baiña etçaiamintço dela gaizqui, eta gaxtoqui. Hala dio San Crisostomoc.

Chryf Ho.
4° tom 3.

*Quare enim diues si pauper appelletur videt?
Quam id falsu nouit. Item si nos iniurias quidebimus
magnum erit argumentum quod falso reprehēdimur.*

Cergatic vlte duçu ecen aberatçac eguiten duela irri probe eta errumez deitcen dutenean. Ceren clar baita eztela hala eztela errumez.

Hala bada çuc ere etçaiaren erraney irri eguiteaz, edo ez deuz ihardesteaz, emaiten duçu adicera, eztaquiela cer mintço den, eguatic athean dabilla la.

Eta are guehi ego San Crisostomoc berac Chriif su-
per episto. dioen beçala. *Nihil sic confusionem facit gerenti
mala, sicut fortis tolerantia patientis, neque in ver-*

bis,

BI GARREN ERREMEDIAO 297

bis neque in opere reddere vindictam Deusez ere ez tuçu hala ahalqueruco ceure etsai gaizqui eguittea, nola paitatceaz, sentimenduric ez eguitceaz, erastera vtz. ceaz. Nola harri bati, edo sentimenduric ez tuen berce gauça bati, colpeca darauntlanac, eguren bairio bere buruari calte guehi ago, eta hartan probetchu gabe vnhatcen eta çathitcen bairu: hala antzaric ez tuen bati edo conturic eguiten ez tuenari bere maliciaz darauntlanac ere, emaiten dio bere buruari gaitz guehi ago.

Egun batez galdeguin ceraucaré Dionisio Philosophoari, ea certçaz eguin ahal eiaçaió guicçó batec bere etsaiari damuric eta atsecaburic guehiena? Eta ihardetçi çuen hitz gutiz eta laburzqui. Prestu içateaz. Etsaiac nahi luque bethi ere ediren çure bairhan cenbait falta, eta editeré dueneá atsequin hartcé du eta editeré ez tueneá damu. Eta hãdic errairé ohi da, gaizqui gournatcen denac, faltatan eroricé denac atsequin eguren dioela bere etsaiari.

Beraz gouerua ongni, bici prestuqui ez ceure burua ahantaileran hartcera vtz ez ihardetz, ez conturic eguin.

Ceren nola vt horçabaita elctcearen iraquinaren guelditceco erremedioa, eta bai futic apartatçá eta egurren edequitcea ere: hala da coleraren hotziteco eta iraugnitceco bi garren erremedioa, elctceari diraquinacau eguiten dioçuna ceure colerari ere eguittea.

V

Le Gérant : V. VICENDORITZ.

298 COLERAREN IRAUNGVITCECO

*Coleraren irauungvitceco hirur garren eremedioa,
ez orduan lehiatzea, colera iragan ar-
seino pausatzea.*

CAP. XXIII.

Aurelius
victor in
vita Theod

Irur garren erremedioa ez hasser-
rerceco eta coleraren irauungvitceco
edireiten dena da, Livio Philoso-
phoac bere discipulu Theodosio
Emperadoreari eman cioena, erraiten cioela.
Badaquit Emperadore handia, cenbait aldiz,
hasserretuco eta coleran iarrico çarela. Bada
orducotçat eman nahi deratçur conseillu ou
bat. Hala çarenean ez, quecha, ez lehia ez
bere hala abia, iguriqui apparbat: Ez albaite
neça deus eguin, ez errã eta ez aincina A. B. C.
eta hey darrarizen bertce letrac erran arteño,
edo hartac, espasio, bitartea eta dembora
iragan arteño har albaitecneça, hain bertce
astu eta pacientia.

Prouerb.

Hunetara dio Spiritu sainduac. *Ne proferas
in iurgio tuo.* Ezteçaçula liscarrean ahotic hit-
ça fite athera. Conseillu haur beror eman ce-
raucan bere nabasi Atenedoro philosophoac
ere, etchetie partit ceracoan, Octauio Augu-
sto Emperadoreari. Eta Conseillua, hain par-
te onera, hartu çuen Emperadoreac, non vithe

HYRGARREN ERREMEDIA 299

bat guchi ago, eduqui baitçuen etchean, con-
seill'aria. Anhitz bertceç ere eguin du pensu
haur ediren du coleraren contraco erremedio
haur; eracutsi du hirzez eta obrax ere, on dela
colerac diotlanaren appur bat luçatcea, balane-
çan beçala educitcea, ez bere hala deliberat-
ceca. Ceré colera era lehia eztira conseillari o-
nac. Eta badio Senecac ere.

Magnum remedium ira est mora. Hiraren mende-
catceco desira desordenatuaren, erremedio
handia da. luçatçea pausatcea, ez lehiatcea.
Ceren Ciceronec dioen beçala. *Nunquam ir-
atus mediocritatem illam tenebit qua est inter nim-
ium & parum.* Eztu behin ere guiçon hasferre-
tuac behar den neurria beguiratuco, peril da,
gutiz edo soberaz hutz eguin deçan. Eta ha-
la hasferre çarenean, çaren veldor, çau de gui-
bela, eztaguiçula orduan, gogoac diotfun gau-
çatic. Ceren orduan itsu çata, erho çara, na-
hasia çata, desarraçoiña ere, atroçoiñ idurit-
cen çaitçu. Marinelaç dembora eder denean,
vela eguiten du, baiña tormentan gueldi dago.
Hala bada çu ere, nola hasferre çarenean,
dembora gaxtoa baita, tormenta baita, çau de
gueldiric çau de portuan, çau de etchean, pau-
sa eçaçu, ez deus eguin eta ez erran, dembora
eder atceiño, coleraren tormentac diraneiño.
Ceren Menandroc dioen beçala. *Omnia qua
in acus agis, post modum errata inuenies.*

Senec. lib' 2
de ira. cap.
34.

Cicero lib.
1. Officio

Hasferreturic eguiten duçun guztia,

300 COLERAREN YRAYNGVITCECO

Senec in pr edirenen duçu, ondoan, gaizqui eguina dela
Eta badio Senecac ere. *Fims ira intum est pa-*
nitentia. Hiraren eta coleraren fina eta acca-
batcea da, vrriqui menduaren hasfea.

Ioseph li-
antibuir.
Iudaeorum
cap. 9.
Herodes icen hunetaco lehenbico Erre-
gue lentil harc, hilcuē Mariannes bere emaz-
tea coleran, telofiaz, gogan behar batez, eta
hain arinqui laburqui eta lehiaruqui, nō mun-
duac iaquin çueneco, eguin baitcen colpea.

Baina guero colera hotzctic eta hobequi in-
formauric, iaquin çuenean eguia, eta içan
segorantça hoben gabe hil çuela hain dolutu,
eta atfecabezatu cen, eta ethorri çoraccco
pontura, non guero bere etcheco zocco guzti-
ctan, bere icenaz deitcea çuela, bere emaz-
tearen billia, oihuz baitcebillan: hartan bere
leheneco erhoqueriaren gainera bertce bat,
are handi agoa eguiten çuela.

Coleran çarenean eguiten duçu anbitz er-
hoqueria, eta guero colera hura ioan çaitçu-
nean, ethortcen çaitçu, erhoqueria hequen
vrriquia eta eguin ezpacinitu nahia.

Eta are lehen bertceren contra hasferetcea
cinena orduan (Senecac dioen beçala) ceure
buruaren contra hasferetcen çata. *Italis cum*
irasci desertu tunc nascitur sibi.

Senec in
prouerb.
Hasferearé obrac eztira behin ere complituac,
bethi dira cei baiien efcas, hartçaren eta ora-
ren ymeac diren beçala.

Çeren amac diren coleratsu halatan dira,

HIRVR GARREN ERREMENDIOA 301.

vmeacere faltatfu: hartçarenac, tronco bat beçala, eta otarenac itfu sortcen baitira.

Laudatcen da Archita Tarentino hura, ce- ren bere burua coleratua eçaguturic, erran baitcioen bere lagun bati. *Cederem se nisi traſce- rer.* Ceha intçaquet, baldin hasterre ezpa- nintz. Erran baillio beçala. Esquet emoc ene

Lact de ira
cap. 18.

coleran egonari ceren beicela, h.rruco ituen egun heureac. Laudatcen da ha.aber Platon famatu hura, ceren bere adisqne bati, ceha a- raci baitceraucan bere muthila veldurtez, be- rac bere coleran, barren eguiſarcitçan eſcuac

Iccuſfaçu nola Philoſopho hec, guiçon çuhur adimenduric hec beguracen ciren bere haf- ferreduretan: veldurtafun handi batequin go- uernatcen ciren bere coleretan. Ceren baitci- aquiten ecen guiçon coleratua, erho baten pare cela etcego ela bere baitham. Halatan

dio San Baſilibioc. *Momentanea quædam infania eſt ira.* Erhoqueria labur bat dela hira, colera

Baſil hom.
de ira.

Èta vſte çuen Plac. ecen guiçõ haſſerrearẽ, eta adimèdutiç iauciarẽerhoçuemac, etçuela bert- ce diſſeierçiaric, batac gati ago eta berceac gu

chi ago irautea baicẽ. Cere haſſerretari, ſitetz ago iragaitẽ baitçaica bere haſſerretafuna, er- ho erho ri bere erhotafuna baino. Baiña gaiñe

racoan, bata haſſerre eta bercea erho diren bi- tarcean, hain ongui, lot, vzcãl, eta amarra, a- hal deçaquere bata, nola bertcea. Ceren or- duan biac baitira berdin, biac baitira erho.

302 COLERAREN IRAVNGVITCECO

Era nola baita, erhoqueria handia, erhoaz-
ri, adimendutic-iaucia dago enari predicatcea
confeillu emaita, eta çuhurtciáz minçatcea:
hala da halaber, erhoqueria ez tripia, colera
handi batean itsutoa, eta iraquitua dago enari
hala dago enean, auenicoaz minçatcea, bere
etsaiari barcca diaçola erraita. Ceren bere
bero hartan coleraren leheabico apoderan,
abiadurá eta indarreá, ezta bere buruaren iaun
eta ez iabe. *Nec ira consilij est repletus capax.*
Coleraz betheric dagoena, ezta confeillu hart-
ceco gai. Aitctic baldin orduan, nehorc ha-
laco gauçatic, auenicoaz coric, aippa badiaço
aippatceaz beraz ere errabiaccenda, errateen
da arneguz eta iuramentuz hastenda. Eta ha-
la baldin hasserre direnen, eta haucitan dabil-
çanen artean, ongunderic, eta auenicoaric e-
guin nahi baduçu, ez bere hala lehenbieico
egunean ekhin, vtzquitçu, baldin hahi baduçu
colpea legur eguin, appur bat hotztera, vnhat-
cera era elcarren bippiltcera.

Ceren midicuac ere ezrío eritasunari, goren
pontuan denean, ecin bertcez baicen purgaric
emaiten.

Beraz hunelatan on da, Liuio Philosopho-
ac eman cuen confeilluaren hartcea, hasserre
denean appurbat iguriquitcea, cenbait den-
boraren, deuseguin gabe iragaitura vitztea.
Ceren Stacio Poetac dioen beçala. *Da spacium
temerique moram male cuncta ministrat imperus.*
Lethiac colerac eztu gauçatic õgui eguité, guz-

August ad
fractis 10
Eremo

HIRUR GARREN ERREMEDIAO 303

tiac hasteintu gaizqui, eta accabat cen gaizqui ago. Vici beharda beraz appurbat hotztera, eta iragaitera. Ceren haur da coleraren iraunguitceco hirur garren erremedioa, hanc dirauciño ez deus eguitca, paulatcera vtztea.

Coleraren iraunguitceco laur garren erremedioa da, consideratcea, Et faiec eguiten derauz quiguten bide gabeac Iaincoaren gaztiguac direla.

CAP. XIV.

Aur garren erremedioa coleraren iraunguitceco eta et faiac eguiten derauz quigun bide gaben ere pairatceco: da, Iaincoaren ordenamenduaren consideratcea, eta pensatça. et faiec eguiten derauz quiguten atsecabeac, Iaincoarê escutic heldu direla, hanc permititcen dituela haren purgac direla. Huren arauaz et rancioê gure salbatçailleac berac heriotce errecibitceracoan, Iondone Petriri. *Calicem quem mihi dedit pater, non vis ut bibam illum.* Ezuçu nahi neure, aitac enian derautan Caliça edan deçadã? Heriotce errecibi deçadan? Hanc ordenaturic dadutçã penac eta traballuac, paira ditçadan? Iaincoaren ordenamendu huni behatcen cioen, Etregue David sainduac, Semey ceritçan batec, maradicinoac egorzien ecerautçanean. Eta hala erran cioen.

Ioan. 18.

304 COLERAREN IRABNGVITCECO

2. Reg 16.

Abisairi, maradicino hequen egotzlea, gazti-
garu nahi çuenari. *Dimitte illum ut maledicat*
iuxta præceptum Domini. Utçaçu maradi a na-
çan launaren manuaren arauaz.

Ceren ezleçaque ez guçon horrec, horre-
laco aufartçariç har, baldin laincoac permit-
tit cen eta efcu emaiten ezpalio, viçaçu beraz
berra nahi duen guztia, compli beça lainco-
aren manua eta ordenamendua.

Etsaiac laincoaren açoteac eta cigorrac di-
ra. Etsaiac laincoaren iusticiaren muthilac, eta
borreroac dira. Beraz ezçara hequen contra
hasserretu behar. Ceren cer hoben du açoteac?
Cer culpadu borreroac? Baldin prefuna batec,
hautsten baderatçu harri batez burua, cer fal-
ta du harri harç? cergatic eman behar dioçu har-
ri harri colperic? Orac eguiren du hori, prefuna
vçiric, lorçê batçarça harriari.

Erran çintenean Iob fainduari haren ardiac,
cameluac eta bertce onac ere ioan cruztela
ohoiñec, erçê bat ere hasserretu eta ez arrencu
ratu ohoiñen contra. Ceren baitçiaquien ecen
ohoiñ hec laincoarê iusticiaren muthilac çire-
la eta ceren laincoac permititu baitçerauç, eta
bere ardiac eta gairaçaco onac ere ioan çetaut
çatela. Eta halatan ohoiñez contu guti egui-
nic erran çuen. *Domus dedit Dominus abstulit,*
sicut Domino placuit ita factum est, sit nomen Domini
benedictum. launac eman launac edequi launac
plaçer çuen beçala eguin da biz bada launarç

Iob. 7.

COLERAREN IRANVGUITCECO 305

leena benedicatu.

Iccusten duenean haurac bere amaren escuã cigorra eta hartçaz emã nahi dioela, behatcen ago dio amari, cigorrari baiño. Ceren bartaqui ecen, baldin amac nahi ezpadu, ezuoela cigorrac minic egutnen. Hala bada guc ere etsaiac diugunean, eta hec calteac, eta bide gabeac eguiten, edo eguin nahi derauzquitenean, behatu ago behar diogu laincoari, eta haren misericordiar, etsaiy baiño.

Ceren etsaiac, baldin laincoac permititcen expaderaue, eta guibelatu nahi baditu, ezpaiteracutec alteric eguinen. Era halatan erran cioengure salbatçailleac ere Pilatosi. Ioan. 19.

Non haberes in me potestatem, nisi datum esset tibi desuper. Etcenduen enegaiñean e curic, eta ez bothereric i çanen, baldin eman ezpalitçaitçu han goititic.

Ceure etsaiac anhitz bide gabe eguiten deratçute, eta iccusteintu laincoac bide gabe hec, badaquizqui, eta nahi balu ezlia çaiçute halacoric eguin, debeca litçaque: ordea eztu debecatcen.

Ceren san Agustinec dioen beçala. *Cum Deus aduersis rebus exagitat, aut merita examinat, aut peccata castigat, aut mercedem mihi aeternam, pro malis toleratis seruat.* Ceure etsaiac eguiten derauzquitçuten bide gabe hetçaz, edo nahi ditu laincoac çure obrac, eta mercedimenduc, ea finac, eta eguiazcoac direnz frogac.

306 COLERAREN IRAYNGVITCECO

zu, eta examinatu : edo çure beccatuac he-
men, bertecetan, ez gaztigatcea gatic, gazti
gatu : edo finean hequen pairamenduaz, eta
sofrimenduaz, hec pacientqui pairatceh, eta
sofritcen ditutçula, pagamendu handi bat,
ceruco loria eman.

§. I.

ETsaiac, eta fortuna gaixtoc ditutçunean,
bide gabeac eguiten derauzquitçutenean:
orduan behar dioçu Iaincoari behatu hartçaz
orhoitu, harequin consolatu, eta ceure bai-
than pensatu, hec guztiac Iaincoac igortcen
derauzquitçula; eta noiz, eta mundu hune-
tacoçat baitihoatçu gaizquienic, orduan bai-
din cerori nor baçara, diahoatçula bertce
munducoçat hobequienic: Eta Iaincoac vste
balu etçarela harentçat içanen, halaco pena-
ric, eta atsecaberie ezliaçaiçula eman, baiña
vtz cinitçaqueyela, nahi duçun guztiaren
eguitera, eta ceure placerera bicitcera.

Midicuac eifituz guero, esperantça galduz
guero, vtç dio exiari, nahi duenaren eguite-
ra, nahi duen beçanbat, nahi duenetaric iate-
ra, eta edatera, eztio deus debecatcen, ceren
etfitu baitu. Baiña duenean esperantça senda-
tucodela, debecatcen derautça erdi gauçac,
appetitu gati vtzten dio complitcera. Hala-
bada çure Iaungoicoac ere, beccatore exiari,
esperatçaran deueâ, sendatucodela, eta salbatuco,
dela debecatcen dio an hitz gauça, ezteraut-

LAVR GARREN ERREMEDIA. 307

ça bere plazer guztiac complitcera vrzten emaiten, dio anhitz purga, eta malenconia; nahi du, dituen etsaiac, eta eguin diatçoten bide gabeac. Eta hura guztia da, seinale ona. Ceren hartan da agueri, eztuela oraino laincoac hartçaz etsitu, eztuela gogatu, eta ez esperantça galdu.

Eta haur da consolamendu handia, etsaiac dituenaren, eta bide gabeac errecibitcen diruenarentçat, iaquitea, eta consideratcea, hec guztiac laincoaren purgac, eta açoteac direla, eta guztiac haren probetchutan direla. Eta hala ez etsaiaganic, baiña laincoaganic, adifquide guztien gaitico, adifquideaganic, heldu direnac beçala, errecibitu behar dituela.

Eta baldin hala errecibi balitça, eta bagunitça, ezquindezque, eguiten garen beçala etsaiaren contra colera, eta ez gueure baithan barrena ere egos, eta malenconia.

Etranen duçu. Etçarela ez hasserretcen etsaiaren contra, eguiten edo erraiten: derauzquitçun gaizquiac gatic, eztuçula hargatic gaitz esten, ceren badaquiçula hec guztiac laincoac permititcen dituela. Baiña gaitz esten duçula, bere intencione gaixtoa gatic, vorondate vherra gatic. Ceren çuc hari ðccasinotic emangabe, eta bide gaberit ere eguin gabe, guztiarequin ere, hala darraitçun, eta gaitz nahiderarçun. Hunela erraiten duçu, ez ordea ongui. Ceren çuc eztuçu behatu be-

308 COLERAREN IRAUNGVITCECO

har ceure etsaiaren voródategaixtora, baiña behatu behar duçu ceure Iaincoaré voródate vorondatefura. Ceren haren vorondatea, eta intencionea da, etsaiac eguiten derauzquitçun gaizqui hetçaz, çuri ongui eguitca: hetçaz nahi çaitu oray hemen penatu, guero bertceran ez penatceagatic.

Çauri gaixio bat, burdingoriaz io gabe, ecin fêda ditequeyena, duçunean: Baldinba etçara bui diñgoriaren contra, ceren erratcen çaituen, eta min eguiten deratçun, hañferreruco? Baldinba etçara hain erho içanen. Baiña pacientqui pairatcen duçu, cercn baitaquiçu ecen burdina hura erahiltcen duen barberaren intencionea, eta vorondatea ona dela, cein baita principal. Hala da bada çure Iaincoaren intencionea, eta vorondatea ere ona, eta onera emana, çure etsaiarena gaixtoa, eta nola ahalezcoa içan agatic ere. Beraz Iaincoaren vorondateari behatu beharçaiça, eta ez etsaiarenari.

Eta baldin haur hunela estimatcen, eta pensatcen badugu, nola eguin behar baitugu, ceren hala baita eguia, gueure baithan sofçatceco, eta etsaiac eguiten derauzquigun calteac gatic ez hañferrçtceco, eta coleraren iraunguitceco, erremedio handi bat edirenea dugu.

BORZ GARRÉN ERREMEDIA. 309

*Coleraren iraunguitceco borz garren erremedia
da consideratcea cer moldez dagoen
çure etsai, hasferre denean.*

CAP. XXV.

Oleraren iraunguitceco, etsaiaren
contra ez hasferretceco, eta men-
decatcetie ere guibelatceco, erre-
medio ona da, consideratcea, nola,
cer moldez, eta cer estatutan dagoen çure et-
sai hura, hasferre denean, mendecatu nahiz
coleratua, çutçaz gaizqui erraiten duela da-
billanean. Eta edirenen duçu (lehen ere adit-
cera eman den beçala) orduan çure etsai hu-
ra, itsu dela, erho dela, centçutic, eta adimen-
ducic campoan dela. Beraz nola, baldin ba-
cendu anaia bat erhoa, adimendutic iaucia,
eta harc anhitz gaizqui eguin, eta erran ba-
liaçacu, eta bere buruari ere cenbait colpe
gaixto eman baliaço, damuago baitcendu-
que, ceure anaia haren calteaz, eta haren ha-
la içaitcaz, eguiten, eta erraiten derauzquit-
çun bidegabe guztiez baiño: hala halaber be-
har duçu içan damuago çure etsai, colerac
çrauciric dagoen harc, bere buruari eguiten

310 COLERAREN TRAVNGVITCECO,
derautçan caltèz, çuri eguiten derauzquit-
çunez baiño.

Haur batec, edo succarrarequin nahastric dagoè batec, edo cein gauça erran agatic, etçara bar ere affaldatcen, eta ez ceure sosegutic cantitcen. Ceren baitaquiçu ecen hec eztaquitela cer mintço diren, eta ez cer hari diren. Hala bada coleran dagoenac ere, eztaqui cer mintço den, eta ez cer hari den. Eta halatan halacoagatic, eta halacoac gatic, eguincioen othoitz gure salbatçailleac bere aitari, erraiten cioela, *Pater ignosce illis quia nesciunt quid faciunt.* Aita barcca iaceçu, eztaquite cer hari diren. Ceren coleran baitaude. *Cogita quod non est in se, qui vituperat, sed insanit; et non moleste feret consumelias ipsius,* dio san Crisostomoc, pensa eçacu eztagoela bere baithan gaizqui erraiten hari dena, baiña adimendutic campoan dela, eta baldin hala pensatcen baduçu erraxqui pairatucoituçu eguiten derauzquitçu bide gabeac. Prefuna hofferretuac ez tubere burua eçagutcen eta ez nchor iccullen, itfu da. Eta itsuac incontru ioitea, eta iragaitean aurizquitcea ezta mirestleco, etçara hargatic hasserretu behar; eta hasserretçecorç ere, ceure buruaren contra hasserretu behar çara, eta ez itsuaren contra, eta ez coleran dago enaren ere. Ceren çu baitçara argu; eta hura itfu: çu çuhur, eta hura erho: çu ceure tentuan eta çentçuan, eta hura han-

Luc 23.

Chrysof.

Hom. 79.

Tom. 2.

SEY GARREN ERREMEDIAO. 311

dic arhean, eta campoan. Beraz paira beça çuhurrac erhoa, arguiac irsua, eta coleratic eztuenac colerá dagoena. Haur da erremedio ona, etsaiari barcatceco, eta pairatceco, haren eguin erranez conturic ez eguiteco, nola, eta cer moldez dagoen, coleran dago enean, considerateca.

---

*Coleraren irauguitceco sei garren erremedioa.
ez bilhatcea cer diosen guicaz iendec.*

CAP. XXV.

Ere sofeguan egoiteco, affaldatu gabe, eta hasserretu gabe bicitceco, ezta bide gaixtoa, gutçaz iendec cer erraiten duten ez bilhatcea eta ez galdeguitea. Hala erraiten du Senecac, *Non expedit omnia videre, omnia audire, multa iniuria nos transeant, ex quibus plerasque non accipit, qui nescit.* Ezta compli, ezta on, gauça guztien iaquitea, iccusstea, eta ez ençurea: iragan bedi anhitz gauça, guc iaquin gaberit, ceren ezta quienac eztu dauuric hartcen.

Senec. libo
3. de ira
cap. 11.

Nahi oaducu sofegu onean, eta hasserretu gabe egon, ez sobera galde, ez sobera bilha. Billa dabillanac edirenen du, eta batean ezpada bertcean, bere burua eguitecotan ibenitoco du. Ezta on barrendari içaitca, ezta om

312 COLERAREN IRAYNGVITCECO.

celatan egoitea, eta ez iragaiten diren gauça guztien iaquitea. Anhitz eran ere eccartcen derauzquigute elha-berriac, erran-merranac, ençuren dugu cer dioren vrliac, eta sandiac, hunelacoc, eta halacoc, eta gueroc ere defros gara iaquitera. Baiña guero iaquin dugunean, edireiten dugu nahi ezruguna : eta guero handic iauzten, eta coleratcen gara. Eta are orduan anhitz gauça eguin behar dugu, gueure ohorea gatic ere, baldin iaquin ezpagueñdu, ezpa:quinen halaco eguitecotan içanen. Eta hala hobe da anhitz gauçaren ere, ez iaquitea.

Eta are guehi ago iaquin agatic ere, on da dissimulatceca, ez iaquin iduri eguiteca, ez iaberceca, ez bere gainera hartçea, edo defencufarceca.

Erregue Saulez Erreguetu berrian, mintço ciren iende batçut gaizqui, eta hain hurbil, eta haguitz, non Erreguec berac aditçe baitciten. Ordea hurua bertce alderat itculi, eta dissimulatu çuen, ez aditu iduri eguin çuen. *Dissimulabat se audire* Eta halatan, handic pitz ahal citequeyen su guztia irauñgui çuen.

Egun batez Arquelao Erregueari, carrican iragaiten cela, aurtitqui cioten cenbait vr burutic behera. Era ezraquigü ala vste cabean, ala berariaz. Baiña compaiñiacoac hafi ciren erraiten, hura cela aufartcia handia, eta baldin

SEIGARREN ERREMÉDIOA. 313

baldin gaztigatcen ezpacen, hurrenecoan
 guehi ago eguiven çutela. Ordea bere hala Plucan in
 Erreguec berac sofega aracicitné, erraité çue- Aphokthē
 la. *Non me respersu.* Euçue baquea, ezta bide
 gaberic eguin. Vr haur aurthiqui duenac,
 eznav ni butti, ceren etciaquien ni' nint-
 ceta. Etçuen bere gaiñera hartu, eta ha-
 laran hobequi ago, eta erraxqui ago, erre-
 mediatu çuen, eta itaungui pitztera cihuan
 sua.

Vespasiano Emperadoreac hain çuen con- Aurelius
 ditione ona, eta onera emana, ecen nahi et- Victor de
 çuen beçala, edo haren presunari etcegoçan vitis Impē-
 beçala, nehor minçatcen ceicanean, edo dif- rato.
 simulatcen çuen, edo cenbait hitz iocola-
 riz eta dostailluz, cenbait irti, eguiteco sol-
 hafez edertzatcen çuen, eta guero bere ce-
 gocan ohorearequin, deus galdu gabe, guel-
 ditcen cen.

Hala Erreguec Antigonoc ere, ediren bait- Senec. li. i.
 cen egun batez hartçaz gaizqui mintço ciren de ira, cap.
 compaiñia batetan, erran cerauen. *Longius* 22.
discedite, ne vos Rex audiat. Coaste vrrun ago,
 Erreguec adi etçaitçaten. Beraren contra
 mintço ciren, eta berac apartacitecilla erran
 cerauen: eta handic bera laudoriorequin, eta
 bertceac, ahalquetuac, guelditu ciren. Iaqu-
 nez guero, ençunez guero, eta entçunari ia-
 beturic, bere gaiñera hartuz guero, gaitz da
 coleratu gabe, mendecatcera enseiatu gabe,

314 COLERAREN IRAUNGVITCECO

colperic eguingabe, edo haucitan, eta eguitecotan, sarthugabe guelditcea. Cererremedio bada, hautatic guztiotaric escapatceco? Ez deusgalde, ez bilha, ez iaquin; eta iaquinez guero ere, eguin ez iaquin iduri, dissimula, ez eguitecoari iabe, ez bere gainera har, eguin bere burua itsu, mutu, eta gor.

Haur da erremedio ona coleraren irauunguitceco, bere buruari eguitecoric ez emaiteco, diferenciarian nehoerquin ez sartceco, eta baquean, eta sofeguan, coleratu gabe egoiteco.

---

*Coleraren irauunguitceco, gaineraco bertec
erremedioac, capitulo hunetan, la-
bur? qui eçarriao.*

CAP. XXVII.

TAiru, eta paciencia içaiteco, bata bertcearequin ez haslerretceco, considera deçagun, ecen Adanen seme guztioç, eta guztiz ere guirifinoc, gorputz bat garela, eta gorputz hunen buru, Iesu Cristo gure salbatçaillea dela. Hala erraitendu iondone Pauloc. *Vnum corpus sumus in Christo Iesu, finguli autem alter, alterius membra.* Gorputz bat gara Iesu Cristo bai-

AZQVEN ERREMEDIOAC. 315

than, eta bata bertcearen miembro, eta parte. Beraz hunelatan elccar onhetsi behar dugu, gorputz eco miembroec, eta partéc elccar onhesten duten beçala.

Gorputz eco miembroetan ezta imbidia-ric, eta ez mendecuric. Oññac cerbitçatcendu escna, eta escuac oiña. Oññari behazto paru agatic, eztió escuac colperic emaiten. Hortzec miñia autsiquitcen dute nean, norc hargatic atheratecintu hortzac? Beguiac leccu goragoan daude, oññac baiño, ordea hargatic, beguiecc ecertan dadutçate oññac, eztimatceintuzte, eztuzte arbuiatcen. Añititice ahal daguiten guztia elccarri laguntceñçaitça, eta baldin eguiten ezpaçaitça, bere caltetan faltetcen dute: Ceren baldin beguiecc arguitcen ezpaderaueça oñey, oññac behazto patuco dira, eta beguiac iracico. Sabelac iaten ezpadu, çangoac flacatuco dira, eta bai sabela bera ere ñhartuco. Ez laguntcea, bat bederac bere caltetan eguiten du. Eta halatan haur iccuffiric guztiecc elccar daducate, elccarri laguntceñçaitçate elccar onhesten dute. Eta bat ac bertceari, cerbaitetan huts eguin agatic, elccarri pairatcen, eta barccatcen diote. Hala bada guc ere elccarri pairatu, eta barccatu behar diogu, eta amorio eduqui, ceren gorputz bat, eta gorputz bateraco miembroac, eta parteac baiçara.

316 COLERAREN IRAUNGUITCECO

§. I.

Aelianur.

Halaber coleraren iraunguitceco on da cerbait lani jotcea, bertzetan pensatcea, gogoaren aldatcea. Hala erraiten duze eguiten çuela Climas ceritçan batec, coleraren eritasunaz vçuitua sentitçen cenean, aldatcen cela; bertce eguitecotara, foimuz, eta cantuz hasten cela, eta halatan bere gaitza, eta colera ahanzten ceitçala, eta sofegatua guelditcen cela.

Halaber erremedio ona da, coleraren guibelatceco, consideratcea, ceure ere anhitz huts, eta falra eguiten duçula, baiha hargatic eztuçula ceure burua cehatcen, eta ez penatcen. Erremedio haur vçuitu çuen Senecac, erran çuenean. *Poteris non irasci, statim visque, si sibi tacitus ad singula, quibus offenditur, dixerit. Hac et ipse commissi.* Badagoque hafterretu gabe, bide gabeac errecibitcen dituen, baldin orduan berean, erraiten badio ichilic, bere baitan bere buruari. Nic neronec ere eguin nuen noizbait hunein bertce. Eta badio san Gregorioc ere.

Senec. lib.
de ira cap.
28.

Gregor. in
Moral. li. 5.

Quasi aqua ignis extinguitur, cum surgente furore animi, sua cuique ad mentem culpa reuocatur. Quia erubescit, peccatis non parcere, qui Deo vel proximo, saepe se recolit parcenda peccasse. Vra luaz iraunguitcen den beçala, iraunguitcenda co-

AZQVEN ERREMEDIAC. 318

Iera, ere bat bederac bere faltén gogoratceaz. Ceren ahalquercenda, edo ahalquertu behar luque, bertceri ez barccatceaz, berac barcca-quiçunguehi ago, edo hain bertce duenean. Ezta çuhurtcia, faltetan erortcen denac faltatan erortcen denaren gaitz estea, eta gazti-gatcea. Ceren halatan berac ere bere burua, gaitzetsi, etagazti garu behar bailuque.

§. 2.

HAlaber coleraren iraunguitceco, onda, Adisquide baten. Mecenas baten aldacan içaitca. Hare limburtcera çoha cinean, colerac itsuturic erhoqueria baten eguitera çaramacinean, capatic thira çaitça, auifa çaitçan, eta erortceric beguira çaitçan. Guizon bat cihoan behin, bere gogoz bertce baten hiltcera: eta itcusuric bere adisquide batec, nola cihoan, galdeguin ceraucan. Norat çoaz horrela barmaturic? ihardersi cioen. Hunelacoren, vrliaten hiltcera noha. Eta cer içanen da, baldin hare çu hiltcen baçaitu? Ezhintcen horretçaz orhoitcé. Adisqu deac orhoit araci çuen, eta orhoituric, guibelaz bifur araci çuê.

Anhitzeran eguin cioen officio haur Mecenas bere adisquideac Augusto Cesar Emperadoreati. Eta guztiz ere egun batez, Emperadore hare, colerac itsuturic eman baitçuen sententia gaitxo bat, eta haren arauaz

318 COLERAREN IRAYNGVITCECO

iende handia, baitceramaten galtcera, esqui-
ribatu cioen Mecenas bere adisquideac, eta
igorri escutic escura, bera iend'artean vrrun
egonez, buthun laburbat, erraiten cioela. *Sar-*

Zonat. T. 2.
Annal.

ge carnifex. Iaiquiadi carnacera, iccuffac cer
hari aicen borroera. Emperadoreac buthun
hura hain laburra, eta cinezcoa errecebitu
quenean, note eguina cen, icenic ezaquen
ere, eçagucu çuê bere adisquidearen letra, eta
escua; hartu çuen parte onera, eta bere hala,
bere falta eçagucuric, colerac eraguin cerau-
cala iccussiric, barccatu cerauen guztiey. An-
huz valio du adisquide leyal baten bere com-
pajñan içaiteac, hanc egurac erran diatçon,
eta deuserran gabe ere, vecondoaz vtqui de-
çan edo begui az kheñu eguin diacon. Ceren
batçutan guchi ago eguiten du kheinuac, mi-
hiac baiño. Gauça baten eguitera çohaçineâ,
eta ceure adisquideac eztaguiçula, erraiten
deratçunean, ezalbaitcenegui, guibela al-
baitcindeci. Ceren comuniqui orduan hobe-
qui dacusa çure adisquide hanc çuc baiño,
Ceren çu nola baitçau de deliberatua, eta bai
batçutan passionatua, eta irsutua ere, eztaçu
den guztia iccusten. Baiña çure adisquideac
eztu passioneric, argui ditu beguiac, hanc den
beçala, eta behar beçala, iccusten du.

Etçait egundaino neure adisquidearen
auisua en contra, eguin dudan gauçatic, on-
gui guerthatu. Midicuat ere, munduco ho-

AZQUEN ERREMEDIOAC. 319

berena bada ere, eritcen denean, bertce midicuen escuetan vitzten du bere burua, bertceren auisuz, eta ordenantçaz midicinatcen, eta errecaicçen da. Bada coleran dagoena eri da. Beraz nahi badu sendatu, beha bequio bere adisquideari, gouerna bedi haren conseilluz, eta auisuz, ceren halatan edirenenda ongui, eta ez bertcela.

Finen ez coleratceco, eta colerac dioscun gauçatic ez eguitecò oraicorç azquen erremedioa da, consideratcea, eta gueure baithan barren pensatcea, cein gauça ona, placenta, eta ondore onetacoa den, ez iharduquitcea, mendecn bilha ez ibiltcea, baquean egoitcea.

Quis enim labor est fratri indulgere conturbanti? Labor quidem in remittendo nullus, in retinendo autem inimicitias maximus, si quidem iracundia liberari, maximam redat menti quæsetem, & valde hoc est facile volenti. Neque enim necesse est maria transfretare, nec longis uinibus peregrinationem subire, nec montium excelsa ascendere, nec pecuniam impendere, nec corpus intendere, sed sufficit velle tantum mado. Cer trailla da etlaiari barcatcea? Ez bat ere, dio san Crisostomoc. Ceren ezta hartaracotçar itzaforie iragan behar, ez bidean ibili, ez mendian gorraigan, ez diruric gastatu, ez gorputzic higitu, eta ez bertce traillauric hartu; nahia behar da, eta ez bertceric. Baiña eguiteco hãdia da, eta pena garria ez barcatcea, ea nondic

Chrysoſt.
ſerm. 22.
T. 2.

320 COLERAREN TRAVNGVITCECO

edo nola mendecatuco den bethiere gogoe-
 ran egoitea. Eta ezpere comparaitçatçu, eta
 comunzta elccarrequin, etsaitafunean, eta
 mendecatceco desiran ibili çaren dembora,
 eta etsaitafunic gabe, baquean egon çarena,
 edo çaudena: eta iccuslico duçu cer different-
 cia den bien artean, cenbat dohan bateic
 bertcera. Edirenen duçu ecen, lehen anhitze-
 tan ere, compainia barçuetaric aldaratu be-
 har cenduela, çeren hanguertharçen baitcen
 cenbait çure etsai. Halaber edirenen ducu, le-
 hen cinela guerlan, eta orai çarela, victoria
 erdietsiric, baquean. Ceren san Crisostomoc
 dioen beçala. *Victoria contra iram est quidem
 maxima, non eum iniurias ulciscimur, sed cum eas
 æquo animo toleramus.* Etsaitafuneco victoria,
 eta garaitia, eztago ez mendecatcean, eta ez
 ordaiñaren bihurtcean edo doblearen: baiña
 dago barccatcean, eta bide gabèn patientqui
 pairatcean. Ceren orduan ceure etsaia, ceure
 burua, eta Deabrua ere garaitcen baititurçu,
 eta arima, eta gorputza ere baquean, fose-
 guan, eta fegurean ibentcen. Cein baita gança
 handia, laudatcecoa, eta lehen baiño lehen
 gueroco beguira egon gabe, etsaitafunaren
 vtzteco, lehenen gainera. erremedio ona, eta
 consideratcecoa.

CERGATIC BEHAR DIOGVN 321

*Cergatic behar diogun gueure etsaiari barccatu
 eta amorio edugui. Lehenbuico arra-
 çoina. Ceren laincoac manar-
 cen baitu.*

CAP. XVIII.

RRan dugu cenbat calte eguiten du-
 en mendecatceco desir, deso ena-
 tuac, eta hâdic fortcê den gaitz eriz-
 coac, ibeni dugu halaber cen bait
 erremedio, eta consideracino, ez hasletretce-
 co, mendecuen vitzeco, eta coleraren irau-
 guitceco.

Bada orai behar da iaquin eta consideratu,
 materia huneraco ponturic principalena, ea
 nola behar dugun gueure etsaiaren alderocot-
 çat goernatu: behar dugunz etsaia onhetsi ala
 gaitz etsi

Eta baldin onhetsi behar badugu, ea cergatic
 cer causaz edo arraçoiñez behar dugun õhetsi.

Lehenago legue çahartean, leguea gaizqui
 adituric, etceducaren beccatu etsaiaren gaitz
 estea. Ceren nola legueac mianarcen bait
 çuen adisquideac onhetsi eitçatela, eta etsaiez
 ezpaitçuen deus erraiten eta conturic eguiten
 handic atheratcen çuten, beraz etsaiac gaitz çet

322 CERGATIC BEHAR DIOGVN

ahal citçaquerela.

Math. 5

Baiña cerutic lurrera iaufsi cenac eracutsi çuen, cer eguin beharceñ hunetan ere, erraiten çuela. *Si enim diligatis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis, non ne & publicani hoc faciunt.* Adisquidearen onhetseaz, cer itabaci cer etquer eta merecimédu vzeduçue içanen duçuela? Ientilec, Iaincoric eçagutcen ezutenec eta iende gaixtoec ere, eguisen dure horri, hec ere onhetsteintuzte bere ongui eguilteac. *Diligite inimicos vestros.*

Etsaiac, etsaiac onhetfi behar dituçue, gaiz qui eguiten deratçueçaney eguin behar deraueçcu ongui. Eta cenbatenaz eta hec çuey gaizqui ago, hsnbatenaz çuec hey ongui ago *Vince in bona malum.* Onguiaz gaizquia garaitu behar da.

Ordea cergatic onhetfi behar dugun gucere etsaiac? Eguiten deracunari gaizqui cergatic eguin behar diogo ongui? Dugun iaquin, dugun bilha cenbait arraçoiñ?

Lehenbicitico arraçoiña, alde guztiz lehenblecicoa, ezetz, ezin derraquegun beçala, Oñ escuetan lotcen gaituena, da, Iaincoaren manua eta vorondatea. *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.* Nahi duenac berra nahi duena baiña nic erraiten deratçuet çuey, onhetz ditçatçuela ceuen etsaiac.

Cicero de nat. deorũ.

Pythagoras Philosopho handi haren discipuluec, etçuten bertce manuric behar, eta ez

BARCCATV EFA AMORIO EDVQVI 323
 arraçoinic, iaquitea baicen, heque nabufiac
 erran çuela.

Nabufiac erran du, nabufiac manatu du be-
 raz hala da eta hala eguin behar da. Haur cen
 hequen hirtzuntça. Bada guretçat, guc gue-
 ure etfaiaren onhefteco, ezta afeo içanen, on-
 hetz deçagula Iaicoac manatec duela, iaquitea

Presuna batec, bide gabe bat eguiten derat-
 çuncan, guetthat cen da, emplegatcen baitira
 bitartecoac eta arartecoac, ongunden eguite-
 co lehenbicoric ethortcen çaitçu, ceure la-
 gun bat ceure adisquide-quide bat, eta harc
 erraiten deratçu.

Badaquit vrliac bide gabe eguin deratçula
 baiña vrriquitan dago damu du, eçagutcen
 du bere falta, eta hala ene amoreac gatic bar-
 catu behar dioçu adisquidetu behar çarete.
 Honela erraiten deratçu ceure lagun adisqui-
 deac. Baiña çuehari erraxqui erraiten dioçu
 ez etz, ezruçula nahi, ceren ezparçat çaitça
 ahalque, ezpaitaduçaçu ceure burua baiño
 guehi agoren.

Çure lagun haren ondoan, harc deuz e-
 cin eguin duenean, ethortcen çaitçu bertce a-
 rartecobat, handi agoa eta ahalquesun agoa.
 Eta ez hain erraxqui, nola lehenari baiña ce-
 ren colera handian baitçau de hari ere emaiten
 dioçu eça erraiten diocu, eztaquiçula othoi
 gauça hartçaz mintça, ceren sobera çaudela
 errea çaurtua eta guiharran vquitua.

324 CERCATIC BEHARDIOGVNETSAIARI

Azqueneá éplegatcē da erreque berav eta hare bere hala haustē çaitu beratcēçaituētçatçaitça ez etz erraitera aqla: cen.

Bada baldin lurreco parte baten Erregue bati, egun baldin bada bihar içanen eztenari aularteen ezpaçatçaitça ezetz erraitera, mundu guztico Erregueari, Jaincoari berari, nolatan aularrucó çatçaitça ezetz erraitera contratcera, eta manatcen çaiçuenean onhetz deçagula ceure etsaia, eztuçula onhetzi nahi eta eztiçula barccatu nahi, erraitera?

S. I

ERrenen duçu, comunzqui etsaigoan dau denec bere etsaigoaren ede-ztatceco eta estaltceco erraiten duena. Nic Barccatcen diot, eztiotçaitzic desiratcen eta ez ordnatcen. Aircitic nic neuretçat nahi nuqueyen beçanbat ontasun, demolaJaincoac. Baina eznaçaiçica mintçata nahi, eta ez tut nahi mintça daquidan.

Ezta bertcē gauçatic, harequin deus ez tudala nahi baicen. Hunela erraiten duçu bafia eztaquit, ongui erraiten duçunz. Ceren badirudi ecen hunela elcarrequin mintçatcen ez tirenac ez tirela vorondate gaxto gabe.

Eçagü dira bere hitz etá eta solhaserá. Ceren ezterraquete elcartez onguiric, itchorapenez edo baicen: obretan ere elccarrent beharicen eta meneratcen direnean, elccarri a-

BARCCATV ETA AMORIO EDVQVI 325

ahalez heltcen çaitça.

Bada gogoaz eta vorondateaz denaz beçan batcan, berac ibenceintut leccuco , cerç berec daquite cer vorondate duten elccatren aldera corçar. Eta baldin ongui pensatcen eta confideratcen badute , edirenen dure , badutela barren hartan , cen bait vher dura , cen bait herra eta gorrotu , eta ez dioten beçain bere gogoia eta bihotzac garbi eta clar.

Erremental deguian , harotzaren suregui- an, hauscoac haice emaitetic guelditcen dire- nean , badirudi eztela suric. Ceren bere ha- la iccatzac, ilhaunec estaltcen baitira. Ordea higitçatçu appurbat hauscoac, eta iccuslico duçu nola bere hala berriz , sua aguertcen den Hala aguertcen da bada elccarrequin mintçat- cen eztirenen arteco vorondate gaitçoren sua ere , den occasinoric itipiencan elccarren behartcen direnean.

Ordea vorondate gaitçoric eztenean , ez mintçatcea bera, ez salutarcea, edo ez conuer- fatcea beccatu othe da?

Vide Casel
in summa
verbo odiu

Baldin comunzqui, guiristinoac guiristino equin, ahaideac ahaidequin , eta herricoac herrico equin beçala , bidean incontractean. deus galdeguiten deratçunean , edo berce casuric guerthatcen denecan ihardesten ba- dioçu salutarcen baduçu , eta vorondate gait- çoric ez içan berce gaitçeracoan labuzqui v- ci agatic adisquide mani batequin beçala,

326 CERGATIC BEHAR DIOGVN

harequin ez ibili agatic : badirudi ezcela ora-
duan beccaturic : guztiz ere baldin vste badu-
çu , maiz minçatetic eta elcarrequin seguit-
etic , ethor ditequeyela calte, nola ethortcen
baita batçutan. Ceren badira iende batçuc
hain occasinotfuaç , arrunquide gairzac bat-
cari ondicozcoac , eta incontru gaixotacoac
non hobe baita halacoey alde eguitea , eta
hequen bidetarie eta incontruetarie ihez egui-
tea , eta aldarateca , iguriquiteca baiño.

Ordea ceren apartaturic ibiliceac , elccare-
ren incontruetarie ihez eguiteac , eta eder-
gallu baicen elccarrequin ez minçatçac ,
erran nahi bairu , badela bitartean , cen
bait etfaigoa eta vorondate gaixto , erraite
hura gatic , etsai fama gatic , etahartan
emaiten den escandalua gatic baldin errai-
te hura , etsai fama hura eta escandalua i-
raunguiccen ez paduçu vorondate gaixtoric ez
içan agatic ere etçara peril gabe ceure conci-
entcian , ceren obligatu çara , eta obligatu ga-
ra , baldin barrencâ guiristino bagara çapoâ ere
guiristino garela eraçustera eta aditcera emai-
tera Ezçara obligatu adisquidequin beçala , et-
faiequin gueure sequeretuez eta eguitecoez
minçatcera , hequin maiz ibilcera , eta ez he-
quen gana , adisquidetara beçala ioaitera As-
co da salutatcea , munduac etsai eduqui ezçait-
ça queyen beçala bicitçea , vorondate gaixto-
ric ez eduquitcea , eta escandaluric ez emaitca

BARCCATV ETA AMORIO EDVQVI 327

Gaiñeracoan norc bere eguitecoac eguin ditçala eta behar duena, behar due narquin solhasta dadilla.

Eguiada ordea, saïdu içaiteco, guirifino comu ney abãtail eramaitcco, ezta asco salutatcea, voródate gaixtoric ez eduquitcea, eta ez escandaluric ere ez emaitca; baiña guzti eguin behar da içan orobar, guzti equin behar da içan solhasturi amoltsu eta arronter.

Eta are guehi ago ezta asco gaizqui eguiten deracunari gaizquiric ez eguitca, baiña ongui eguin behar diogu. Ceren hura da sainduta-suna, perfettasuna, deboçinoan complitu içaiteca, eta Iaincoac caritateaz eta amorioaz eman deracun manuaren complitcea?

§. 2.

ERran dugu barccatu behar diogula gueu-
Ere etsaiari eta amorio eduqui, ceren hala manatcen baitu Iaincoac. Ordea noiz manatu orhe çuen? Orcegun saindu arratsean, hii behar çuen bezperan, bere azquen finean, candela escuan harturic beçala cegoenean. Emazteaz orhoitcen da, bere senharrac hiltceracoan, errancioen azquen hitzaz, eta bai semea ere, orduco bere aitaren conseilluaz.

Bada gure Iaungoicoac bere azquen finean, mundu hunetarie bertcera partitceracoan, erran cerauen bere discipuley eta hequin batean guri guztioy.

328 CERGATIC BEHARDIOGVN EYSAIARI

Ene discipuluac, ene guiristino maiteac. badaçusaçue, nola nagoen nola heriotcea hurbildu çaitan, sarri hil behar dudan, eta neure testamentaren eta azquen ordenuaren eguiteco ordu dudan. Bada ene azquen ordenua, ene azquen vorondarea eta manua hauta. *Ioan. 15. ut diligatis inuicem.* Elecar onhetz deçaçuela etlajari barcca diaçoçuela.

Hunetan içanen çarete seiñale, hunetan içanen çarete eçagutuac, eneac eta ene escolan eta compainian haciac eta iccassiac çareta. *Ioan. 13. In hoc cognoscent omnes quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis adinuicem.*

Badaquiçue, cenbat bidegabe, eguin cioten, Ioseph Pariarcha handi hari bere anatic : Nola gaitzetzi çuten eta saldu çuten: Eta nola guero halabet demboraren buruan, guti vsteric, bere anaia sal duaren beharrera, eta menca ethorti ciren, herçtura handian iarri ciren: hain handian.

Ecen guero bere aita Iacob hilceyenean, hafi baitciren elccargana vilduric, elccarri eraiten. Cer içanen da bada orai gutçaz? Hilda gure aita prestua, ona eta saindua: eta hura bici ceino ongui guinen, segur guinen, ceren haren amoreac gatic, guentre anaiaç barccatcen ceracun.

Baiñs orai, nor valiatuco çaicu? Nor gatic valtatuco deracu? Gogoeta handi çuten bere baitthan. Eta gogoetac, gogoeta eraguiten

BARCCATV ETA AMORIO EDVQVI 329

ten cerauela, errancioten elccarri. Lehen guere aitaren amoreac gatic barccatu ceracfi guere anaiac bada orai ere, haren gatic bera gatic barccatu behar deracu. Eta harraracotçat ioan behar gatçait çà aitaren partez minçatçerra, eta erran behar diogu harquetz molde hunetan. *Pater tuus praecepit nobis anteqm moreretur ut haec tibi verbis diceremus. Obsecro ut oblitiscaris sceleris fratrum tuorum, et peccati atque malitiae quam exercuerunt in te, nos quoque oramus, ut seruo dei patri tuo, dimittas iniquitatem hanc. Quibus auditis flevit Ioseph.* Iauna, erraitendiotre Iosephi bere anaice badaquiçu çure eta guere aita prestua hil dela eta hil ere ongui eta sailduqui bici beçala hil ere. Hiltceracoan çure galdeguin çuen, eta harç beherapen handi bat eguinic erran çuen. Non da Ioseph ene seme maite hurad Erroçue haren iccus min çadi batequir hilcen natoçeta, eta neure henadicleonea badioçata. Erroçue halaber, oraino coan seme onac beçala bethi ene vorondatea eguin duela eta orai ere eguin behar duela. Eta ene vorondatea, ene azquen adioa eta orhoitza dela, eztadin orhoit, çuec eguin cinioten bidegabeaz, eta maliciaz, baina nahi deraiçnen barccatu, eta halacoric iragan ezpsilliz beçala, anaiaçafun on bat edoqui, eta eracutçi: Haur gomendatcen diodala, eta ez bertçeric: haur çela ene azquç adioa, eta harç ene amoreac gatic eguin behar duena. Hunela bere aitaren par.

Illius
Gen. 04.

330 CERGATIC BEHAR DIOGVN GVEVRE
 tez bere anaiac Iosephi, mintçatu ceitçanean,
 beguiac busli ceitçan, nigarra iauci ceican: eta
 nola mendecatuco cen ecen, befarca bere ana-
 iey lothu ceyen, erraiten cerauela. Aitac ma-
 natcen nau barcca diaçaçuedala: bada halaco
 aitaren manua, eta halaco punradan eta dem-
 boran arimac eguitracoan emana, norc eztu
 complituco? complitu çuen, guztiey barcca-
 tu cerauen.

Hala bada guri ere gueure Iaincoac, bere az-
 quen finean hiliceco demborà hurbildu ceica-
 neau, erran ceracun. Iende onac badacufa-
 çue nola nagoen neutre azquen pontuaren bez
 persu nola bihar hil behar dudan: bada baldin
 orainocoan bat ere onrafunic eguin baderat-
 çuet baldin deusetan ere ene alderacoçat çot
 dun edireiten baditutçue ceu en buruoc, gau-
 ça bat eguin behar duçue enegatic, eta hartçaz
 quitatcen çaituztet. Ha iauna erraçu cer, ce-
 ren bihotz gogorra eta eçagutça gutitacoa iça-
 nenda, çu becalaco aitaren manua, eta pontu
 horretan emana complituco eztuena. Cer?
 Elccar onhetz deçaçuela, etsaiari ene amoreac
 gatic barcca diaçoçuela. Haur da ene azquen
 vorondatea, eta guztien gaiñetic gomendat-
 cen deratçue dana.

Beraz ezta ezetz erraiteric, barccatu behar
 diogu gueure etsaiari, eguin ongui eta eduqui
 amorio. Ceren hala manatu baicaitu gueure
 laungoicoac. eta manatu ere, ez ez noiz na-

GVEVRE ETSAIARI DIOGVN 331

hi den, baiña bere azquen finean, bat bedera
ri, den hiekie trapiena ere, bihotzean batrena
farthu behar litçay caion demboran.

*Bi garren arraçoina, cor gatic behar diogun gneure
etsaiari barcatu da ceren mendatæcea beret-
çai beguiratcen baitu laincoac.*

CAP. XXIII.

Ehorc bide gabe bat eguiten derat-
çuncan eztu nahi laincoac çuc or-
daiñic bihur diaçoçû: berac hartcé
du bere gainera, mendecatcea eta
iusticia eguitea. *Mea est ultio, & ego retribuam
eis in tempore.* Etsaiac gaizqui bat eguiten de-
ratçuncan, çuri baiño guehi ago eguiten dio
laincoari ceren hartan, haren manua lausten
baitu. Ordea eztu hargatic laincoac bere hala
gaztigatcen, iguriquitcen dio, eta iguriqui a-
gatic eztu defohoreric. Beraz eztuçû çuc ere
defohoreric içanen, berce munduraino igu-
riquitceaz, hareraino ez mendecatceaz. Bal-
din orai pacientia baduçû, lainçoari berari,
berac daguiela vitzen badioçû, çaren segur,
berac berari eguin çaicen bide gabea, eta çuri
ere egui deratçurena, colpe batez, escaz gabe,
eta mercei beçala gaztigatuco diruela, eta be-
har den dezçargua etsaiari eraguiné derauata.

Deuc 32

Roma. 123

332 CERGATIC BEHAR DIOGVN.

Cerori ceure escuz mendecatu nahi baçara penatu behar çara, eta anhuç-etan ere deus ecin eguinez guelditu behar çara. Ceren venturaz etsai a çanen baita, çu baiño indartu ago eta bothererisu ago. Eta Liuioc dioen beçala *Vana sine viribus ira*. Indar gabeco colera, hafserrea eta mendecatceco desira parric ecin iragan deçaquey enarena, vanò da, alfer eta guti valio. Eta erraiten du Senecac ere. *Ergo ab ira abstinentum est, siue par est qui laceffendus est siue superior, siue inferior. Nam cum pari contendere anceps, cum superiori furiosum & cum inferiori sordidum*. Nola nahi den dela, beguiratu beharda iharduquitcetic, eta etsaiaren acometatcetic, nahiz dela etsai hura çure berdin, nahiz handi ago eta, nahiz ttipi ago. Cerè berdinarequin iharduquitcea, dudos da eta perilos handia goarequin erhoqueria, eta ttipi agoarequin itsusi eta defohorè. Eta guztiarequin ere haur hunela delaric, eta dela daquicularic ere, iharduqui nahiz çabilteça, desira gaixtoz berthea çaude, eztiocçu etsaiari barccatu nahi. Eta hartan ceure burua galteen duçu. Ceren hartan ceure buruari, etsaiari baiño calte guehi ago eguiten baitioçu. Hala emaiten du aditcera Erregue Dauitec, erraiten duenean.

Pfaln 117. *Circumdederunt me sicut apes.*

Ingaratu nenduten etsaieç, erlec beçala. Erleac nehor autsiquitcen duenean autsiquitcen ago du bere burua, Ceren bere eztena eta bicia han vtzten baititu. Hala guerthat-

Liuius dec.
1, lib. 1.

Senec lib.
de ira cap.
34

GVEVRE ETSAIARI BARCCATV 333

cen çaitçu bada çuri ere, etsaiari autsiqui eguiten dioçunean, barccatu nahi eztioçunean eta bide gaberik eguiten dioçunean, guchi ago eguiten dioçu, ceure buruari.

Eta pontu hunen gaiñean, gauça bat, erran nahi deratçut, iaquin behar duçu ecen çuc ceure etsaiari ez barccatu agatic, eztela handic seguitcen, baldin harc bere aldetic bere eguin bidea eguiten badu, eztioela hari laincoac barccatuco. Orduan ez barccatceaz, ceure buruari eguiten dioçu calte, eta ez ceure etsaiari.

Eta hala beñhi ere bai, baiña guztiz ere cerori ecin mendeca çaitzezqueyenean, consola çaitte eta iaquiçu ecen, laincoa mendecatuco dela. Eta harc eztuela vtzten, eta ez vtico ere, saltaric, gaztigatu gabe: eta çuc cerorec eguinen cinituen baiño, cintqui ago, eta fintqui ago gaztigatuco dituela. Eta nola anhitz etan ere, aita batec bere semea cehatu duenean, çathircen baitu cigorra, eta egotzien sura: Hala çure etsaia, çure cehatçaillea eta penatçaillea ere çathituco du laincoac, eta azquenean egotcico ifernuco sura.

Beraz hunelatan presuna batec, bide gade bat eguiten erraiten edo pensatcen deratçuneã erran behar dioçu laincoari. Jauna badacusaçu certan naicen, eta cer eguin derautan: eta çuri, niri baiño guchi ago eguin deratçu. Eta çuc badaquiçu, nic baiño hobequi cer gazti gu eta cêbat merci duê ezta beraz arraç oin çu çarrê leccuan, nic escuric har deçadan. Eta ha-

334   CERGATIC BEHAR DIOGVN

la arraçoïn den beçala eta manatcen duçun beçala, cerorri vtzten deratçue ceure eguiçua iusticia. Eta huneïn bertceç, ceren fida baiñaiz, eguiten duoula Oray danic mendecatutçat da- ducat neure burua, eta guelditcen naiz neure baïthan sosegatua, eta etsaiari barccatcera deliberatua.

---

*Hirur garren arraçoïna, eta oraitcoz, ^{az}gucnaç
barccatu behar d.ogua gueure etsaiari
Iaincoac guri barccadia çagun
amoreac gatic*

CAP. XXX

Math. 16

Ebar diogo gueure etsaiari barcca- tu, guri ere gueure Iaincoac bar- ca diaçagun gatic. Ceren Iaincoac berac errana da, ecen baldin barc- catcen baderauçagu guc gueure etsaiari, barc- catuco deracula hanc ere guri, baiña ez bert- eela. Eta ezcara gaizqui, guc gueure etsaiari barccatceç, Iaincoac guri, barccatcen dera- cuncan: ecin erran diteque, cein irabaci han- dia eguiten dugun huncan. Ceren nola gauça appurra baita guri eguiten çaicun bide gabea baita handia, eta aldeç infinituqui handia, guc Iaincoari eguiten dioguna, gure barcca- medua ezta deus lascoarenarequi cõparaturic

Badira gauça batçue, berac baccatic, bere eguiteç gaitz baitira, baiña bertce batequin iuntaturic eta elcear harturic erraz dira. Odol

GVEVRE ETSAIARI BARCCATV 335

atheratcea copatcea, purga vher baten, edari min baten edatea gaitz da, penos da, baiña ofasunarequin iuntaturic erraz da. Sendatcea gatic, gogotic, errecibitcen era pairatcen dira Hala etsaiari ere eguiten derauzquitçun faltent barccatcea, bera barccatc bere eguitez, gaitz da, Ordea iunta ezaçu, hargatic çuri laincoac, eguiten derautçatçunac barccatcearequin, era ercax idurituco çaitçu. Ertaçqui barcatuco dioçu ceure etsaiari, laincoac çuri barca diaçaçun gatic. Eta hala iende galduac eta adimen du gabcac içanen gara, baldin gueuro probetchua gatic bedere, gueure etsaiari barccatcê ezpadio gu. Eguiçu cõru, ea cenbat becçatu eguin ditutçun orai nocoan, eta cein handiac era nahi baduçu çue barcca diaçatçun hec çuri çeure laũgoicoac, barcca iatçotçu çue ere ceure etsaiari, eguitê derauz quitçunac Presuna batec bide gabe bac eguitê deratçunecã erraitê duçu, eztiuçula barccatu nahi, ez behintçat hain site. Cerê defohore ere badela, bere hala barccatcea. Hori da blasphemias hãdia, laincoarê cõtra minçarcea Ceren hori da laincoaren manusren cõplitçea, defohore dela, erraitca. Barccatu hebar dioçu beraz ceure etsaiari, eta barccatu ere, ez ez edo cein moldez, ez hitzez itçhura penez, campotic eta edergaillu: baiña cin cinçez eta gogotic barrenetic eta bihotzeric. cerê iaquiçu ecen bertçela ezteratçula laincoac

336 CERCATIC BEHAR DIOGVN

barccatuco. cofessaahal çaitexque , gorpuz
 faindua errecibi , barur, ofacinoan egon , eta
 duçun guztia probey eman, baiña hec guztiaç
 etçaiçquitçu deus valiaçuco , baldin barrene-
 an nechori herraric , heguigoaric, gorroturic
 edo vorõndate gaixtoric badiaduçoçu. Eztite-
 que çauria fenda, elhorria barrenean deñio,
 eztiteque beccatua barcca , vorõndate gaixro-
 ac dirauciño. Barberçc buruco çaurietan, le-
 hemic haraguja aldaratcen dute etz heçur crof-
 coa eguertcen , bitartean odol vstelic gueldi
 eztadin. Ceren baldin gueldi baledi, harc mi-
 dicianari eta eçarten den erremedioari , indar-
 ra flaca liaçaiõ eta verthutea edequi : Hala ari-
 maco çauri hunetan ere, lehemie behar da bar-
 reneco odol vstela , eta etçaiçoaren vherfalu-
 na athera eta garbitu. Ceren berçela ezta fen-
 datcetic , eta ez emaiten diren midicinec , eta
 eguiten diren erremusinec barurec , oracinoec
 eta bertce obra onec on egüteric.

§. I.

Bere etçaiari barccatu nahi ezteraucanac,
 ezta editené bere behar orduá aratcetic
 eta ez othoitz eguilleric. Ceren Spiritu fain-
 duac dioen beçala. *In hominem sibi similem non
 habet misericordiam, quis exorabit pro peccatis
 illius.* Bere lagunaz , bera beçalacoaz ezta
 misericordiaric , eta ez vrricamenduric
 noré eguinen du bada othoitz halacoa-

Ecclesi 29

GERGATIC BEHAR DIOGVN 337

ren beccatuac gatic? Ez sainduc, ez Ainguiruc eta ez are misericordiaren amac ere. *Gerens* Iacob 2.
 jondone Iacuec dioen beçala. *Iudicium sine misericordia, illi qui non facit misericordiam.* Misericordia gabeco iusticia, eguin behar çaica, misericordiaric, eguiten eztuenari. Et çaica barçatu behar, barccatu nahi eztuenari. Eta halacoac eztu berac ere nahi barcca diaçoten. Ceren, *Pater noster*, erraiten duen guztian, eguiten dio Iaincoari ochoitz, erraiten duela.

Dimittite nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Matth. 6.
 Iauna barcca iatça gutçu gueure çorraç, guc gure gana çordun direney barçatcen derauztegun beçala. Erran nahi du. Iainco iauna barcca iatça gutçu çure alderacoçat eguiten ditugun falrac, eta beccatuac, guc gueure etfaiey, gure alderacoçat eguiten dituzten hutsac, eta gaizquiac, barccatcen derauztegun beçala. Eta ala baiña ezterauzetçu çuc barccatu nahi, ceure etfaiey, eguiten derauz quitçutenac, beraz eztuçu nahi barcca diatçatçun çuri ere ceure Iaincoac, eguiten derautçatçunac. Ceren nola eguiten baituçu çuc çeure etfaiarequin, hala eguiten dioçu Iaincoari ochoitz, daguiela çurequin.

Falta bat nehorc eguiten daratçunean, erraiten duçu duçun bothere guztiaz : Nic haur hari barcca, lehen bicia galneçaque. Eta

338 CERGATIC BEHAR DIOGVN

eztuçu consideratcen, eta ez penfatcen, çuc Iaincoari falta handi agoac eguin agaric, nahi duçula guztiarequin ere, harc çuri guztiac barccatdiatçatçun.

Considera eçacu bada çuc, ceure etsaiari barccatu nahi ezterauaçuna, barccatu cerauela Iaincoac, bicia edequi ceraucaten etsaiçy, eta are guehi ago eguin ceraucala bere aithari, hequen gatic orhoitz, eta oraiño ceure etsatec ez teratçutela çuri halaco minic, eta chimicoric eguin considera eçacu halaber, cer erraiten duen Spiritu sainduac. *Memento nouissimorum & desine inimicari.* Orhoitçaiteci ceure azquen fineco eguitecoez, heriotceco pontuaz, arimaren ilquitceco dembora perilos hartçaz, eta orduan eman beharco duçun contuaz, eta hetçaz orhoiturie, vtzquitçu etsaigoac. Orhoitçaiteci nola nabico duçun çuc orduan, azquen oren hartan, eguin deçan Iaincoac çurequin; eguiçu bada çuc ere orai hala ceure etsaiarequin. Ceren haur da Iaincoaren manua; haur da harc nahi duena; haur da bethi ere, eta guztiz ere bere azquen finean gomendatu deraçuna.

Bihoa beraz etsaigoa, aparta bedi egun beretic, gueroco luçatu gabe, mendecatceco desira desordenatua. Ceren halatan içanenu gara eçagun, eta seiñale, Iesu Cristoren escolan iccassiac garela, haren discipuluac garela. Eta bicico gara bihotz vccaldiric, assalduric,

EGVITENDITVEN CALTEZ. 339

eta iccararie gabe; baqueah dagoen bat, mendecuric gogoan eztuen bat, eta guztiequin adifquide, arroncer, eta solhasturi deo-
bat, bicitcen den beçala.

*Cenbat calte eguiten duen haraguiaren beccatuac, lehenbicicoric isfucen duola adimendua, eta nola behar den hartan sartcesic beguiratu, eta sarthuz guero ere, lehen baiña lehen ilquiscera en-
seiatu.*

CAP. XXXI.

BAldin bertce beccatuetan hanbat calte eguiten badu hucamendutan ibiltceac, erremedioaren guero vtzteac, cer eguinen du emaztètaco beccatuan? Haraguiari hain plazer çaicari placerean? Bat bederac naturalqui desiratcen duenean? Eta baldin errden eguiterac vtz badadi, atieratecco, eta camporatcecco hain gaitz denean?

Baiña ceren materia haur baita hain handia, eta lucea, perilosa, eta limburcorra; diçagun lehenic eguité ditué calteac, eta emaiten diruen eguitecoac confidera, eta conta; eta guero halaber eman behar çaitçan purgac, eta erremedioac bilha, eman, eta ordena,

Eta itças hondar gabe hunetan sartcen nai-

340 HARAGVIAREN BECCATVAC

cela, eztut vste dela, eztaquenic, gure ari-
maren etsaiac direla hirur.

Mundua, Deabrua, eta haragui. Eta hirur
hautaric gaixto ena, perilosena, eta barren-
correna. dela haragui. Haurda etchecho ohoi-
fia, barreneco etsaia, bethiere gurequin da-
goena: Qurari pipia, oihalari cerrena, vrdaiari
cedena, eta haraguiari harra beçala, gau eta
egun alha çaicuna; tentatcen, eta narritatcen
gaituena, gueure ganic ecin egotz deçaque-
guna. Halaco moldez ecen errax ago baita
hartçaz minçatcea, eta beguiratu behar dela
erraita, beguiratcea baiño. Hala erraiten du
Valerioc. *Luxuriam accusare facilis est quam
vitare.*

valer. max.
lib. 9. cap. 1.

Flaco da haragui eta sendo. Flaco deffen-
datceco, sendo tentatceco, eta quillicatceco.
Anhitz habe, fabore, eta sostengu behar du, on
edukitceco, erori gabe egoiteco, eta asco du
deus guti, occasino ttipi bat, limburtceco, be-
haztopatceco, eta erortceco. Hargatic erran
quen san Agustinec. *Inter omnia Christianorum
certamina, sola duriora sunt praelia castitatis, ubi
quotidiana est pugna & rara victoria.* Guiristi-
noen arteco guerlaric handienac, eta gogor-
renac, castitatearen guerlac dira. Cerenhan
baita gudua, eta combata egunoro, eta victo-
ria, eta garaitia, bakhan, era gutitan. Halatan
da san Agustinec berac errana. *Nullus tot Dia-
bolus animas rete capit, quod laqueo pessimarum.*

Aug. serm.
250. de tēp.
Tom. 10.

Aug. epist.
206. T. 2.

EGVITEN DITVEN CALTEZ. 346

mulierum. De abruac anhitz sare badu ere arimen atcemaiteco, eztu batez ere hanbar atrapatcen, nola emazte gaixtoez, eta hec hedatcen, eta paratcen dituzten artéz, sareéz, lachi-oez, eta segadez.

§. I.

HAndiac dira haraguiac, eta haraguiaren amorio defordenatuac eguitendituen calteac. Eta calte pincipalenetaric bar; pincipalena ezpada ere, da adimen duaren goibeltcea, ilhuntecea, eta itsutcea. Presuna amurufac ezta cusa, ezta qui cer hari den: bere gogoztza haraguiac daduca: iatean edatean, ohean datçanean, hartan pensatcen du: bere solhafac, eta ametfac ere, hartçaz eguiteintu: eztu nahi bertce gauçaz nehor mintça ere daquion: itsuda, erhoda, cençutic campoanda. Halatan lehen agoco Poetec pintatcen cuten Cupido, amurufiaren laincoa, haurr, eta itsu. Itsu, ceren ez paitu iccusten. Haurr, ceren ezpaitu adimenduric. Eta badio Plutarcoc ere. Gaitz dela, amurus içaitca, eta centçuan egoitea.

Halacoa ez defohoreac, ez iendèn erraiteac, Plutar. in Aphodite. ez onen gaitatceac, ez fama gaixtoan iartceac, ez loaren gaitceac finean deusec ere

342 HARAGVIAREN BECCATVAC

Ierem. 2.

eztu guibelatcen. *'Onager affuetus in solitudine,*
in desiderio anima sua, astraxit ventum amoris sui,
nullus auertet eam.; Bafa-asto amurufa beçala,
 beguiac itsuturic, ihiztarien artetic iragai-
 tenda; edo cein periletan sartcen da. Bere
 amorio defordenatuaz bai, bere amurufiaz
 bai baiña gairacoaz eztu conturic eguiten.

Vfoa beçala da halacoa. Vfoac eztu, bert-
 ce hegaztinec beçala, edatean burua goiti
 ailtchatcen. Edan gogo duena, abreac beçala,
 hatfic hartu gabe, burua goratu gabe, colpe
 batez edaten du. Bertce hegaztinec edateco
 curca guztietan, ahatara baccotchean, burua
 goiti ailtchateen dute. Eta badirudi ecen na-
 turaleçac berac eratucifiric eguiten dutela
 hala. Ceren nola orduan baiture perilie gue-
 hiena, ceren orduan baitaude gueldi enic vre-
 ra beha; eta orduan baitira ihiztariez ere ee-
 latatuac, barrendatuac, eta guardiatuac, hala-
 tan daude hec ere iratçarriac orduan. eta
 edaten duten vrchorta guztietan ingurunera
 behatcen dute, eta burua goiti, guardia egui-
 teco beçala ailtchatcen dute. Baiña Vfoac ez-
 tu halaçoric eguiten, ahoz-peç dago asse ar-
 teifio, eztu bitartean bururic ailtchatcen, eta
 ez ingurunera behatcen. Eta hartan da agueri
 vfoaren inocentcia, eta erguelqueria, perilie
 guehien duenean, baita erhoenic eta antifica-
 benic. Hala da bada bere gogo guztia emaz-
 tetan ibenia daducana ere. Etsaia celatan

EGVITEN DITVEN CALTSZ. 343.

dagocanean,perilic guehien duenean,da gal-
duenic,eta erhoenic. Ceren bere edate hart-
çaz, eta plazeraz baicen, ezpaitu deufez ere
bertceç,conturic eguiten.

Cyro Emperadore handi hura, hain icfutu,
eta erguel du çuen, Apama bere amoranteat,
non hartçaz nahi çuen guztia eguiten bait-
çuen. Alde batetic, eta bertcetic beharondo-
ca hari ceican, batean biçarra, bertcean be-
harriac thiratcen cerautçan: haur batequin
beçala, harequin dostatcen cen. Eta guztie-
tan Emperadore erhoa, horzac hirrituric, ir-
riz, beha cegocan: miraillean beçala hartan
miratcen cen, haren alegueratceaz, alegue-
ratcen cen, eta tristetceaz tristetcen. Eta
emazte gaixtoac batçutan bere burua, be-
rriaz hasferre iduri eguiten çuen: eta or-
duan Emperadore çoroac, ahal ciren asmu-
ac, eta enfeiuac balacatceco, eta baquet-
ceco eguiten cituen. Amorantea cen nabusi-
no, cen tho: emazte aguiçon: oilloa, oillar.
Erran behar da escu handia hartcen duela
emazteac amurus isfutuaren gairiean, halaco
Emperadore bat, ema-eztheus batec, hala er-
rendatcen duenean,

Joseph. de
Antiq. lib.
11. cap. 3.

344 HARAGVIAREN BECCATVAC

§. 2.

CViçona delaric ordenatua, emaztearen
 Giun, eta nabusi içaiteco, guztiarequin
 ere, amorio itsuac, haraguiaren appetitu de-
 fordenatuac, hauften du ordenantça haur:
 guiçona eguiten du emaztearen muthil, eta
 azpico. Eztagauçapreciatu agoric, liberta-
 tea, eta nabusitasuna den baiño. Bada hala ba-
 ta nola bertcea galtceintu amurus itsuac,
 emaztearen hirtz ederrey, eta maifey, behat-
 cen çayenac. Hala galdu cituen bere liberta-
 tea, nabusitasuna, eta bai azquenean bicia ere
 Affirioen Erregue batec, Semiramis, çen hu-
 netaco bi garren emazte eder famatu hura
 cela çausa. Eta içan cen casua Eliano grecia-
 co esquiribatçaille batec, contatcen duen be-
 çala. Ençû çuenean Erregue harc Semiramis
 haren edertasunaren fama, quillicatu cen, gu-
 ticiatu cen: eraccarri çuen: iccussi çuen, eta
 iccussi çuen beçain fite, atceman cen, sua
 pirtzu cen, eta amorio hero itsu batez onher-
 fi çuen. Eta noiz, eta amorio hura baitcegoen
 gorèn pontuan, eta graduan, idurituric ecen
 orduan cela occasinoric, eta paradaric hobe-
 rena, nahi çuenaren eguiteco, eguin cioen
 emazte gaixtoac othoitz Erregueri, arren
 dembora

AElian. de
 varia hist.
 lib. 7.

EGVITSENDITVEN CALTEZ. 345

dembora appur batez , bortz egunez , eman-
 ciaçola bere çuen escua, eta botherea, bitar-
 tean vt zceçala errefuman manatceru. Erre-
 guec aiccin guibel guti behaturic , eta Salo-
 monen cõseilluaz ere contuguti eguinic, ce-
 nec erraiten baitu. *Non des mulieri potestatem*
animæ tuæ , ne ingrediatur in virtute tua & confu-
daris. Eztemoçula emazteari ceure duçun es-
 cua, eta botherea, nahi ezpaduçu ceure burua
 ahalquetan iccussi. Baiña maliciariç edo en-
 ganamenduric ahal çatequeyenz gogora ere
 gabe, errar cioen deblauqui Erreguec, baietz
 deufetan ere dudatu gabe : Eta are berac le-
 henic agur eguin cioen ; berac bere escuz co-
 roaburuan ibeni cioen : eta manatu çuen, bi-
 ciaren penan , hurreneco bortz eguneran
 Semiramisharc manatcen çuen guztia, eguin
 cedilla. Eta hain aiccin iragan cen eguitecoa,
 non iccussi çuenean emazte gaixtoac , nola
 cen obeditua , manatu baitçuen, Erregue be-
 rari burua edequi ciaçotela. Eta nic eztaquit
 nolahartu çuen Erreguec eguitecoa, baiña
 bere hala manua complitu cen , eta trufan
 burlan burua edequi cioten. Eta guelditucen
 Semiramis Erregue, eta Erreguina : eta Erre-
 gue itfua bere errefuma, eta bicia galduric
 defohorezqui finatua. Iccussaçu cer eguiten
 duen emazteac , eta emaztelaco amorio de-
 fordenatuac, nola guisona itfuten duen ; nola
 cer hari den eztaquiela milla erhoqueria

Eccle. 9.

346 HARAGVIAREN BECCATVAC

eguiten duela, eta bere buruaren iaun, eta ia-
be ezten beçala ibentcen duen.

Alexander
ab Alexan-
dro lib. 4.
cap. 1.

Zaleuco Greciaco parte batçuetaco Erre-
gueac, iccuffiric ecen beccatu hunec, bat be-
dera bere adimenduan barrera itsutcen çue-
la, campoan ere itsutafun hura aguer cedin
amoreac gatic, ordenatu çuen, eta ççarri le-
guea, noi ere erorico baitcen adulterioan, eta
noie ere behar etcen emaztearequin huts
egumen baitçuen, halacoari, eta halacoey,
hainari, eta hainey, hala guiçonari nola emaz-
teari, iusticiac beguiac atheraco, eta iracico
cerauztela: Barreacn, culporen veldur ga-
be, itsutu cirenaz guero, campoan ere pena-
requin itsu citecin gatic. Legue haur ibeni
çuen Zaleuco Erregue harc. Era hain herstu
quibeguiratcen çuen, non ezpaitcen, fabo-
reric, ahaideric: adisquideric, eta ez vrreric,
eta ez çilharric hauts araci ahal çiaçaionie.
Huts eguiten çuenac, ihes ahal ceidiçueyen
alba ceguien, haina atrapatuz guero, etçuen
barcca menduric, beguiac galdu behar çitu-
en. Erregue hunec legue haur hunein cinez
beguiratcen çuen deimboran, çuertharu çei-
can Erregue hunen beraren semeari, leguea-
ren haustera, eta behar etcen emaztearequin
huts eguitera. Erreguec bere semearen falta
haur iaquin çuenean, laincoac daqui cenbat
damu harcen çuen: eta nola alde batetic bere
aitatafunac, semea gana ceducan amorio na.

EGVITEN DITVEN CALTEZ. 347

turalac guibelatcen çuen, efcuac lotcen ce-
rautçâ; eta etcela arracoîn aita barec-bere fe-
mea condena ceçan, erraiten cioen.

Eta berriz bertce aldetic nola iustificiac ale-
gatcen cioen, legueac beguiratu behar cirela,
eta batari barccatceaz, bertceac aufartcia
hartuco çuela. Eta iustificiaren arraçoin haur
bortitz ago idurituric, semea galduco baçuen
ere, deliberatu çuen, eta mauatu, iusticia
eguin cedilla, bere semea atceman ciaçotela,
eta beguiac leguearen arauaz athera ciatçot-
tela. Errefumac iaquin çuenean bere Erre-
gueren deliberamendua, vildu cen comun
guztia, eta ioanceican guztia batetan othoitz
eguitera, arren nahi cioen bere semeari barc-
catu. Ceren legue hura comuna gatic eguina
cela, eta comunac, hain Erregue onaren, eta
iustuaren amoreac gatic, aldi hartacotz bere
çucena quitatcen çuela. Comunaré othoitz-
ac, eta semea ganaco amorioac anhitz go-
goeta eraguin ceraucaten, baiña guehi ago
leguearen hautsteac. Ceren iduritcen cei-
can ecen etçuela bere coroa segur içanen,
baldin ttipiençat beçala, handientçat ere
iusticia eguiten expaçuen. Eta hala anhitz
itçul inguru, penfu, eta gogoeta bere bai-
than eguinic, azquenean ediren çuen bide
bat bere caltetacoa, baiña semearen gazti-
guaren arinteeto ona. Okher hobe, itsu
baiño. Ordonatu çuen, ecen halaz, eta leguea-

348 HARAGVIAREN BECCATVAC

ren arzuaz, halaco hutsic eguiten çuenari, bi beguiac iraci, eta athera behar ceitçanaz gueroztic, athera ciaçotela aitari berari bere beguetaric bata, eta femeari berètanic bertcea. eta halatan, bien artean caltea iafanic, leguea beguira cedilla. Eta hala ordenatu beçala complitu cén. Aitac, eta femeari bere beguetaric bana galdu çuten. Eta guero handic harat guelditu cen leguea confirmatua, femeari gaztigatua, erresuma guztia iccaratua: eta halaco saltaran erortcen cenarentçat, barcamendu erdiesteco, çesperantçaren ahea, heriçia.

Laudatçecoa cen Erregue hura, eta bai ibeni çuen leguea ere: ceren eritasunari cegocana baitcen. Halatan itsutasunaz itsutasuna, gorputzçeoaz arimacoa fendatçeco, eta aitcincrat çuehi ago eritçetic, eta halacoric guerthatçetic beguiratçeco. Ceren haur da haraguiaren defira defordenatuac eguiten duen lehenbicico caltea, eta colpea, adimenduaren itsutcea, liluraceca, nahastea, eta çoraturic ibentcea.

Haraguiaren amorio desordenatuac eguitem duen bigarren, eta hirur garren calteaz, ez-tuela den ahaicoaric burcoenaz ere con-zuric eguitem, eta ez hartaco suramenturic compliscen.

CAP. XXXII.

Haraguiarēn amorio desorde-natuac hain da gauça itzua, eta itzugarria, non halaco amorioa duenac ezpaitu batçutan ahaicoaz ete conturiceguitem.

Ingressus est Absalon ad concubinas patris sui, 2. Reg 6 coram universo Israel. Sathucen Absalon munduguztiac cecusala bere aitāren amorantērara edo emaztērara, eta han hequin seguitu çuen, eta içan parte. Halatan mehatchatur cituēn sondone Pauloc ere Corintioçac, çeren bere vgaçamarequin etçaten çenbat, bere artean sostengatcen çuten. 1. Cor. 5.
Omnino audetur inter vos fornicatio, qualis nec inier çentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat.

Hafa erraiten da, Neron gaixto hate ere, Errromacō andre prestnen erdiac desohoratuç guēro, eta iduri onetaco muthil gazte

350 HARAGVIAREN BECCATVAC

bat, itcuffen çuenean, harequin ere, naturale-
ça bera ere narda den beçala, jegoruz guero,
azquenean bere ama propioaz amurustu ce-
la: bere ama bera, ceñen sabeletic itzqui
baitcen demandatu çuela. Eta hartaraz guero
emaztea bera ere comunzqui aitatcen, quili-
catcen, eta gogoetan lucrera beha iatcen da.
Ceren materia hunetaco pilotu on hatec
dioen beçala. *Illa est casta, quam nemo regis-*
ur. Nehorc orhoitu, era orhoitzu eztuena,
da casta, garbi, eta prestu. Anhitzetan haz-
teintu ossoqui orhoac, bere chito guztiaz,
nirua oldartu gabez. Anhitz egur eder guel-
ditecenda oihanean eccarleric gabez. Iarrai-
tunic içan eztuena, mandaturic edo talhoric
eguin etçaicana, nehorc ernatu, orhoitu, eta
behartu eztuena, erran ahal diteque segurqui
bere ohorean dagoela, eztela erori, eta ez
limburcu. Baiffa demandatuz guero, oldartuz
guero, bulccatuz guero, eta gai denac, gai de-
nari, bere moldean, paradan occasinoá, dem-
boran, eta sequeretuan nabarbentciaric gabe
aditcera emanez guero, perit da, baldin choil
gogor ezpada, bera dadin, limbur dadin, aino-
ra dadin: Eta demandatua içaice hura, harta-
coa dela, eta ederra dela ençute hura, eder
iduri daquion. Bada Neronec bere amari
mandatua eguin cioen, eta ama ere etcen
munduco emazteric prestuena, beraz perile-
tan içan ciren. Eta bada erraiten duenic, biac

Ouid. El. 2.

EGVITEN DITVEN CALTEZ. 351

carroçan edo cotchean ibili cirela, eta han bere iocoa iocatu çutela.

Hala Henrico, icen hunetaco çortci garren, Ingalaterraco Erregucac ere, bere emazte prestua vteituc, bere alaba bastarta, bertceren emaztea ganic eguina, hartu çuen emazte. Eta handic bere burua, eta bere errefumaco guiristinatun guztia, galdu cituen.

Petrus de Ribadenei. ra. lib. 1. Hi. stor. Angli. ca. cap. 7.

Bada bertceric ere hunelaco casuric, eta exemploric anhitz, gaitz baillçateçue, laurdenen ere contatçea. Ascoda iaçuitea, behin behar ezten amorioa iaunduz guero eztela legueric beguiratcen, eta ez den ahaiçoa e harcoenaz ere, conturic eguiten. Cein baita haragoiaten beccatuac eguiten duen bigarren caltea.

Hiru garren caltea da. Ezta arneguric, iuramenturic, eta ez falsariac, emaztetan itfutua dagoen batec ezta diqueyenic, eta ez gueçurric ere erran ezteçaqueyenic. Handic harat hala itfutuz guero, lehen hiez onetaco, eta eguiati cirenac, eguiten dira gueçurti, arnegari, eta iuramentusu. Ceren bere desiren hittea ganic prometatcen dute anhitz, eguiten dute milla iuramentu: baina guero nahi dutena, iragan dutenean, ezte conturic eguiten, ezte deus compliciten, guztiaç hautsteintuzte. Eta hala etcen lehen agoco jentilén arcean,

352 HARAGVIAREN BECCATVAC

Alexander
ab Alexan-
dro lib 5.
cap 10.
Plato. lib. 5.
de amore.

halaco, eta hartaco iuramentuez, conturic eguiten. Halaco moldez ecen ethorri baitcen Platon erraitera, Iaincoec ere dissimulacien cituztela amurufen iuramentuac, eta promesac. Eta egungo eguncan ere, ezta halaco iuramentuetan cer sobera fidacuric. Ceren amurus ifutua, bere plazeren ondoan dabiltega, eta ez vere promesen edo iuramentuen complimenduaren: Cein baita haraguiaren beccatuac eguiten duen hirur garren caltea.

Haraguiaren amorio defordenatuac eguiten duen laur garren caltea, amoltsu, eta baquezco circenac, eguiten baitatu cruel, eta guerlati.

CAP. XXXIII.

Morio defordenatuac hanbat calte eguitendu, non behin hanc ifutuz guero, amoltsu, eta baquezco circenac ere, eguiten baitatu anhitzetan bere defiren complicitcea gatic, traidore, bihotz gogor, cruel, eta erhaile.

Erregue David lehen, hain saindu, bihorzbera, eta misericordios cena; eta bere cfaiey ere bethi ongui eguiten, eta barccatcen hari ceyena; eguin cen azquenean hain dif-

EGYITEN DITVAN CÁLTEZ 353

ferent non vriaz bere adisquide maitea, eta capitain ley. la haren emazteaz gççateca gatic, hilaraci baitçueu.

Hala halaber frai Ioan Guerin, hain saindu Historia in ontis fer
handi aren faman egoen hanc ere, Guisfrap. cap 2
los Barcelonaco Coudeartn alaba, gome. cap 2
otan eman ciotena, gorputz ez içan çuenean
hilaraci çuen. Hala guechatu, ceican iondone Metaphraf.
Iacue penitencialca deitcen çuten hanc ere, 10 via e-
haubat demboraz etfai gaixioaien tentamen. iustem die
duac, ichilic eta aguerriç garaituz guero, han- 28 Ianuar.
bat penitencia eguinez guero azquenean hain
itfufqui erori cen, non fendatecco eccarri ce-
raucaten nescato bat bere ona galaraci baitce
raucan, eta guero azquenean bere beccatu-
aren estalteca gatic, vra bethera egoeci bait-
çuen.

Hemen erran ahalditeque, gure salbatçail-
leac bere passioneco egunean, Ierusalemeco
alabey erran ccauens.

Si in viridi lygno hac sum, in arido quid fiet? Luc 13.
Baldin Erregue David eta erranditugun bert-
ce presuna saindu hec, hanbat demboraz, ha-
raguiaren appetituen vençutcen, oracinotan
contemplacinotan eta penitenciatan egon ci-
ren hec, hain torpequi, haraguiac itfufuric
erori baciren; cer içanen da. laincoz, munduz
eta concientciacz conturic eguin gabe laçoqui
eta antficabequi bat ere crinaric gabe biciteen
direz? Eta aie beccatu, eguiteco occasino
õilha dabilçanez.

354 HARAGVIAREN BECCATVAC

Aita batec bere semeari diaducon amorioa, delaric handia eta naturala, guziarequin ere, amorio desordenatuac, hain flacacen eta cordocacen du amorio natural haur, non batcuetan erroctaric erauzten eta atherac cen baitu.

Salsust. in
vita Catil.

Catilina Erromaco guizon gaixto harc, etquen seme bat baicen, eta hura ere ia adinertara heldua, obedienta bere manucoa, eta asco prestua. eta guziarequin ere, bere desira delordenatuac, Aurelia ceritçan andre batequin complitcea gatic, hil araci çuen bere seme hura. Ceren hura bici ceinõ, haren veldurrez, ezpaitceican Aurelia behatu nahi. Hala esquiribatcen du Elianoc ere Lenilla ceritçan andre handi batec, bere plazerac, bere plazerera, bere cerbitçari batequin iragaitea gatic accusatu cituela bere seme propioac Erregueren aitcinean, erraiten cela ecen traïdore citela.

AEllan. de
hustor. ani-
mal lib 1,
cap. 6

Eta hãdic eguiaz edo gueçurrez frogãtçac egui nic gal araci cerautzela biciac. Eta guero nehoren veldur gabe, guelditu cela, bere cerbitçariarequin, bere amorio isuan isfuta.

Aust lib. 2
Politicap 1

Halatan erraitendu Aristotelec, ongui equin çutela lehen agoco Poetec, Mars eta Venos elccarrequin ezcontceaz: Mars guerla guçona eta Venus amurusiaren patroiña Guerla eta amurusia ezcondu cituzien elccarrequin.

EGITEN DITVEN CALTEZ 355

Ceren cpmunzqui amurufiac fortcen bai. tira guerlac eta differentciac Halaran haleber lehen agoco ientilec eracusteco, cer azura eta conplecino çuen emazte gaixtoac, pintaacen çuten lehoïn bat emazte beguitartearequin. Wundicino

Ceren emazte gaixtoac lehenbician lausengatcen eta baiacaitcen badu ere, ordea azquenean, lehoïn gosseac beçala larrutcen eta defeguiten baitu. Hargatic erraiten du Spiritu saïnduac *Fanus enim aïstillans labra meretricis & nūdus oleo guttur eius, Nonissima autem illius amara quasi Absynthiū* Ez temoçula conturric emazteaten balacuari eta enganamenduari. Ceren ezta dation berasca beçala dira haren ezpaiñac eta olioa baiyo leunago harē leppoa, ordea ondorea azquen fina Abscintio belharra beçain min eta goço gabe. Proverb. 5

Lehenbician amorio handia, azquenean gaitz erizcoa errabiatua. Lehenbico egunean befarca, hurrencoan colpeca Adifquidetafunetic etsaitafuna, amoriotic defamorioa fortcen da.

Erran behar da handia dela Satan gaixtoaren artea, bi gauça hain differentac, nola baitira amorioa eta defamorioa adifquidetafuna eta etsaitafuna elcarrequin iuntacē eta bara bertcea ganic atheratcen diruenean.

Haraguiaren placeretan ez ohi da dantçatic, eta irriric; baicen iateric edateric eta amorioric baicen, eta guzciatequin ere

356 HARAGVIAREN BECCATVAC

ere etlai gaixtoac gauça hauc guzrioc imprentuaz beçala bertce aldera itçulceintuc Onherizcoatic gaitz erizcoa:baquetic guerla, irritic nigarra, eta dantzatic (Herodes baithan eguin çuen beçala) heriotcea atheratcen du.

Honelatan athera dadin eguiatan Salomonec dioena. *Extrema gaudij luctus occupat.* Atseguin dasunaren fina eta ondorea atsecabea da , eta dolua : Ezti- Berazcatic Absintioa, placeretic desplacera sortcen da.

Amorio defordenatua , bereaz eguin duenean , def amorio bihurtcen da. Haur da , haci hunetatic sortcen den bihia , amorio defordenatuac eguiten duen laur garren caltea , baquezcoen guerlati , eta bihotz beren , eta amoltfuen omorio gabe, eta bihotz gogor eguitca , eta errendacca.

EGVITEN DITVEN CALTEZ 357

*H araguiaren amorio desordenatuac eguiten duen
berz garren calteaz : soseguric eta pau-
suric gabe ibenteeaz.*

CAP. XXXIV.

Araguiaren appetitu desordena-
tuac eguiten dituen, desordeauetz
eta caltez mintzo garenaz gue-
roztic, goacin aitcinago, eta edi-
renen augu, ecen emazte guica-coiac, eta e-
ma-coiac, presuna putanerac ezuela deuse-
tan ere soseguric, eta ez pausuric.

Norç erranen du, cenbat atsecabe, cenbat
gau eta egun gaixto iragaiten duen halacoac,
hala guiconic nola emazteac? Nola compai-
nia prestuac vcciric, bere eguitecoey guibela
emanic, loa galduric, bera baccarric itçal
gaizca, airatua, basatua eta iduricortua ibile-
cen den? Eta erraiten duen bere baithan? Ie-
cussiorhe naure? Cer othe diore nitçaz? Eta
deus ençuten badu, diotela, hasterrecen da,
gaitzerizcoan batrequin eta bertcearequin
iartcen da. Ceren nahi luque, hura bera be-
çala, bertceac ere itçu liren, eta nehorc ezler-
rau deus. Eta ala baiña ezta hartazco totha-

guicon

338 HARAGVIAREN BECCATVAC

sic baicen.

Guztieg, batak alde batetic, eta bertceac bertetic, saltla nahastien, eta iratitocen dute guztac hartçaz mintço dira. Bertceric ez paz ere, bere amonanteac berac etcacceu dio berri franco: norcer dioen, noi nola mintco den, direnac, eta ez direnac, garratitcen derautça. Ceren halacoac, hattaco dira on eta ez bertcetaco. Han da munduco el, ha beñri, erran-merran eta nahasteco guztia

Nic vitedut ecen emazteia emana den guçona hala deñio, ecin dat. queyeia ongui eta guztiz ere baldin ezcondua bada. Ezcondu gabe baten erotcea behar ezten emazte batequin seguitcea eta ongui becatu da. Baiña aldez ezta hain miresteco munduco arauaz.

Ordea ezcondu batec, emazte ederra, eta prestua duen batec, hura viciric, har deçala itsusbat, begui-ceihar bat, ezquel bat, betheriatfu bat, sinean eztheus bat: eta harequin iostia beçala egon dadilla.

Erran behar da adimendua itsutu çaicala memoria nahasi çaicala, eta vorondatea behar ezten alderaitçuli çaicala. Halacoaren erchean ezta guerlaric, liscarric, eta bicitce gaixtoric baicen. Ceren emazte ezcondua eztu deusec ere, hala guiharran vquitcen, crozcan erauzten, eta ez bere tentutic eta pacientciatic atheratcen, nola bere senharrà bertce-

EGVITEN DITVEN CALTEZ 359
requin diabilcola iaquiteac.

§ I

BAiñe guero nahi nuque iaquin :guiçon ezcondua bere emazte prestua vteric, cerc hala, behar eztenaren hartcera itsutcen du? cerc alda guratcen du? Hitz gutiz ihardesten du San Hieronimoc. *Quicquid non licet magis desideratur.* Nehorc debecu den gauça fori eztena desiratcen ago du, hartara lehi ago du. *Aque furriua dulciores sunt*, dio Salomonac. *Ut ebatisiac ezti ago eta goço-ago dira.*

Hieron. in
cap 13 ofce

Halatan Plautoc ere, hobequi ago saltceagatic eguiten çuen oiñu, emazte ebatisiac ceçazqueyela. eta Poetec adulterioa deitcen çuten, epascoa ohoin queria. Haur da lehenbico arraçoña, ceren guiçon ezconduac, berea baiño bertceric nahi ago duen. Ceren berea ezpaitu debecu eta bai bere eztuena, eta nehore debecura lehi ago baitu. Halaberbi garren arraçoña emaiten du San Geronimoc berac leccu berean. *Quod varietate dulcis est assiduitate vilescit.* Bethi ere coac, higuinça emaitendu, alda nahia eccarce du. Nola guiço ezconduac berhi ere baitu bere emaztea here estuco bereaz fráquia, eta bertcerenaz est. casia eta escas de gauça maitaro eta iarraiquiz

Proverb. 9

360 HARAGVIAREN BECCATVAC

ığaiten dena, cesiratcen ago, eta goço ago i-
quiritcen baita, halatan presuna ezcondua be-
rea vtinic, bertcerenera iehiatcen da, alda
nahitcen da eta handic gaitcen da.

Ceren amorantea eguñez guero, haren
gana egoizten du bere gogoa harequin, ga-
star ceintu bere onac:handic harat bere emaz-
teari, eta haren ganic igan dituen hautrey,
guibela emaiten deraue. Eta baldin on han-
diac ezpaitu, ecin dateque errumeztu gabe.
Ceren amorantea, eta guztiz amorante mia-
ña eta escalea, huutz adarra beçala da.

Huntçac inguratcen du çuhaitça, besarcat-
cen du, edosquitcen du eta azquenean ihar-
cen du. Hala bada amoranteac, bippiltcen du
larrucé du, ariman eta gorputz ean ihartcé du

Vrricalquiçun da halacoa: eta bai amoran-
tea ganicaco hautra ere. Ceren nola ezpaita
legitimo, nola baita, bastart, bort, ezcont-
çaz campoan eguina, ecin minça diteque li-
brequi ien darteac, ecin bururic ailcha deça-
que: bere hala lehenbicio liscarcean, puta
seme deitcen dute.

Eccles. 4. Hargatic erraiten du Salomonec, edo ha-
ren ahotic Spiritu sainduac. *De patre impio
quaruntur filij, quoniam propter ipsum sunt in op-
probrio.*

Aita gaixtoaz errencuratcen dira semeac,
ceren hura dela causa baitira dezohorezco
Seme bastartac berac eztu hobenic, baiña be-
ie aitarena

EGVITEN DITVEN CALTEZ. 361

re aitarena gatic, eccarrî behar du burua behera. Solon handiac Ateniascoen maêstruac umec bere aita ametara duten obligacinoaz mintço dela, nola ohore eccarrî behar derauçan, eta bere behar orduetâ, eta goztuz ere çahartceâ, behar ditutzreo faboratu, atherarceintu obligacino huseraric bastariac, ez contrçaz landan eta campoan eguinac legitimo ez-tirenac. Eta arraçoifia, ceren aita ama hec el carrequin batcean eta iuntatcean, intencione guehi ago içan baitçuten bere placer defordenatuen complitçeo, seme eta alaba içaiteco baiño eta nola hequen vorondatearen contra eta hec nahi gaberic egninac baitira, hala dutela mereci gazrigu hura eta guehi ago ere.

Iccustacu cein gaizqui den guiçon ezcondua, bere emaztea vceiric, behar eztenarequin dabillana, eta bai hecatic içaiten den hautra ere.

Bada eritasun hunez cutsatua guerthatçen den Eliça guiçona are da gaizqui ago eta galdu ago. Perilda halascoac, alaide probe guri ezconduco duen erremusinac bakhan eguinen dituen. Ceren amorantea eguinez guero, bere gogoia eta dihotza, haren baithan ibentcen baitu, eta bere onac ere harequin gastatcen eta hondatcen baititu.

Bi beccatu fuerte dira, beguiz begui, eta artez Eliça guiçonari contra dagotçanac, Eliça guiçonaren etfaiac eta galgarriac.

A a

362 HARAGVIAREN BECCATVAC

Bata da emaztequin seguitcea, eta bertcea eta saigoan egoitea. Nahi du laincoac, haré etheco cerbitçariac, appez ordenatuac dituen guztion gaineric bi abantail, baquea eta garbitasuna. Ceren sagaramendu garbi bat, eta baquezco bat erabilcen baitu escuen artean. Beraz hunelatan etsaigoan dagoena ere ez, baiña guztien gaineric emaztetan dabillana ezta appezetaco on. Eta hain da eguia haur, non vste baitut ecen, emaztetan saltaric ez tuen appeçeri, bertceric anhitz falta içan agatic ere, hec guztiaç hobequi barcca, estal eta dissimula daquidit çayola: eta bertce guztieç ez tute-la hala desuistatcen, eta ez bere ohorean notharçen, nola emaztequin ibiltceac, eta curfatceac. Emaztetan eztabiltan appeça, emaççu saindurçar: eta dabillana, hala dabillaino emaççu galdurçar.

Beraz hunelatan, principalqui Eliça guigonac, eta presuna ezconduac, baiña guero beguira biteci bertce guztiaç ere, haraguiaren lohian sartcetic, eta hidoiztatcetic. Ceren behin hidoiztatuz guero, iaquin ahal deçaquete ecen caltiar, eta sofegu gabe içanen direla: ez tirela vrriqui gabe guettharuco. Eta guero eta guero, cenbarenaz, eta guehi ago, egonen baitira, hanbatenaz barren ago sarthuco, eta nequez ago ilquitco, eta garbituco direla.

363

*Haraguiaren beccatutic beguiratceco , eta han-
dic heldu diren oalten erremediatceco , lehen
biceco , erremedioa , eta bidea
Oracnoa.*

CAT XXXV.

Haraguiaren placerey , desira defor-
denatuey , eta eguiten dituen cal-
tey , erremedio emaiten hafi baiño
lehen , erran nahi dut gauça bat,
eta ibeni eta paulatu eguiatzco cimendu bat.

Emaztétatic elscapatcea , castitatearen be-
guiratcea , haraguiaren beccatuan erori ga-
be eta cufatu gabe egoitea, irautea eta perse-
ueratcea , Iaincoaren donua , dohsaña, emai-
itça eta garacia dela. Eta garacia hura ga-
be, alfer direla , gure ahala , nahia permat-
cea , eta ensein guztiac. *Non est Uirgini-
tas qua pratio emiur , non uirtutis studio pos-
sidentur.* Dio san Ambrosioco. Ezta ez Vie-
ginitateca diruaren pisuz eta gure indar-
rez eta verthutez erdiesten den gauça, ce-
ren haraguiac , haraguiaren vençutcea : nar-
turaleçac naturaleçaren azpirateca , gaitz da.
Hartacotçat bertceren faborea, naturaleçaren

Ambros.
lib 5 ep.
31.

364 HARAGVIAREN BECCATVTIC

gairican escu duenarena behar da. Eta hala iaquin ahaldeçeque bat bederac, ezteçaqueyela haraguiaren contra victoria ossoric erdiets, bere ahalean fidatcen deiño, berac eztuela deffendatceco indarric asco, estitua, gogatua, eta errendatua tar arteiño. Behar du eçagutu, bere etsai haur garai çaicala ez tirela indarrez berdin. Eta hala dela eçaguturic, behar du halaber lagun bilhatu, eta fabore escatu baldin nahi ez padu caltiar guertatu eta rençutua guelditu. Haur da eguia haur eçaguturic, erran çuen Salomonec.

Sap. 8.

Vt scivi, quoniam aliter, non possem, esse continens nisi deus det & hoc ipsum erat summa sapientia, scire, cuius esset hoc donum, adq̄ Dominum & deprecatus sum illum. Iaquin nuenean, ecin nengoqueyela erori gabe, Iaiucoac eduquiten ezpaninduen eta huner jaquirea ere laincoaren donua cela ioau nintçaicari bere hala editeitera, eta eguin moen othoitz: bere elcutic eduqui nintçala, erortcetic beguira nintçala, eta garaitiarequin gnelditceco indar eta antce eman ciaçadala Halatan eguia hunen berri ciaquienac beçala, eguin cioen othoitz San Augustinec

August. 10
conf. c. 24
ere laincoari, erraiten cioela. *Continentiam inbes. da quod inbes, & iube quod vis.* Manatcen duçu, beguira deça gula castitatea, emaçu bada manatcen duçuna, eta guero manna eçacu plazer duçuna: manna beçala, emaçu, manuaren complitececo eta beguiratceco

BEGVIRACTCECO ERREMEDIOAC. 365

indarra ere eeren halatan bai, baiña bertcela ezta complitceric eta ez beguiratceric.

Bada haraguiaren beccatúan , lehen edo guero, aldez edo moldez, obraz edo gogoz, cútufatu gabe, edo limburtu gabe egoitea, eta irautea, Iaincoaren donua eta emaitça, guero gueure indarrez, ecin erdiets deçaqueguna, denaz gueroztic, erna gaitecin iratçar gaitecin, eta erortcetie beguiratceco, ahal diratequeyen habeac, softenguac eta erremedioac bilha ditçagan.

Eta lehenbico erremedioa eta softengua da oracinoa, othoitza. Gucureaz denaz beçan batean, errendatuac iarriric, garaitia emanic, erauqui erranic, ezrugula indarric asco eçaguturic; gueure Iaincoari heldaquigula, eta bere escutic eduqui gairçala othoitç eguitea, Eta othoitç hunequin batean ama Virginaren, castitearen patroin beçala ararteco ibeotcea. Ceren baldin Eliçaco doctor batçuec dioten beçala, ama Virginac, are mundu hunetan cenean ere, nori ere, eta norc ere behatcen baitcioen, hari, haraguiaren desira desordenatuac eta gogoeta liçunac iraunguiric, hequen leccuan gogoeta garbi batçuc, eta garbiqui biciteco, nahicunde handi batçuc; pitçten eta emaiten bacerautçan: Cénbatenaz orai han goititic, loriatic, hanbat credit eta escu duen leccutic, bere debotey, eguiazqui gomendatcen, çaiçconey erdict-

Ambr'of.
de institie
Vũg c 7.
§ 1 hom 3.
Sentent.
q. 1. art. 3.
ad L.

366 HARAGVIAREN BECCATVTIC

fico deraue , eta erdiefiric emanen deraue , haraguiaren tentamenduen haiçatecco eta vençutecco , indar , bothere eta garacia ?

Beraz daguiogun Iaincoari othoitz eta oracino , emaiten diogula ararteco bere ama Virgina , beguira gaitçala , fabora gaitçala.

Ceren lehenbico erremedioa eta erremedioric hoberena , haraguiaren lohian ez sartceco , eta sarthuz guero ere , fite ilquitceco , aratz eta garbi guelditceco eta egoitceco , haur edirenen dugu , Iaincoari gogoz eta bihorcez othoitz eguitca , eta ama Virginaren ararteco ibentcea eta emplegatcea.

367

Haraguiaren beccatutic beguirateco, bi garren erremedioa; hartaco gogo etey, leccurwice? emaita.

C A P. XXXVI.

BI garren erremedioa, eta erremedio ona eta hautua, emaztequin cutlacu nahi ezuenatentçat, da, hartaco gogoetez beguiaren edukitcea; heldu direla iccusten direnean atheraren herstea. Sua pitzten denean da eraxenic irauguitceco; eta bai landarea ere tripi denean bir landatceco eta atheratceco.

Gogo etetarie, pensatcen egoiteric heldu dira beccatu guztiaç, eta guztiz ere haraguiarenac: handic hasten dira, hec dira chertoac, hec dira landareac eta etroac. Hec beraz behar dira handitceric beguiratu. Soldaduac etchean barrena sarthuz guero, nahi duena eguiren du: hala eguiten du bada halaber nahi duena gogoeta gaixtoac ere, gogoan oitatu hartuz guero, han behin pausatuz guero.

Suco ioharra, suco chinda, bera ere bere buruz fite irauguitcenda; ordea çuc an arteinãno iguriqui gabe, pausatcera ere vici gabe

368 HARAGVIAREN BECCATVTIC

bere hala poutu berean , ceure ganic egortzen duço. Hala bada emaztetaco gogoeta gaitxoá ere , bere hala aguerccen den beçain fite haiçatu vrrundu , eta ceure ganic egortci behar duçu.

Egun batez galdeguin cerancaten frai Gil, San Fiácitcoren lagun faindu hartu, ea cer molde, edo nola garaiten cituen haraguiaren tentamenduac, guticiac, quilicadurac eta hartaco gogoetac? Era ihardet si çuen. Ene vorondatearen atheac ioiten dituzten gogo eta gaitxoey erraiten derauet. Ea tenta garriac, iragan aicitinat: ezta hemen çuentçat ofstaturic eta ez paufa leccuric. Eztut erichean barrená sartcera vtzten , ezterauet beguitarteric eguiten ezterauet ofstaturic emaiten , ez naizhequin goçaticen, era ez solhasean iartcen, bere hala iauci eraguiten derauet: eta halatan, ez hec ni , baiña nic hec garaitceintut.

Ehortcen çaitçu gogora behar ezten emaztes , eta hareçqaico placera: eta çuç gogoeta hura ceure ganic , bere hala , egortci, behar bidean nois egortcico duçun ecen haitan çaporatcen çara goçatcen çara , eta are obran baitcina beçala , anhitz eran ere , ceure gogoan atieguin hartcen egotien çara , çta hala egonez beccatu mortal handitan erortcen çara.

Ceren ez obratu agatic , obratceco gogoá , eta are obratceco gogoric gabe ere,

REGVIRATCECO ERREMEDIOAC. 369

gogoeta hartan atseguin hartcea, beccatu da. Hala erraiten dute Theologoec. *Non solum consensus in altum, sed etiam consensus in delectationem est peccatum.* Hunen arauaz erraiten du san Geronimoç ere. *Peris & monte virginitas.* Galtcenda, gogoz ere, uirginitatea. Eta badio Casianoc ere. *Mulierem ignoro, & virgo non sum.* Eztaquit emazteren berritic, eta ala baiña eznaiz virgina.

Ceren san Matheoc dioen beçala. *Qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam, iam machatus est in corde suo.* Emazteati, desideratceco, eta desira hartan atseguin hartceco conuan, behatcen dioenac, eguin duque ia bere gogoan, eta bihotzean beccatu pontu haur consideraturie, eta huni erremedio eman nahiz, erraiten çuen san Gregorioc. *Celer ergo & facilis uictoria contra libidinem est, circumspectio cogitationis, si quoties carnalia obuiant, ad aliquid aliud recurramus, quod libidinis incitamentum non sit.* Haraguiari contra eguitceco, eta haren ganic uictoria erdiestece, bide ona da, eta lasterra, hartaco gogoetey beguiaren eduquitcea, eta hequen leccuan bertce gogoetari lotcea.

Gure gogoa ecin dagoque gogoeta gabe; ecin gauteque, cerbaitetan pensatu gabe. Pontua da ea certan pensatcen dugun, nolaco gogoetac otugun; eta baldin gaixtoac badiugu, ytz hec, eta har hequen leccuan onac.

Hieron. ad Paulum-Casian l.b. 6. cap. 19.

Matth. 5.

Gregor. in cap. 6. Reg.

370 HARAGVIAREN BECCATVTIC

Beguirautçu, etçaudela emaztétan pensatcen. Ceren pensatce hartaric erhortico çatçu atseguin hartcea : atseguin hartcetic, dehratcea : desiratcetic bidén eguitea, eta obratcea. Et aguztiac heldu dira, gogoaren lehenbicio orhoitçapenetic, eta orhoitçapen hari leccu, eta ostaru emaitetic, erroen eguitera, eta handitecra vtzetic. Beraz hartaric beguiratu behar da. Ceren hura da emaztétaco beccatutan erortcetic beguiratceco bi garren erremedioa : hartaco gogpetey leccuric ez emaitcea, aguertcen direnean khentcea, baratcera ez vtztea, eta ez sofegatcera : veltçuri bai, baifia beguitarteric ez eguitea.

---

*Haragiaren beccatutic beguiratceco, hirur
garren erremedioa, vorondatearen
deliberamendua.*

CAP. XXXVII.

Herortceco, eta eroriz guero ere, iaquitceco, erremedio handia da, gogoa, vorondatearen deliberamendua: hain handia, non berce guztuac alfer baitira, deliberomendu hura ga-

BEGVIRATCECO ERREMEDIAC. 371

be. Iaincoaren, aldetic, behar da haren garacia, eta faborea, eta guretic, gure gogoa, eta vorondatea.

Emazte batequin beccaturan çaudenean, eta peril handian, hala çaudela, ceure azquen egunac ediren çaitçan : cer bide içanenda, peril handi hartaric elcapatceco? Emazte haren utzteco? Cer? Gogoa, vorondarea, apartarcera deliberauqui deliberatcea.

Ethorcenda Iubilio bat, edo befta - buru bat, edo garçuma: Eta hetaric bateran, icuffiric ecen bertcela galdua çoacilla, eguiten duçu vrriquimendu handi batequin coffeffione general bat, ceure mendeen eguidutçun falta guztiez, harturic vorondate fin bat, ez guehi ago emazte haren gana, eta ez bertice halacotara bihurtceco. Eta handic harat hala compliceen duçu, etçara guehi ago bihurtcen. Haur da erremedio ona, eta hartu behar den bidea, itfutura, eta beretacotua çadutçan, emaztearen utzteco.

§. 1.

ORdea utzte haur, amorantea ganic aparratce haur, nola edo cer moldez eguinen duçu? Onez onerata, etfairu gabe, ala etfaturic? Baldin etfaitcen baçara,

372 HARAGVIAREN BECCATVAC

Igilduro.

horra non duçun bere hala amorante haren ganic milla burho, eta maradicino: erran meran, eta desohore: erasicodu oihñ eguinen du, ezta nehorc ichilduco. Bada etsaitu gabe, eta gaitzera ethorri gabe, onez onetara apartarcea ere, gaitz icanen da, eta perilos. Ceren lehen trebatuac içan, eroriac içan: lehen beçala elccarrequin egoiten, ibiltcen, minçatcen: occasinoac ere lehen beçala, edo maiz ago presentatcen, eta guertharçen: gogoa vrri, aldatcen errax: eta emazteac ere behin guerthatuç guero, ez falta equidin. Bada eguiteco, bada certan pensa. Badirudi hobe liçatequeyela, gaitz eratic, eta hafferreturic, partitcea, era elccar vtztea.

Poncu hunen gainean bi gauça nahi nituzque erran. Lehenbicioa. Baldin etsaitu gabe, adisquideraluna hautsi gabe, ecin aparta baçaitetzque, hauts eçaçu, etsai çaiteci. Eta orduan emazte hura hafferretcen dela, edo gaitceç iartcen dela icetssi agatic, eztaguiçula conturic. Ceren hafferretce hura, eta gaitceç iartce hura ha en gainean icanen da, eta ez çure. Eta halaber orduan, çutçaz gaizqui erraiten badu ere, paira eçaçu, ceren ceure merecia duçu. Halaco ezteyerañ halaco Zopac; halaco eguitecoec halaco ondorea, placer iraganec atsecabea ohi dute.

Bi garrena erran nahinuque. Baldin emazte hari, ceure amorantçari; adisquidetafuna

BEGVIRATCECO ERREMEDIAC. 373

hautsi gabe, etsaitu gabe, eta liscatu gabe, aparta ahal baçaquitça, hala eguin çaquitça. Ordea nola apartatuco natçaica, etsaitu gabe? Ezra gaitz, baldin partida bioc, gaixtaquerian ičan çareten beçata, ontasunean accort baçarete, nola içaiteco bairuçue. Ceure gogoan deliberatu duçunean, debocinoan iartcera, beccatu suerte guztietatic, eta guztiz ere, emaztètaco etatic çamporatcera. Orduan emazte hari, ceinçequin behar ezten eçagutça içatu bairuçu, erran behar dioçu onez onetara.

Iaincoac daqui, nola nahia baicen ezpaliz, nahi nuqueyen, oraino beçala, hemendic aicina ere çurequin egon, ibili, bici, eta seguitu. Baiña hunela içaitera baducusat ecen, çu, eta ni ere galduac goacilla, fin gaitz eguiteco bideangatela. Etahala gueure arreco eçagutça gaixtoari, alde eguin behar diogu, apartatu behar gatçaitça : eta hemendic aicina (gaiñeracoan adisquide guelditcen garela) halaco traturic gabe, garbiqui, eta prestuqui bici behar duçu. Nichala nahi nuque; hala deliberatu dut, gogo hartu dut, har eçaçu badaçuc ere. Eta iaquiçu ecen eztela hemendic aicina, halaco eguitecoz, enequin çer guehi ago mintçaturic : eta orai danic, nic hetçaz, adio erraiten deratçu dala. Era orduan bertceac ere, çuc beçala erraiteco luque eta eguiteco. Eta yste dut gutic falta leça-

374 HARAGVIAREN BECCATVTIC

queyela, baldin alde baretic edo bertceric, hunelaco bideric, molde onez idequi baledi. Huna nonduçun erremedio ona, hala arimaco nola gorputz eco, eta bai munduco ere: elccarrequin accordaturic, eta mintçaturic, elccarganic apartatcea, eta bereztea.

Ordea lehen munduac daquiela beccatutan egon direnec, eta beccatuaz denaz beçan batean elccar vtci dutenec, ezture handic harat, lehen beçala elccarrequin ibili,ian, edan, eta solhastatu behar: ezture, premiazco gauçetan baicen elccargana behar. Bataz occasinoac occasinoapitz ezteçan gatic; eta berriz bertcea escandalutic ezten gatic, eta munduari ere eztela ia hequen artean, lehen beçalaco beccaturic, aditcera emaitca gatic. Ceren obligatu çara exemplo onaren emaitera, eta munduari ere guiristino beçala biçitcen çarela eracustera: Halatan, ez çure saindutasuna aguer dadin, baiña laincoa lauda dadin amoreac gatic. Era halaber baldin bada nehor, çu ceneunden beçala, dagoenic, esportça dadin hura ere, çuc hartu duçun gogoaren, eta vorondatearen hartcera, eta çuc beçala beccatuaren vtztera.

BEGVIRATCECO ERREMEDIQAÇ. 375

§. 2.

EMaztétaric apartaturic egoiteco gogoa, hain ongui hartu behar da çahartcean, nola gaztean. Ceren gogoaren aldetic denaz beçan batean, bada hurran, hurran hanbat peril çahartcean nola gaztean. Presuna bar denean hordi, eta emaccoi, ian-edanera, eta emaztétara emana; erraiten ohi dacomunzqui halacoagatic, vtcico dituelademborarequin emazteac, baiña ez edatea. Ceren emaztétaco indarra flacatuco baitçaica, baiña ez edatecoa hala. Bada iaquiçu ecen guiçon putanera, gaztean bethi hala içatu dena, çahartcean ere comunzqui hala ohi dela: ez obraz, baiña bai gogoz. Ceren gogoa bethi da gazte; eta gaztetafuneco vñantcec çahartcean ere gogoa errequericcen dute. Çaharrac beccatu guti ago eguiten badu ere obraz. Ordea guti liaren eguiteco, gogoa bethi hartan daduca. Eta haut da san Gregorioc dioen beçala, Deabruaren vñantça, obraz ecin eraguin deçaqueyenean, gogoz bedere eraguitea. *Callidus perversarius noster, cum ab effectu operis exillitur, secreta cogitatione polluere nititur.* çahar içan agatic, gogoa emaztétan

Gregor. in
Matth.

376 HARAGVIAREN BECCATVTIC

badaduca vrrats guztiaz eronico da, edo hobequi minçatcera, bethi erotia egonen da. Eta hala beccatu hunetariç beçuitatçea, eztago ez guztia adinean, eta ez indarrean, baiña bethi ere Iaincoaren faborea aitcinean hartcen dela, dago gogoan, eta gogoaren deliberamenduan. Eta doharfu da, emaztètaco indarra ioaiten çaicanean, hartaco gogoa ere ioaiten çaicana.

Eguia da, çahartuz guero, adin batera helduz guero, odola hotzten da, naturaleça flacatçenda. Eta hala çahartçeco amurufia da Merander. *Senex amore captus vltimum malum.* Ceren hura baita gogoarena, naturaleça bortçatu nahizco arena, occasiño gabecoa, condenatçeco feiñalea; eta Spiritu Saiinduari, lehen erranden beçala, itçusi çaizcon beccatuetariç bat.

Halacoari erran ahal daqui dicayo. Vdo ceritçan bati erran ceicana. *Impono finem ludo, quia satis iustit* Vdo. A çeo iocatu çara, çahartu çara, ez guehi ago bihur. Accaba iocoa, cerori accabatu gabe: v:z çuc hura, hare çu vtiç gabe. Baiña Vdo hare etçuen vtiç: eta hala fin gaitz eguin çuen, eta eguinen duçu çuc ere, baldin çahrtçean bedere gogoa hartariç aldaratcen ezpaduçu.

Eta gogoa diot. Ceren eguiçu milla erremufina, eta obra on, eta çaren vrrhez cagatua. Baiña ezta probetchu, baldin bertçe aldetic

BEGVIRATCECO ERREMEDIAC. 377

detic gogoa emaztètan badaducaçu. Sinherf-
eçaçu ecen laincoarequin batean, guztia go-
goan dagoela.

Haur da hirur garren erremedioa, emazté-
taric begviratececo, hequin ez cutsatceco, eta
cutsatuz guero ere, garbitceco, gogoaren de-
liberamendua, vorondatearen bertce aldera
deliberatuqui itçulitic, iartcea, eta egoi-
tea.

*Haraguiaren beccatutic begviratececo laur gar-
ren erremedioa, ez alfer egoitea.*

CAP. XXXVIII.

Rabaila çaitè, eguirecotan ibil
çaitè, cerbaitetan emplega çaitè,
alfer egoitetic begvira çaitè, eta
halatan begviratuco çara, emaz-
téquin huts eguitetic ere. Ceren
alferqueriatic heldu da amurusia emaztèta-
co gogoa, orhoitça pena. Eta bai thalicia pen-
satcea, eta nahastecamenduen eguitèa ere.
Halatan erraiten du Aristorelec. Neccaça-
leric, eta laboraritic baicen ezten herria, de-
la herritic hoberena.

*Arist. lib. 5.
Politica*

Ceren neccaçaleac, bere nequeaz, eta tra-
bailluaz baita duca contru, eta ez amurusia,

Bb

378 HARAGVIAREN BECCATVTIC

eta ez nehoren nahastecatceaz. Traballatcen dena, edo eguirecotan dabillana, eztu haraguiac tentateen-handi. Aitcitic trabailuec, atiecabèc, eta eguitecoec, bertce eguitecoric emaiten diote.

Hieron. ad
Ruflicum.

Eguia hunen fragatceco contatcendu san Geronimoc : Egiptoco monasterio batean cela fraide gazte bat, haraguiac bortitzqui tentatcen çuena, bero hufsez bethi ciraquiena, hain iraquin ecen baruru agatic, disciplinatu agatic, eta bertce anhirz enseiueguin agatic, ecin iraungui baitceça queyen su hura, eta ez egotz here ganic hartacogoa. Monasterio hartaco Abadeac, eguiteco haren berri iaquin çuenean, iccussiric ecen fraide hura galtceco periletan cela, eguin çuengogoeta, cer moldez atheraco, eta libratuco çuen peril hartaric. Eta idurituric ecen tentamendu hec guztiaç, alferqueriatic, eguiteco gabe, aise, bere gogara, placerera, eta atsecaberic gabe egoitetic heldu çeitçala, erauzaraci çeraucan falso testimonio gaixto bat. Accusatatu çuten bi leccucoc Abadearen aitcinean, Abadearequin berarequin adituric. Eta baciharducaten elccarren atean. Accusatuaç ykha, oihu, falso cela, gueçurra cela, et cela halacoric, et çuela hobenic. Baiña leccucoec, mantena, on eduqui, hala cela. Hunela cebiltçala, eta Abadea ere sententencia emaitetic berariaz guibelatcen cela,

BEGVIRATCECO ERREMEDIAC. 379

iragan cen vrthe bat. Eta guero haren bu-
ruan, galdeguin ceraucan Abadeac fraide ha-
ri, ea nola cihoacon bere haraguiarequin? ea
lehen beçala tentatcen çuenz? Eta ihardetfi
cioen. *Papa, vivere non licet, & fornicari libeat?*
Certenta? Eztacufaçu certan naicen? Ezta-
cufaçu biciaz etfitu hurratn dudala? Loric ere
ecin daidique dala? Ioan dira ioan leheneco
gogoeta hec, orai bertcec deraut gogoeta,
eta eguiteco. Iccuffaçu cein artez eman cio-
en. Adade harc chedeari, eta nola atsecabea-
ren emaitiaz, eta alferqueriaren, eta aifia-
rent quentceaz, quendu cerauçan haraguiaren
tentamenduac ere.

Gedeaci

Amor est animis vacantis passio. Amorio de-
fordenatua, astia duena baithan, presuna
alferrean edireiten, eta ostatatcen da, hari
dagocá arrotça, eta vianda da. Hargatic pin-
tatcen çuten Venus iarriric. Ceren amorioa
edo amurusia, alferqueriaz, aife, eta gueldi
egoiteaz hazten, eta mantenatcen baita. Eta
badio Ouidioc ere. *Otia si tollas, periere cupidi-
nis arcum.* Baldin quen baitçatçu alferqueriac
galdu dirataque Cupidoren arcuac, eztu ne-
hor bere tragacéz çaurtucó?

Chrysoft.
Hom. 14 in
cap. 1. Mar^oQuid lib. 2.
de remed.
amotis.

380 HARAGVIAREN BECCATVTIC

§. I.

Casla lib. 10. cap. 8. **C**omunzqui alferrac ian edanean, eta Cemazté tan ohi daduca gogoa. Hala erraitendu Caslanoc. *Mens otiosa nihil aliud nouit nisi de escis atque ventre.* Alferrarengogoeac, eta solhafac, ian-edanaz, eta sabelaz dira, eztu bertcetari pensatcen ere. Halatan erraiten cioen san Geronimoc Rusticori. *Ama studia literarum & vitia carnis non amabis.* Onhets eçaçu estudioa, eta ezçu haraguiaren beccatuan atseguinic hartuco, eta ez gogoric eduquico. Hartcen baduçu estudioa fintqui, vteico duçu emaztea lachoqui. *Hac fuit iniquitas Sodome sororis tuae, superbia, sacuritas & otium.* Ierusalem, çure aizpa. Sodomaren beccatua, eta galgarria, içancen, vrguillutafuna, aslea, eta alferqueria. Alferqueriarequin barean eguin çituen Sodomaco hiri hare hainhur shandiac, eta beccatu kharatsac, non igorri baitceraucan laincoac, ez lur estaltceço, eta ez vr garbitceço, baiña bai su, eta khar erratceço, eta chispiltceço.

Hicton. ad Rusticum.

Lajoqui. Ezech. 10.

Gispiltceço.

Erregue Dauitec, trabailatcen cenean guerlan bere presonaz cebillanean, contugui eguiten çuen emaztez. Baiña astiari, eta astiari iatritic, mandatariz, eta bere ordainez

BEGVIRATCECO ERREMEDIAC. 381

eguitecoen eguiten hasi cenean, atceman cen bere hala, eta erori bertceren emaztearquin. Salomon ere temploaren eguiten hari cen bitartean, eztugu edireiten enganatu çutela emaztec, baiña temploa accabaturic, alferqueriari emanceicanean, fice atrapatu cen.

Bada Sanson ere guerlan cebillaiño, ecia egun daiño garaitu çuten bere etsaiec, baiña eguitecoac, eta guerlac vtciric, emazte baten altçoan bere placerera etçan cenean, emazte harc berac enganatu çuen, eta guero etsaiec hartçaz nahi çutena eguin çuten.

Vigilate ergo fratres mei, quia nec sanctiores Davide, nec fortiores Sansone, nec Sapientiores Salomone vos esse vides. Çaudete beraz iratçartiric ene anaia maiteac (dio san Agustinec) ceren eztaculat nic, çarerela çuec, David baiño faindu ago, Sanson baiño valent ago, eta ez Salomon baiño iaquinfun ago.

August. ad fratres in exemo. ser. 17. T. 10.

Quaritur, Aegistus quare sit factus adulter? in promptu causa est, desidiosus erat. Galdeguitenda, cergatic eroricen Egisto adulterioan? Prest da arraçoia; ceren alferra baitcen. Bada molde berean erran ahal diteque, Dautez, Sanfonez, eta Salomonez ere. Ceren hec guztiaç, bertceric anhitz beçala alferqueriac galdu cituen edo galtceco periclean ibeni cituen.

Quid. lib. 1. de remedio amoris.

Beraz hunelatan cerbaitetan emplega

382 HARAGVIAREN BECCATVTIC

çaitc rrailla çaitc, alferqueriatic beguira
çaitc. Ceren halatan emaztétaric cre begu-
raruco. çara.

---

*Haraguiaren beccatutic beguiratceco borz gar-
ren erremedioa, consideratcea cœm ttipia, eta la-
burra den harsaco placera.*

CAP. XXXIX.

Maztetaric beguiratceco,
hetara ez hain ifuria, ero-
ria, eta gogoia egotcia e-
goiteco, on liçateque, cen
bait aldiz bedere, baccar-
ric çaudenean, gogoera
eguitea, eta ceure baithan
consideratcea, ea nolacoa,
handia, ala ttipia, lucea ala laburra den e-
maztétaco placer hura. Ceren baldin ttipia,
eta laburra baldin bada, erhoqueria handia
da, hargatic presunac bere buruari, hanbat
atsecabe, eta eguiteco, nola anhitzetan ere
emaiten baitio, emaitca.

Bada frogatu duten guztieç baretan, eta
boz batez, aihortcen, erraiten, eta cof-

BEG VIRATCECO BRREMEDIOAC. 383

festatcendute, plazer hura, plazer ap-
purra, eta laburra dela, hafi deneco accabatu
dela: eta are batçutah hafi gabe ere, accabat-
cen dela. Ceren plazer hartan berean ere, co-
munzqui, plazer baiño, dos plazer, guehi ago
edireiten baita. Vizten ditut plazer haren
aitcin-gübelac, an arteraiño, eta ondo-
reco eguitecoac, eta aifecabeac, handiac
baitira, baiña hartan çareneco bereco place-
raz mintço naiz: Eta diot ecen orduan ere,
hartan çarenean ere, cerbait escastafun, cer-
bait descontentamendu içaiten duçula; eta
hura dela causa, orduan ere, guztiac ongui
contaçera, plazer baiño desplacer guehi ago
çaiten duçula. Hala erraitendu san Basi-
lioc.

Oblectatio corpora voluptatis, plus doloris Basil. in.
habet quam voluptatis. Haraguiaren pla- Psal. 33.
cer corporalac, dolore, eta desplacer
guehi ago du, atseguin eta plazer baiño. Ar-
racoinequin galdeguitendu iondone Pauloc
ere. *Quem fructum habuistis in iis in quibus nunc*
erubescitis? Cer fruitu, cer irabaci, eta pla-
cer içan cenduten orduan, orai ahalquez ere
bururic ere ecin ailchatuz, çaudeten beçça-
tu hetan? Are orduan ere etcenduten pla-
cer ossoric hartu, etcineren aspertu, eta ez
asse. Eta ezta miretstecco ez assetcea. Co-
ren sua beçala da haraguiaren beççatua; eta
suac eztu behin ere erraiten alco duela

384 HARAGVIAREN BECCATVTIC'

Prou 30.
Glof or-
din. in cap.
7. Luc.

Hieronij ad
matrem.

Glof Gyra-
na in cap. 3.
Prou.

Ignis nunquam dicit, sufficit. Ceren Glofac dio-
en beçala. *Voluptates semper habent famem sui.*
Haraguiarem placeraç, beñhi dira, placet
goffem. Eta iduricen baçaitçu ere, baldin
behin ceure defira defordenatua compli ba-
ceneça, hain bertcez sofega cindezqueycla,
enganatten çara. Ceren san Geronimoc dio-
en beçala. *Libido nunquam satiatur, & cum
videtur extincta reaccenditur, vssu crescit & de-
ficit.* Haraguiaren placera, eztabehin ere
guztiz affecten, eta ez osfoqui iraunguitcen.
Eta batçutan affecten, eta iraunguitcendela
badirudi ere, berriz bere hala goffecten, eta
pitztenda. Eta are demboragutiren barren-
nean, lehen baiño biciqui ago iratçartcen da.
Hala erraitendu Glofac. *Luxuria et si ad ho-
ram satiatur, postmodum tamen ad appetendum ar-
etius inflamatur.* Nola guiconac emazteari
diaducon amorioa; bere eguitez baita, natu-
ral, amorio hura appurbat hoztu agatic ere,
bere hala naturaleçac berac berotçendu, itau-
gui agatic, pitztendu.

BEGVIRATCECO ERREMEDIOAC. 385

5. 2.

ERraitendu Alciatoc. *Hon miser in medijs*
susens, stat Tantalus undis. Et poma esarsens
proxima, habere nequit. Tantaloo on-bebar hu-
 ra gosse eta egarri cen : eta baquen oiñen az-
 ptan vi franco, eta buruaren gainean çohartz
 bar, fruituz dethea. Ordea edan nahi çue-
 nean, vrac ihes eguiten cioen, eta satetacoan,
 çuhartz adarrac goititzen eta guratcen ceit-
 çan, ecin erçiers çicçaqucyen Ianhariz eta
 edariz inguratua cegoen, eta ala baiña gosseac
 eta egarniac hilcera ceraman. Hala da bada
 haraguiaren arseguinetan eta placeretan da-
 billana ere.

Alciatus.
 Emblem.
 84.

Gosse da, egarri da, eta emoçu nahi duen
 beçanbat, sar bedi beguietaraino, baiña ezti-
 teque asse, ezteiteque ossõqui compli eta ez
 contenta. *Libido lassari potest, satiari non potest.*
 Vñhs ahalditeque eta nehka, baiña ez asse.
 Hala erraitenda Erromaco andre batez, han-
 batibili cela guçonequin non hetaric partitu
 baitcen nekharurie, baiña ez asseric. *Et las-*
sata viris, sed non satiata recessit. Aitcitic edan
 ago, egarri ago; vlatu ago, nahi ago. Hara-
 guiaren defira desordenatua, auaricia beçalz
 da. *Crescit amor nūmi, quantum ipsa pecunia*
crefcit. Cenbaçenaz diru guechi ago, hanba-
 tenaz guticijos ago. Hala da bada haraguiaren

Destru-
 ctor.
 Vitiuorum

Iuuen.
 Satir. 6.

Iuuenal.

386 HARAGVIAREN BECCATVTIC

beccatua are. Seguitu ago, nahi ago, vsatua-
go barren ago; asse ago, gosse ago:

Baldin vste baduçu, emaztetan anhitz vsat-
ceaz, emaztétaco guticia, gutituco çaitçula,
enganatcen çara. Aitçitic nola bat bedera an-
hitz iateaz eta anhitz edateaz, iale ago eta
edale-ago eguiten baita: hala emaztequin
vsatceaz ere, eguiten da emaccoi ago, eta
emaztétara eman ago.

Haraguiaren appetitua hobequi hiltcenda
ez vsatceaz, vsatceaz baiño. Vrtzen ditur bert-
ce erremedioac, baiña erremedio naturalic,
haraguiaren tentamendu guti içaiteco, ezta
halacoric, nola ez vsatcea. Ceren ez vsatceaz
ançutccenda haragui, ez anfiatua, eta ahantcia
iarcenda. Baiña vsatceaz berthi ernatua, irat-
çaria eta orhoitua egoitenda. Hala edirenen
duçu, ecen guiçon bat alharguntcen denean,
bere hala, haraguiaren lehenbico orhoitça-
penean, ezcondu nahiz dabillala, ecin dago-
queyela. Ceren leheneco vsantçac erreque-
rit cen baitu. Eta halacoac nola bera ecin bai-
tagoque, vste du ecen bertce guziac ere hura
beçala direla, harc beçain iguritçitça eta
pairn guti dutela. Baiña bere burruaren bai-
cen, berriric ez taquiçna beçala mintço
da. Ceren vsatcen eztuenari, haragui
hildna, sofegatua, sorttua eta ez anfiatua da-
goca.

Beraz ez vsatceaz, etficiua eta gogatua çgoia

BEGVIRATCECO ERREMEDIOAC. 387

teaz, eta guztien buruan haraguiaren placera, cein gauça appurra eta laburra den consideratceaz, eguiçu. Ceren halatan ceure buruari sofegamendu handi bat emanen dioçu eta haraguiaren beccatutic begviratceco ere borz garren erremedioa edirenen duçu.

Haraguiaren beccatutic begviratceco sey garren erremedioa, hartaco placera cein ondore gaixtoa, bere ondoric vtzen. duen, consideratcea.

C A P. X L.

Araguiaren beccatutic begviratceco, sey garren manamenduaren complitceco, erremedio handia bada ere, haraguiaren placera cein gauça appurra eta laburra den consideratcea; ordea ezta itipi agoa, placer itipi labor harc, cein ondore gaixtoa bere ondoric vtztē duen, halaber consideratcea, eta ongui gogoan edquitcea. Ceren placera iragan den beçain site, han da desplacera, han da bere hala damua, vtziquia, atsecabea eta eguin ospalu

388 HARAGVIAREN BECCATVTC

Aul. Ge.
lics lib. 1.
cap 3.

nahia. Contatcen du Aulo Gelioc Corintio-
co herrian cela Lais ceritgan emazte eder bat,
famatua, amoltsua, plazer eguillea, eta bere of-
ficioaren valiatcen ongun ciaquiens. Boda
egun batez Demostenes Philolopho handi
hora emazte haren aldetic iragaiten cela, qui-
licatu cen, ernatu cen, limbuttcen hasi cen :
eta galdeguin cioen Lais berari, ez cenbana
saltcen cen fruitua, zer valio çuen mercatal-
goac? Eta alegueratic, vstez ecen ihicia sarean
çuen, escatu ceican suma handi baten, guchi
ago botz ehun ezcutoren bastio, handiari han-
diqui. Demostenec aditu çuenoan ema-
thiriaren demanda, ihardetsi cioen, ez vste be-
çala. *Ego penitere non tanti emo.* Eztut nic vr-
riquitcçà edo vrriquia horrein garastia erof-
ten. Erran baillio beçalà. Badaquit andrea
ecen baldin niçorai iragan bançça çurequin
neure appetitu defordenatua, vrriqui lequidi-
que dala bere hala. Bada vrriquitce hura, on-
doro damu hora, eztut horrein cario erosten
eta ez hargutic hanbat ditu emaiten. Escarnio
eguin vstea, guelditu cen escarniatua. Eta
Demostenec eman çuen hartan aditcera, bec-
catuari behiere bere ondotic vrriquia darrai-
cala. Munduco plazer defordenatu hautan,
appetitua hillez çero, affez guero, goçatuz
guero higuincenda vianda, ethortcenda vrr-
quia. Ecin erran diteque cein erhotua ibili
cen Amnon Erregue Dauiten lehenbicico se-

ulurac. in
Apholo-
che.

REGVIRATÇECO ERREMEDIOAC. 389

mea, bere arreba Thamarren ondoan, cenbat penlu, gogoeta eta irgul-inguru eguin çuen, haren erdiefeco. Baina guero erdietfi eta gogatu çuenean, hain gaitz etfi çuen, ecen bere hala, iccuffi ere nahi gabez, etchetic egotci baitçuen.

Erregue Lyfmacoc, egartfua Iaunduric, behin edatea gatic, errendatu çuenean, errançuen, edan ondoan edanaz vrriquituric, triftura handi batequin. *O dy quam parua voluptatis causa, me ipsum ex Rege seruum effeci.* Ha Plutan. in Aphothe. laincoac, ala ni placer appurra gatic, behingo vr-hotz edatea gatic, Erregue eta libre nintcena, muthil eta gathibu eguin bainaiz. Hala erran ahal deçaque bada, haraguiaren placer appur baten gatic, deabruaren azpico eta gathibu eguiten denac ere. Ala ni, deus gutigatic, hunetara bainaiz, laincoarequin adifquide nintcena, etfaitu baifiaiz.

§. 2.

HAraguiaren placerac cein guti iranten duen gogoeta eguitera: Placer haren erdiefeco, cenbat travaillu, gau eta egun gaixto iragan behar den pensatcera: eta guztien gainetic, placer eztheus harc, hafi deneco, edo hafi gabe accabatcen den harc, cenbat pena eta atfecabe emaiten duen; eta cein ondore gaixtoa bere ondotic vtztch duen considerat.

390 HARAGVIAREN BECCATVIC

cera, ez tur vste, liçate que yela bai ere, eguiteco hartan sar lire que yenic; ez behintçat adimenduan dagoenic, centçua burnan duenic, zoro eta itsu eztenic.

Eta hartan dabilçanec berèc ere eçagutzen dute, eçagutzen, hutz eguinat doacilla, anhitz calte handic errecibitzen dutela, bai concientcian, bai ohorean, bai ofalunan eta bai haciendan ere.

Eta hala vste dut ecen, ez tela bat ere, bere desira iragan duenean, tristetzen eztenic, vrritquitzen etçai canic, eta bere baithan, ez tuela guehi ago bihurtu behar, cerbait gogoeta, eguiten eztenic. Ceren orduan bere berri hartan appur bat hotztua dateque, ematua dateque. Ordea nola guero berriz bere leheneco appetitura bihurcen baita: hala bihurtzen da halaber, bere leheneco toquira, tornura, eta lohira. Eta nola vli-farfailla, ezpaita, hegalac erra arteiño, candelaren ingurunetic vrruntcen: hala amurus icfutua ere, ezta, arima, gorputza eta hacienda honda arteiño cençatcen.

Papillio.

Eta hunen arracoïña da. Ceren hala dabilanac, ezpaitu abreac baiño guehi ago, et horqui çunera behatcen: eta ez placer hare cein ondore hotza era atsecabetsua, bere ondotic vztzen duen behar beçala consideratcen.